

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษา ถึงผลการปฏิรูปการศึกษากับการเปลี่ยนแปลง ประสิทธิภาพของโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ประเภทพาณิชยกรรมใน เขตการศึกษา 12 ผู้วิจัย ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. การบริหารจัดการของการศึกษาเอกชน
2. การจัดการศึกษาเอกชน
3. การจัดการอาชีวศึกษาเอกชน
4. แนวทางการปฏิรูปการศึกษา
5. การจัดการการเรียนการสอนอาชีวศึกษาในยุคการปฏิรูปการศึกษา
6. การปฏิรูปการศึกษา
7. การจัดการศึกษานอกชนกับการปฏิรูปการศึกษา
8. แนวทางการดำเนินงานการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ
 - 8.1 ด้านกระบวนการเรียนการสอน
 - 8.2 ด้านหลักสูตร
 - 8.3 ด้านวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา
 - 8.4 ด้านระบบบริหารจัดการ
9. ประสิทธิภาพขององค์กร
10. ประสิทธิภาพของโรงเรียน
 - 10.1 ความหมายของประสิทธิผล
 - 10.2 ประสิทธิภาพของโรงเรียน
 - 10.3 การประเมินประสิทธิผลของโรงเรียน
11. ความสัมพันธ์ระหว่างผลการปฏิรูปการศึกษากับการเปลี่ยนแปลงประสิทธิภาพของโรงเรียน
12. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 12.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 12.2 งานวิจัยต่างประเทศ

การบริหารการจัดการของการศึกษาเอกชน

ความหมายของการศึกษาเอกชน ก้านทิพย์ ชาตวงศ์ (2537, หน้า 59) ได้กล่าวถึงความหมายของโรงเรียนที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 ว่าได้แก่สถานศึกษาหรือสถานที่ที่บุคคลจัดการให้การศึกษาในระดับที่ต่ำกว่าชั้นปริญญาตรีแก่นักเรียนทุกคนพลัด รวมกันเกิน 7 คนขึ้นไป นอกจากนี้แล้ว พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 ยังได้กำหนดลักษณะโรงเรียนเอกชน (ไพบุลย์ วิสัยจร, 2532, หน้า 35) ไว้ในมาตรา 5 ว่ามีลักษณะดังต่อไปนี้

1. โรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ หรือหลักสูตรที่ได้รับอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการและจัดเป็นรูปแบบการศึกษาในระบบ โรงเรียน
2. โรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ หรือหลักสูตรที่ได้รับอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการและจัดเป็นรูปแบบการศึกษานอกระบบโรงเรียน
3. โรงเรียนที่จัดให้การศึกษาแก่บุคคลที่มีลักษณะพิเศษหรือผิดปกติทางร่างกายสติปัญญาหรือจิตใจ ที่จัดเป็นรูปแบบการศึกษาพิเศษหรือโรงเรียนที่จัดให้การศึกษาแก่บุคคลผู้ยากไร้หรือผู้เสียเปรียบทางการศึกษาในลักษณะต่าง ๆ ที่จัดเป็นรูปแบบการศึกษาสงเคราะห์

ส่วน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2532, หน้า 1) ได้ให้ความหมายของการศึกษาเอกชนไว้ว่า หมายถึง กิจกรรมการศึกษาที่เอกชน หรือองค์คณะบุคคลเป็นผู้จัด โดยใช้ทรัพยากรหลัก ทั้งที่เป็นคน ทุนทรัพย์และวัสดุอุปกรณ์ของภาคเอกชนและ จัดตั้งด้วยวัตถุประสงค์เพื่อผลประโยชน์ อันจำกัดสำหรับบุคคลเฉพาะกลุ่มเท่านั้น ในการนี้หากมีจำนวนนักเรียนรวมกันทุกพลัดมากกว่า 7 คนขึ้นไป สถานที่นั้นจะได้อธิบายว่าสถานศึกษาเอกชนตามกฎหมาย

ดังนั้นจะเห็น ได้ว่าการศึกษาเอกชนมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการคือ

1. ผู้ดำเนินการเป็นบุคคลหรือคณะบุคคลของภาคเอกชน
2. ทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินการต้องมาจากภาคเอกชนเป็นหลัก
3. เป็นการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลเฉพาะกลุ่ม
4. จำนวนผู้เรียนรวมกันทุกพลัดมากกว่า 7 คนขึ้นไป

ประวัติการศึกษาเอกชน

สำหรับประวัติการศึกษาเอกชนนั้น (Colman & Kohtbantau, 1975, p. 35 อ้างถึงใน ประสงค์ ปัญญา, 2536, หน้า 135) ได้กล่าวว่าในสมัยต้น ๆ ประวัติศาสตร์ไทย บิดา มารดาเป็นผู้สั่งสอนบุตรของตนเอง การเรียนหนังสือครั้งแรกเกิดขึ้นในสมัยสุโขทัย พ.ศ.1800-1920 การศึกษาแบบนี้วัดและพระราชวังเป็นผู้จัดตั้งโดย ไม่มีแบบแผน วิชาที่สอนได้แก่ วิชาภาษาไทย ภาษาบาลี

และวิชาอื่น ๆ ที่ต้องการให้เป็นความรู้พื้นฐาน พ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงประดิษฐ์อักษรไทยขึ้นเมื่อ พ.ศ. 1826

สมัยกรุงศรีอยุธยา พ.ศ. 1920-2310 การศึกษาเริ่มเปลี่ยนแปลงไปเด็กถูกส่งไปอาศัยอยู่กับพระในวัด เพื่อเรียนภาษาไทย ภาษาบาลีเพื่อเตรียมตัวบวชพระ พระตั้งใจจะรับเด็กหนุ่มเหล่านี้ก็ เพราะว่าท่านจะใช้เด็ก ๆ ไปทำธุระ และทำงานในวัด พระจะสอนทุกสิ่งทุกอย่างที่เด็กควรจะต้องรู้รวมทั้งภาษาไทยและภาษาบาลี บุตรข้าราชการที่รับใช้ในหลวงต้องบวชพระก่อนจึงจะเข้ารับการแต่งตั้งให้เป็นข้าราชการคำว่า “โรงเรียน” ในสมัยนั้นแตกต่างจากโรงเรียนในสมัยนี้มาก เพราะไม่มีอาคารเรียนโดยเฉพาะหรือหลักสูตรเฉพาะ พระทุกรูปจะจำกัดจำนวนนักเรียนเพื่อดูแล เพราะว่าท่านต้องเป็นผู้รับผิดชอบเรื่องอาหารและการดูแลเด็กทุกคน

สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. 2199-2231) จากจดหมายเหตุของมองซิเออ ลานีเยร์ กล่าวว่าเจ้าพระยาวิชาเยนทร์ได้ทรงสร้างโรงเรียนราษฎรหลายโรงเรียนและจากจดหมายเหตุรายวันของบาทหลวงเคอซวลี ซึ่งได้มาอยู่ในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2228 ได้กล่าวถึงโรงเรียนราษฎร 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนศรีอยุธยา โรงเรียนมัสแกรนด์ และโรงเรียนสามเณร

การศึกษาแบบก่อนนี้ได้ดำเนินการมาเรื่อย ๆ จนถึงสมัยกรุงธนบุรี พ.ศ. 2310-2325 และระยะต้นรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2325-2411 มีเด็กชายเท่านั้นที่ได้เรียนหนังสือจากพระ เด็กหญิงไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ เด็กหญิงจะอยู่บ้านหรือจะถูกส่งไปเป็นสนมในวัง เด็กหญิงจะเรียนรู้การทำครัว ดูแลรักษาบ้านและกิริยามารยาท

แม้ว่าประเทศไทยจะได้ติดต่อกับชาวยุโรปตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาแล้วก็ตามการศึกษาที่ยังมีอยู่ในวัด แต่การติดต่อกับชาวยุโรป ได้หยุดลงในระยะปลายกรุงศรีอยุธยา และระยะต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ในสมัยรัชกาลที่ 3 พ.ศ. 2317-2394 ชาวโปรตุเกสได้เปิดกงสุลในกรุงเทพฯ ดังนั้นไทยจึงกลับมามีการติดต่อกับชาวยุโรปอีกครั้งหนึ่ง

พ.ศ. 2317 รัชกาลที่ 3 พวกมิชชันนารี เพรสไบทีเรียน (presbyterian missionaries) (นิกายหนึ่งของศาสนาคริสต์ฝ่ายโปรเตสแตนต์ ซึ่งใช้การปกครองโดยพระมีศักดิ์เท่ากันหมด) ได้เดินทางมาประเทศไทยเพื่อสอนศาสนาแก่ชาวจีน มิชชันนารีเหล่านี้ไม่รู้ภาษาไทย

ดังนั้นจึงไม่สามารถสอนแก่คนไทยได้ ต่อมาพวกเพรสไบทีเรียนได้เรียนรู้ภาษาไทย พวกเขาจึงเริ่มสอนศาสนาคริสต์แก่คนไทยด้วยภาษาไทยพวกมิชชันนารีเหล่านี้ เป็นพวกนุกเบิกจัดตั้งโรงเรียนราษฎร และการศึกษาสมัยใหม่ในประเทศไทยในสมัยรัชกาลที่ 4 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ พ.ศ. 2394-2411 ปี พ.ศ. 2391 นางมัททูน (Mrs. Mattoon) มิชชันนารีชาวอเมริกัน ได้เริ่มรับเด็กลูกหลาน ที่มีเชื้อชาวพม่ามาอาศัยเข้าโรงเรียนราษฎร พ.ศ. 2395 นางมัททูน ได้เริ่ม

เปิดโรงเรียนสำหรับผู้ใหญ่โรงเรียนนี้สอนภาษาไทย จึงถือว่าเป็นโรงเรียนราษฎร์โรงเรียนแรกของประเทศ

พ.ศ. 2395 ในปีเดียวกันที่นางมัทพูนได้เปิดโรงเรียนนั้น พวกมิชชันนารีได้เปิดโรงเรียนขึ้นโรงเรียนหนึ่งใกล้วัดอรุณ (วัดแจ้ง) จังหวัดธนบุรีเป็นโรงเรียนกินนอนโรงเรียนแรกในประเทศ ซึ่งยังให้เด็กชาวจีนเรียน โดยสอนด้วยภาษาจีนด้วยและเมื่อจัดการศึกษาดีแล้วจึงร่วมกับ โรงเรียนนางมัทพูนปี พ.ศ. 2400 โรงเรียนนี้ได้ถูกย้ายไปอยู่ตำบลบางลำพร จังหวัดธนบุรี นักเรียนหญิงได้เรียนหนังสือ เปิดสอนครั้งแรกเมื่อ ปี พ.ศ. 2402 ภาษาที่สอนก็เปลี่ยนจากภาษาจีนเป็นภาษาไทย เมื่อ พ.ศ. 2403

โรงเรียนราษฎร์ได้ขยายเพิ่มจำนวนมากขึ้น เช่น ในปี พ.ศ. 2417 มีโรงเรียนราษฎร์โรงเรียนหนึ่ง ชื่อ โรงเรียนกุลสตรีวังหลัง (Kunsatree Wang Lang school) เปิดสอนสำหรับเด็กหญิง ซึ่งปัจจุบันได้แก่ โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย (Wattana college) พ.ศ. 2402 โรงเรียนไทย-ฝรั่ง (Thai Frang school) ก็เปิดสอนซึ่งปัจจุบันได้แก่ โรงเรียนอัสสัมชัญ (Assumption school) โรงเรียนเหล่านี้เป็นโรงเรียนที่มีมิชชันนารีสนับสนุน

ต่อมา พ.ศ. 2431 บาทหลวงจอห์น เอकिन ชาวอเมริกันได้จัดตั้งโรงเรียนเด็กชายที่ตำบลกุฎีจีน จังหวัดธนบุรี ชื่อ โรงเรียนคริสต์เตียนไฮสกูล พ.ศ. 2433 โรงเรียนคริสต์เตียนไฮสกูลนี้ได้ถูกย้ายไปตำบลบางลำพรไปอยู่ที่ถนนประมวลกรุงเทพฯและเปลี่ยนชื่อเป็นโรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนไฮสกูล ปัจจุบันโรงเรียนนี้ชื่อว่าโรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย

พ.ศ. 2488 โรงเรียนเอกชนที่คนไทยเป็นเจ้าของโรงเรียนแรกได้เปิดขึ้นได้แก่โรงเรียนบำรุงวิทยา ซึ่งลงทะเบียขึ้นกับกระทรวงศึกษาธิการด้วยเหตุนี้จึงเป็นการเริ่มต้นบทบาทของกระทรวงศึกษาธิการในการประสานงานด้านโรงเรียนราษฎร์

ตามประวัติศาสตร์ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีความสนพระทัยในการศึกษา มาก ปี พ.ศ. 2405 พระองค์ทรงจ้างชาวอังกฤษมาสอนภาษาอังกฤษแก่พระราชโอรส ในระยะสั้นพระราชโอรสองค์หนึ่งที่ทรงศึกษาภาษาอังกฤษ ต่อมาได้เป็นกษัตริย์คือรัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ จึงเป็นกษัตริย์พระองค์แรกที่สนพระทัยระบบการศึกษาแบบยุโรป แต่โชคร้ายพระองค์ทรงสวรรคตก่อนที่จะได้ดำเนินงานด้านการศึกษา

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ครองราชสมบัติเมื่อ 2 ตุลาคม 2411 พระองค์ทรงปฏิบัติตามพระราชบิดา โดยการสร้างโรงเรียนมหาดเล็กหลวง ในวังเมื่อ พ.ศ. 2414 โรงเรียนสมัยใหม่โรงเรียนแรกในประเทศไทย วิชาที่เปิดสอนคือเลขคณิตเบื้องต้นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศสอนให้รู้จักการรับใช้เป็นมหาดเล็กโรงเรียนมหาดเล็กหลวงต่างกับโรงเรียนวัดในสมัยนั้น โรงเรียนจะมีสถานที่เฉพาะเพื่อเรียนหนังสือ ครูเป็นฆราวาส มีกำหนดเวลาเรียนและ

จะให้เด็กของราชตระกูลของคนที่มีศักดิ์นาได้เรียนเท่านั้น

ในปี พ.ศ. 2427 โรงเรียนหลวงโรงเรียนแรกสำหรับคนสามัญก็ได้เปิดสอนในบริเวณ วัดมหรณพาราม ปีต่อมาในหลวงจึงประกาศให้บิดามารดาส่งบุตรหลาน เข้าเรียนสำหรับ คนสามัญโรงเรียนแรกไม่เป็นที่นิยมเพราะบิดามารดาคิดว่าเด็กของตนถูกฝึกให้เป็นทหาร ในหลวง ต้องแก้ความเข้าใจผิดโดยการทำให้บิดามารดาเด็กเชื่อว่าพระองค์มีความประสงค์ให้เด็กรับ การศึกษา

พ.ศ. 2429 มีโรงเรียนทั้งหมด 34 โรงเรียนทั่วประเทศ ครู 81 คน และนักเรียน 1, 994 คน

พ.ศ. 2448 กระทรวงศึกษาธิการเริ่มควบคุมโรงเรียนเอกชน ซึ่งมีเพียง 4 โรง

พ.ศ. 2461 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ทรงโปรดให้ตรา พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์เพื่อควบคุมโรงเรียนราษฎร์ทั่วราชอาณาจักรและเพื่อปรับปรุงแก้ไข กฎและระเบียบเกี่ยวกับโรงเรียนราษฎร์

ส่วน สมชัย วุฒิปรีชา (2528, หน้า 151 อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา เอกชน, 2526, หน้า 57) ได้กล่าวว่า การศึกษาเอกชนได้มีส่วน ในการจัดการศึกษาในประเทศไทย เป็นระยะเวลานานในระยะต้น ๆ มีโรงเรียนเอกชน โรงเรียนหนึ่งชื่อว่าโรงเรียนเชลยศักดิ์ ซึ่งเปิดสอนวิชาสามัญในกระทรวงศึกษาธิการ และมีโรงเรียนเชลยศักดิ์พิเศษเปิดสอนภาษาต่าง ๆ เช่น ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษาฮินดู

กระทรวงศึกษาธิการเริ่มควบคุมโรงเรียนเอกชนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2448 ในระยะนั้น มีโรงเรียนเอกชนเพียง 4 โรงเท่านั้น ปี พ.ศ. 2461 ได้ประกาศพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน เป็นครั้งแรกและมีจุดประสงค์เพื่อตรวจสอบนิเทศโรงเรียนเอกชนทั่วราชอาณาจักรและเพื่อ ปรับปรุงแก้ไขกฎระเบียบ โรงเรียนเอกชน

ปี พ.ศ. 2476 รัฐบาลประกาศพระราชบัญญัติกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2476 และจัดตั้งกองโรงเรียนราษฎร์ ในกรมสามัญศึกษา เพื่อควบคุมโรงเรียนราษฎร์ทั้งหมด

พ.ศ. 2479 รัฐบาลประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2479 กำหนดให้ เจ้าของโรงเรียนมีทรัพย์สินหรือมีฐานะพอที่จะตั้ง โรงเรียนได้ มิได้กำหนดว่าผู้จะเป็นเจ้าของต้อง มีวุฒิอะไร ผู้จัดการต้องมีความรู้สอบไล่โดยไม่ต่ำกว่าประโยคประถมศึกษาตาม หลักสูตร กระทรวงศึกษาธิการหรือมีความรู้ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการรับรองว่าเทียบได้หรือไม่ต่ำกว่านั้น ครูใหญ่โรงเรียนที่เปิดสอนไม่สูงกว่าระดับประถมศึกษาจะต้องมีวิทยฐานะ ไม่ต่ำกว่าประโยคมูล หรือผู้ที่มีวิทยฐานะ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้รับรองว่าเทียบได้ไม่ต่ำกว่าโรงเรียนที่เปิดสอน ชั้นมัธยมศึกษา หรือมัธยมวิสามัญศึกษาขึ้นไป จะต้องมีวิทยฐานะสอบไล่ไม่ต่ำกว่าประโยค

ครูประถม หรือเป็นผู้มีวิทยฐานะซึ่งกระทรวงศึกษาธิการรับรองเทียบได้ไม่ต่ำกว่านั้น ครูจะต้องได้รับประกาศนียบัตรครู หรือสอบไล่ได้ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของกระทรวงศึกษาธิการ หรือผู้มีวิทยฐานะซึ่งกระทรวงศึกษาธิการรับรองเทียบได้ไม่ต่ำกว่านั้นเว้นแต่กรณีซึ่งไม่อาจเป็นไปได้ตามกำหนดการนี้ก็ให้รัฐมนตรีมีอำนาจกำหนดวิทยฐานะของครูเพียงสอบไล่ไม่ต่ำกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 3 สำหรับครูสอนเฉพาะวิชาชีพหรือวิชาพิเศษอื่น ๆ ไม่จำเป็นต้องมีวิทยฐานะที่กำหนด แต่ต้องมีความรู้ความสามารถในเชิงวิชาชีพที่ตนจะสอนนั้น และมีโรงเรียน 6 ประเภท คือ อนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา มัธยมศึกษาวิสามัญ อาชีวศึกษา และการศึกษาพิเศษ นอกจากนี้มีการควบคุมโรงเรียน การอุดหนุนโรงเรียน การถอนใบอนุญาต และบทลงโทษ

พ.ศ. 2518 ประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2518 โดยแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ พ.ศ. 2479 ในบางเรื่องได้แก่ การเพิ่มอำนาจให้พนักงานเจ้าหน้าที่โรงเรียนราษฎร์ในการปฏิบัติหน้าที่อุดหนุนส่งเสริมและช่วยเหลือโรงเรียนและครูใหญ่ การคุ้มครองการทำงาน และการสงเคราะห์ครูใหญ่ และครู การถอนใบอนุญาตและมาตรการการพิเศษ และคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2526, หน้า 13) ได้กล่าวไว้ว่า เอกชน ได้มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาของไทย มาตั้งแต่สมัยล้านนาและกรุงสุโขทัยเรื่อยมา จนถึง ยุคที่ไทยจัดการศึกษาเป็นแบบตะวันตก ในรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์เอกชนยังมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และเพื่อให้มีการจัดการศึกษาเอกชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รัฐบาลจึงได้ตราพระราชบัญญัติศึกษาเอกชนเป็นฉบับแรก ในปี พ.ศ. 2461 ซึ่งนับแต่นั้นมาการศึกษาเอกชนก็ได้รับการพัฒนาให้มีจำนวนโรงเรียนมากขึ้น และได้ปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ตลอดจนสภาพโรงเรียนให้มีเช่นเดียวกับ โรงเรียนรัฐบาลพระราชบัญญัติการศึกษาเอกชน ได้มีการปรับปรุงให้สอดคล้องกับการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงของสถานศึกษาเอกชน เช่นเดียวกันและกระทรวงศึกษาธิการได้จัดตั้งหน่วยงานมาดูแลรับผิดชอบการจัดการศึกษาเอกชนขึ้นเป็นการเฉพาะในปี พ.ศ. 2518 ได้ชื่อว่า “สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน”

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการศึกษาเอกชนในประเทศไทย เริ่มต้นมาตั้งแต่สมัยล้านนาสมัยสุโขทัยเรื่อย ๆ จนสมัยรัตนโกสินทร์ และได้มีบทบาทในการจัดการศึกษา และพัฒนาบุคลากรของประเทศมาโดยตลอดจนถึงปัจจุบัน

การจัดการศึกษาเอกชน

การจัดการศึกษาเอกชนเป็นการศึกษาที่เป็นที่ยอมรับมาตั้งแต่เริ่มแรก การศึกษา พ.ศ. 2411 ซึ่งถือว่าเป็นแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับแรก โดยได้แสดงเจตนารมณ์ที่จะเข้าควบคุม

ดูแลสถานศึกษาเอกชน พร้อมกับการสนับสนุนเกี่ยวกับการเงินครูและวัสดุการเรียน ซึ่งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ก็ได้บัญญัติเกี่ยวกับการศึกษาเอกชนไว้อย่างกว้าง ๆ มีสาระสำคัญโดยสรุปได้ดังนี้ “การจัดระบบการศึกษาอบรม เป็นหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะสถานศึกษาทั้งปวงย่อมอยู่ภายใต้การดูแลของรัฐ” ฉะนั้นสถานศึกษาเอกชน ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียน วิทยาลัย หรือสถาบันอุดมศึกษา เอกชน ย่อมอยู่ภายใต้การควบคุมการดูแลของรัฐด้วย สอดคล้องกับแผนการศึกษาทุกฉบับที่ประกาศใช้ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา การที่รัฐทำหน้าที่ควบคุม ดูแลโรงเรียนเอกชนนั้น รัฐยังให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมให้โรงเรียนมีคุณภาพและมาตรฐานสูงขึ้น เสนอให้มีการปรับปรุงพระราชบัญญัติ โรงเรียนราษฎร์ ให้กระทรวงศึกษาธิการ เพียบพาทาในการควบคุมดูแลและสนับสนุนกิจการ โรงเรียนราษฎร์ให้ใกล้ชิดยิ่งขึ้นให้มีการปรับปรุงคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาเอกชน ให้สูงขึ้นสอดคล้องกับนโยบายในการจัดการศึกษาของชาติ รวมทั้งแนวการจัดการศึกษาของภาคบังคับของรัฐที่เร้ารัดให้ทั่วถึงและบริบูรณ์ โดยให้เอกชนร่วมรับภาระการจัด ในขอบเขตที่รัฐกำหนดคนนอกจากนี้ รัฐยังสนับสนุนให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารและพัฒนาทางวิชาการให้ก้าวหน้าได้มาตรฐาน

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ได้กำหนดว่า (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2539, หน้า 4-24) การศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดประการหนึ่ง ในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้า และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในสังคมได้ เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้มีการพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ตลอดช่วงชีวิตตั้งแต่การวางรากฐานพัฒนาการของชีวิตตั้งแต่แรกเกิด การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถด้านต่าง ๆ ที่จะดำรงชีพและประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุขรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง รวมเป็นพลังสร้างสรรค์การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ได้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อพิจารณาว่าประเทศไทย จะต้องเข้าสู่กระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการแข่งขันสูง พลังอำนาจของชาติจะสูงขึ้น ได้ด้วยพลังอำนาจของคนที่มีความรู้เท่าทันการศึกษาจึงมีความสำคัญสูงสุดในการสร้างชาติ

การพัฒนาประเทศไทยที่ผ่านมา มุ่งเน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก ซึ่งประสบความสำเร็จอย่างสูง แต่การพัฒนาที่ขาดความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และธรรมชาติ ได้ก่อให้เกิดปัญหาที่ค่อย ๆ สะสมพอกพูน กล่าวคือ อาจสร้างโอกาส การพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้า ต่อไปอย่างรวดเร็ว ขณะเดียวกันก็อาจเหนี่ยวรั้งการพัฒนาของประเทศให้เกิดการพัฒนาแบบสมดุล ระหว่างเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้กระบวนการศึกษาเร้ารัด พัฒนาคุณภาพของคน เพื่อเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาประเทศให้มากขึ้น สังคมไทยจะเป็นสังคมที่พึงปรารถนาได้คุณภาพคนเป็นสิ่งสำคัญที่สุด กระบวนการทางการศึกษา

ที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพเท่านั้นที่จะเอื้อต่อการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ การศึกษาไทยที่พึงประสงค์ คือ การจัดการกระบวนการศึกษาที่มีลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. มุ่งพัฒนาคนให้สมดุล ทั้งร่างกาย สติปัญญาจิตใจ และสังคมให้คนไทยมีลักษณะมองกว้าง คิดไกล ใฝ่ดี มีวินัยในตนเอง ครอบครัวยุคใหม่และสังคมที่มีความรู้ความสามารถและทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิต

2. มุ่งจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของบุคคล ชุมชน สังคมและประเทศชาติ

3. มุ่งให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามศักยภาพ

4. มุ่งให้ผู้เรียน รู้วิธีการเรียนรู้ รู้วิธีแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และรักการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

5. มุ่งให้ทุกคนมีโอกาสเข้าถึงการศึกษา ด้วยรูปแบบการจัดการศึกษาที่หลากหลาย

6. มุ่งระดมทรัพยากรกำลังทุกส่วนของสังคมให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

กระบวนการศึกษาเป็นพลังอำนาจที่สำคัญในการพัฒนาคนและพัฒนาชาติแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์ นโยบาย และแผนงานหลัก เพื่อเป็นกรอบในการดำเนินงานและนำไปปฏิบัติ ซึ่งการดำเนินงานที่จำเป็นต้องระดมความร่วมมือจากทุก ๆ ส่วนในสังคม ตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน เอกชน สถาบันต่าง ๆ ในสังคมเข้าร่วมจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อป้องกัน การสร้างและการพัฒนาเครือข่าย การเรียนรู้แก่ชุมชนและประชาชนการจัดการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาในสาขาที่ขาดแคลนและจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ

หลักการเกี่ยวกับการศึกษาเอกชน

การจัดการศึกษาในโรงเรียนเอกชนมีแนวนโยบาย การอุดหนุน ส่งเสริมและช่วยเหลือการศึกษาเอกชนในการจัดการศึกษา ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2526, หน้า 13-20)

1. รัฐเปิดโอกาสให้มีโรงเรียนเอกชน เพื่อสนองความต้องการของกลุ่มผู้เรียนและเปิดโอกาสให้เอกชนร่วมรับภาระในการจัดการศึกษาของชาติ และเพื่อเป็นการเปรียบเทียบเชิงคุณภาพและสนับสนุน นวัตกรรมทางด้านการศึกษา ซึ่งเอกชนมีความคล่องตัวในการปฏิบัติการมากกว่าโรงเรียนรัฐบาล

2. รัฐเปิดโอกาสให้โรงเรียนเอกชน ที่จัดการศึกษามีคุณภาพและมาตรฐานรับค่าธรรมเนียมการศึกษา ได้ในอัตราที่สมควร โดยโรงเรียนจะต้องจัดทุนการศึกษาจำนวนหนึ่งให้นักเรียนที่ยากจน

3. รัฐจะให้การอุดหนุนโรงเรียนที่มีคุณภาพปานกลางและต่ำ เพื่อโรงเรียนสามารถปรับปรุงคุณภาพให้ดียิ่งขึ้นและดำรงอยู่ได้ด้วยรายได้ของโรงเรียน

4. รัฐจะให้การอุดหนุนโรงเรียนเอกชนของสถาบันศาสนา มูลนิธิเอกชนที่จัดตั้งโดยพระราชประสงค์ และสถาบันที่จัดตั้งโดยไม่หวังผลกำไรที่จัดได้คุณภาพและเป็นไปตามระเบียบที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

5. รัฐจะให้การศึกษาและส่งเสริมช่วยเหลือ โรงเรียนเอกชนสามัญระดับต่ำกว่าอุดมศึกษาในด้านวิชาการให้มากขึ้น

6. รัฐจะให้การอุดหนุน เป็นเงินสมทบกองทุนสงเคราะห์ครูใหญ่และครูโรงเรียนราษฎร์ตามโรงเรียนต่อไป

นโยบายการจัดการศึกษาโรงเรียนเอกชน

1. นโยบายหลัก ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2525 เป็นต้นมา รัฐได้กำหนดนโยบายในการจัดการศึกษาเอกชนสายสามัญระดับต่ำกว่าอุดมศึกษา คือรัฐเปิดโอกาสให้เอกชน ที่มีความสามารถ มีคุณสมบัติเหมาะสม และเจตจำนงที่จะจัดการศึกษาเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เป็นผู้จัด ร่วมจัดและร่วมรับภาระในการจัดการศึกษา โดยรัฐให้การส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษา เอกชนมีความคล่องตัวในการดำเนินงานด้านวิชาการและการบริหารรวมทั้งปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษา เอกชนทุกระดับและทุกประเภทการศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษาของเอกชนมี คุณภาพ เทียบกับการจัดการศึกษาของรัฐ

2. นโยบายการจัดการศึกษาของเอกชนแต่ละระดับ

2.1 ระดับก่อนประถมศึกษา

2.1.1 รัฐสนับสนุนและส่งเสริมให้ชุมชน ท้องถิ่น เอกชนหรือคณะบุคคลเป็นผู้ให้ การศึกษาและอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยประถมศึกษาทั้งในระบบโรงเรียน เช่น โรงเรียนอนุบาลและนอกระบบโรงเรียน เช่น ศูนย์พัฒนาเด็ก ฯลฯ

2.1.2 รัฐจะจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษาเฉพาะเพื่อการวิจัย ทดลอง เพื่อเป็นการพัฒนารูปแบบให้เป็นตัวอย่างและจัดการศึกษาในท้องถิ่นที่ด้อยกว่าในเชิงเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะกลุ่มเด็กที่มีโอกาสน้อย ในการรับบริการเชิงสังคม

2.2 ระดับประถมศึกษา รัฐเปิดโอกาสให้เอกชนร่วมจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาได้ แต่รัฐถือว่าเป็นภาระหน้าที่ในการจัดการศึกษานี้ เป็นการเร่งด่วนของรัฐดังนั้นรัฐต้องเร่งขยายการศึกษาระดับประถมศึกษาให้ทั่วถึงรวดเร็วและปรับปรุงคุณภาพให้เท่าเทียมกัน

2.3 ระดับมัธยมศึกษา

2.3.1 สายสามัญรัฐเปิดโอกาสให้เอกชนเข้าร่วมรับภาระจัดการศึกษาในระดับ

มัธยมศึกษา โดยเน้นขยายในบริเวณที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา โดยเฉพาะระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทัดเทียมกัน ในการเข้าเรียนในโรงเรียนระดับนี้

2.3.2 สายอาชีพ รัฐเปิดโอกาสให้เอกชนจัดการศึกษาทั้ง ในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียนและการศึกษาอื่น ในลักษณะเดียวกับที่ดำเนินการปัจจุบัน

3. นโยบายการจัดโรงเรียนเอกชนของหน่วยงานของรัฐนั้น รัฐไม่ควรให้หน่วยงานของรัฐที่ไม่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาเข้ามาจัดการศึกษา แม้ในรูปของโรงเรียนเอกชนวันแต่ในกรณีที่มีความจำเป็นอย่างแท้จริง ส่วนโรงเรียนที่มีอยู่แล้วให้ดำเนินการตามมาตรการ ดังนี้

3.1 จัดตั้งมูลนิธิเพื่อดำเนินการโรงเรียนเอกชน

3.2 หากทำตามข้อ 3.1 ไม่ได้ ให้โอนโรงเรียนที่มีอยู่ให้กับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา

3.3 ในส่วนราชการที่รับผิดชอบตาม 3.2 จัดตั้งโรงเรียนที่ส่วนราชการต่าง ๆ ร้องขอให้เป็นพิเศษ

การอุดหนุน ส่งเสริมและช่วยเหลือการศึกษาเอกชน

ในการอุดหนุนและช่วยเหลือการศึกษาเอกชนนั้น รัฐมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 5 ประการ คือ

1. เพื่อเป็นการจูงใจให้คณะบุคคลและเอกชนเข้ามาร่วมรับภาระจัดการศึกษา เพื่อให้มีสถานศึกษามากขึ้น ผู้เรียนมีโอกาสเข้าเรียนได้มากขึ้น
2. เพื่อให้สถานศึกษามีความมั่นคง สามารถดำเนินกิจการอย่างมีประสิทธิภาพ
3. เพื่อให้การศึกษาที่เอกชนจัดมีคุณภาพทัดเทียมกับที่รัฐจัด
4. เพื่อเป็นการผ่อนคลायมิให้สถานศึกษาเอกชนขึ้นค่าธรรมเนียมการเรียน ให้เป็นที่เดือดร้อนแก่ผู้ปกครองของนักเรียน รัฐจึงเข้ารับภาระแทนผู้ปกครองนักเรียนในบางส่วนบางเวลาที่เดือดร้อนแก่ผู้ปกครองของนักเรียน รัฐจึงเข้ารับภาระแทนผู้ปกครองนักเรียนในบางส่วนบางเวลา
5. เพื่อเป็นการบำรุงขวัญและกำลังใจของครู อันจะทำให้ประสิทธิภาพและคุณภาพของการศึกษาของเอกชนดี รัฐจึงได้จัดให้มีสวัสดิการ และการสงเคราะห์ รวมทั้งให้มีการจ่ายเงินเดือนครูเต็มตามวุฒิด้วย

ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 ได้แก่ การอุดหนุนส่งเสริมและช่วยเหลือการศึกษาเอกชน แบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะดังนี้

1. การอุดหนุนและส่งเสริมโรงเรียน ประกอบด้วย

1.1 จัดส่งครูไปช่วยสอนในโรงเรียน ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้จัดส่งข้าราชการครูช่วยสอนในโรงเรียนเอกชนของวัดและมูลนิธิตั้งแต่ปีการศึกษา 2522 เป็นต้นมา

1.2 ให้อุปกรณ์การศึกษา ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการเคยแจกหนังสือแบบเรียน ให้แก่โรงเรียนเอกชน เพื่อให้นักเรียนใช้ประโยชน์

1.3 ให้เงิน ทั้งนี้เฉพาะ โรงเรียนเอกชนการกุศล เช่น โรงเรียนวชิราวุธวิทยาลัย ประมาณปีละ 750,000 บาท เป็นต้น

1.4 ให้เช่าทรัพย์สินกระทรวงศึกษาธิการ

1.5 อุดหนุนและส่งเสริมด้วยประการอื่น ๆ เช่น ให้เครื่องราชอิสริยาภรณ์แก่เจ้าของและผู้จัดการ ที่สามารถจัดการศึกษาเพื่อเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ และอุดหนุนเพื่อช่วยเหลือในการดำเนินการวัดผลการศึกษาของนักเรียนเป็นรายตัวในชั้นประโยค

2. การส่งเสริมช่วยเหลือครูใหญ่และครู ประกอบด้วย

2.1 ให้การอบรมทางวิชาการ เช่น อบรมวิธีสอนตามหลักสูตรใหม่และอบรมวิธีสอนอนุบาลศึกษาด้วย

2.2 ให้เงินสงเคราะห์ตามส่วนที่รัฐบาลจัดสรรเข้าในกองทุนสงเคราะห์ การสมทบเงินเข้ากองทุนสงเคราะห์ระหว่างรัฐ : เจ้าของ : ครูใหญ่และครู เป็นสัดส่วน 6:3:3 ในเดือนธันวาคม 2530 เงินกองทุนสงเคราะห์ปีประมาณ 2,000 ล้านบาท กระทรวงศึกษาธิการ ได้ใช้ดอกผลซึ่งฝากไว้กับธนาคารเพื่อการสงเคราะห์แก่ครูใหญ่และครู รวมทั้งกู้สมรส บิคมารดา และบุตรธิดา เมื่อเจ็บป่วยเป็นค่าใช้จ่ายของโรงพยาบาลหรือสถานพยาบาล นอกจากนี้ยังจ่ายให้แก่ ครูใหญ่และครูเป็นเงินกองทุนเลี้ยงชีพ ซึ่งจำนวนทั้ง 3 ฝ่ายจ่ายสมทบทั้งดอกเบี้ยย โดยจะต้องส่งเงินเข้าสมทบกองทุนไม่น้อยกว่า 5 ปี หรือออกจากงานเพราะโรงเรียนล้มเลิกกิจการหรือ เจ็บป่วยทุพพลภาพ หากออกจากการเป็นครูใหญ่หรือครูก่อนครบเวลา 5 ปี จะได้รับเงินกองทุนเลี้ยงชีพซึ่งเป็นเงินครูใหญ่หรือครูผู้นั้น จ่ายสมทบพร้อมทั้งดอกเบี้ยยของเงินจำนวนนั้น

3. ให้เงินสมทบเงินเดือนคือค่าครองชีพ เป็นการอุดหนุนช่วยเหลือการศึกษาเอกชนที่มีจำนวนมากที่สุดตลอดมาตั้งแต่ปีการศึกษา 2518 รัฐได้จ่ายให้เงินสมทบเงินเดือนครูและเงินค่าช่วยเหลือครูอย่างในปัจจุบันแก่ครูที่สอนอยู่ในโรงเรียนราษฎร์ประเภทสามัญศึกษาที่เคยได้รับเงินอุดหนุนในปีการศึกษา 2524 เป็นเงิน สมทบเงินเดือนครูและหรือ เงินค่าครองชีพชั่วคราวและหรือเงินปรับวุฒิตามบัญชีหมายเลข 2

การประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 20 เมษายน 2525 ได้อนุมัติในหลักการว่ารัฐจะลดประเภทของการอุดหนุนให้เหลือเพียงประเภทเดียวไม่แยกเป็นเงินสมทบประเภทครูเงินเพิ่มค่าครองชีพ และเงินปรับวุฒิซึ่งมีหลายบัญชีอีกต่อไป เพื่อมิให้ยุ่งยากซับซ้อนของผลการดำเนินการของกระทรวงศึกษาธิการและโรงเรียนเอกชน เงินอุดหนุนที่รัฐจะให้แก่โรงเรียนเอกชนแบบใหม่นี้ อาจมีลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ดังนี้

1. ให้เงินอุดหนุนนักเรียนเป็นรายหัวตามระดับและประเภทการศึกษา
2. ให้เงินสมทบแก่ครูเป็นเงินสมทบเงินเดือน โดยปรับอัตราอุดหนุนตามที่กระทรวงศึกษาธิการจะกำหนดต่อไป แต่อย่างไรก็ตามแม้จะมีการเสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาหลักเกณฑ์ในการอุดหนุนโรงเรียนใหม่ แต่คณะรัฐมนตรี ได้พิจารณาแล้วว่าไม่มีปัญหาทั้งในด้านงบประมาณและวิธีการปฏิบัติ จึงมีมติเมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2527 ให้ใช้เกณฑ์การอุดหนุนแบบเดิมต่อไป นอกจากนี้คณะรัฐมนตรีได้ให้ความเห็นชอบ ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเสนอ คือ ให้กระทรวงศึกษาธิการรับผิดชอบทำโครงการ ตลอดจนงบประมาณที่ต้องใช้ในแต่ละปี เพื่อการพัฒนาทางด้านวิชาการของการศึกษาเอกชน ได้แก่

- 2.1 การพัฒนาบุคลากร
- 2.2 การพัฒนาการบริหาร
- 2.3 การพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนการสอน
- 2.4 การส่งเสริมด้านวัสดุอุปกรณ์การเรียน

3. ช่วยเหลือประการอื่น ๆ เช่น ให้เครื่องราชอิสริยาภรณ์ ให้พ่อนัสน์การเข้ารับราชการทหารให้สิทธิในการศึกษาต่อ เป็นต้น

การจัดการอาชีวศึกษาเอกชน

การจัดการศึกษาเอกชนกับการบริการทางด้านคุณภาพกรมอาชีวศึกษา เป็นการศึกษาเพื่อชีวิตมุ่งให้ผู้ได้รับการศึกษาหรือการฝึกอบรมทางด้านนี้ให้มีสมรรถภาพในการทำงาน อันหมายถึงความรู้ ความสามารถที่เหมาะสมและสอดคล้องต่อความต้องการของตลาดแรงงาน (วิวัฒน์ อุทัยรัตน์, 2525, หน้า 36) เป็นการจัดให้ผู้เข้ารับความรู้ภาคทฤษฎีและทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตการประกอบอาชีพ และการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อพัฒนาตนเอง และงานอาชีพต่อไป (จรววยพร ธรณินทร์, 2539, หน้า 53) หลักการสอนทางอาชีวศึกษาอยู่ตรงที่ลักษณะธรรมชาติของการศึกษามีอิทธิพลพอเพียงที่จะทำให้ระบบการเรียนการสอน มีจุดเน้นหนักในเรื่องสมรรถภาพในการทำงานของผู้เรียนเป็นสำคัญด้วยเหตุนี้กระบวนการเรียนการสอนอาชีวศึกษา จึงมีขั้นตอนครอบคลุมและเน้นเป็นพิเศษในเรื่องคุณภาพของผู้สำเร็จการศึกษา เพื่อให้แน่ใจว่าการอาชีวศึกษาได้ผลิตทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณค่า และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศอย่างแท้จริง (วิวัฒน์ อุทัยรัตน์, 2525, หน้า 36, 40)

จากการที่รัฐไม่สามารถจัดการศึกษาได้เองทั้งหมด การอาชีวศึกษาเอกชนจึงได้เข้ามาแข่งขันในการจัดการศึกษาซึ่งเป็นส่วนสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในระบบการจัดการศึกษาของประเทศไทย (พจน์ นามนารถา, 2534, หน้า 108) การบริหารการอาชีวศึกษาเอกชน ในเชิงธุรกิจ

167126

๑
371.๐๒
5146๖
๗๐

เป็นการบริหารงานที่ใช้ศาสตร์การบริหารในการควบคุมตัวป้อน ควบคุมวิธีการทำงานหรือ กระบวนการและควบคุมผลผลิตห้วงผลงาน การควบคุมในลักษณะดังกล่าวต้องใช้วิธีที่สำคัญ 2 ด้านคือ 1) การสร้างประสิทธิภาพในการบริหารงาน ซึ่งก็คือการพยายามลดค่าใช้จ่ายที่เป็น ตัวป้อน ขณะเดียวกันก็เพิ่มคุณภาพของผลงาน และอีกด้านหนึ่ง 2) สร้างระบบที่เหมาะสมในการ บริหารงานทั้งในระบบบริหารครู บริหารธุรการ การเงิน บริหารอาคารสถานที่ บริหารงานกิจการ การบริหารวิชาการ และบริหารงานสร้างความสัมพันธ์ของชุมชน (สุริยัน นนทศักดิ์, 2526, หน้า 54-55) ในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาเอกชนระยะ 15 ปี (พ.ศ. 2540-2554) จัดทำโดย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนในด้านต่าง ๆ 5 ด้าน คือ ด้านนักเรียน ด้านบุคลากร ด้านการวิจัยและพัฒนา ด้านบริหารการจัดการและ ด้านสนับสนุน การศึกษาเอกชนพบว่าในด้านการบริหารและการจัดการมุ่งเน้นให้มีการนำวิธีบริหารและการจัด การสมัยใหม่ และเป็นสากลมาใช้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2538, หน้า 66) ผู้บริหารการอาชีวศึกษา เอกชน จึงต้องปรับปรุงตนให้เป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ต้องเล็งเห็นถึงความสำคัญของมาตรฐาน และคุณภาพของโรงเรียน (พัทธนี นามนารถา, 2534, หน้า 108-109) โรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษา เป็นโรงเรียนอาชีวศึกษาที่จัดการเรียนการสอน โดยใช้หลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ และ หลักสูตรที่ได้รับอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการ ที่จัดเป็นรูปการศึกษาในระบบโรงเรียน ซึ่งก็คือ หลักสูตรของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคลและหลักสูตรอาชีวศึกษา ปัจจุบันหลักสูตรของ กรมอาชีวศึกษาที่โรงเรียนเอกชนอาชีวศึกษาสามารถนำมาจัดการเรียนการสอนได้มี 2 หลักสูตร คือ หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพและหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพสูง และได้แบ่งประเภทวิชา ออกเป็น 7 ประเภทวิชาคือ

1. ประเภทพาณิชยกรรม
2. ประเภทช่างอุตสาหกรรม
3. ประเภทศิลปกรรม
4. ประเภทคหกรรม
5. ประเภทเกษตรกรรม
6. ประเภทประมง
7. ประเภทอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

จากหลักฐานข้างต้น ผู้วิจัยมีแนวคิดที่จะทำการวิจัยถึงผลของการปฏิรูปการศึกษาของ กระทรวงศึกษาธิการ ในด้านสถานศึกษาซึ่งมีองค์ประกอบ 4 ด้านคือด้านกระบวนการเรียน การสอน ด้านหลักสูตร ด้านวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษาและด้านระบบบริหารการจัดการ

แนวทางการปฏิรูปการศึกษา

ท่ามกลางกระแสของการเปลี่ยนแปลงอันรุนแรง ของสังคมโลก ได้พัฒนาเอาหลักกรรมอันเดียวกัน เรียกว่ายุคโลกาภิวัตน์ ความเปลี่ยนแปลงในยุคนี้รวดเร็วมาก ส่งผลกระทบถึงกันทั่วโลกทำให้ประเทศต่าง ๆ หันมาตั้งกระบวนท่าด้วยการวางแผนการจัดการศึกษาของชาติ เพื่อพัฒนาทรัพยากรให้อยู่ในโลกของยุคสมัยของการเปลี่ยนผ่านได้ เพราะต่างมีความเชื่อว่าการศึกษานั้นที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน สำหรับประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน ได้สะท้อนให้เห็นศักยภาพและคุณภาพของการศึกษาไทยอย่างชัดเจนว่าการจัดการศึกษาที่ผ่านมา ไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ไม่สามารถเตรียมคนให้มีศักยภาพ และคุณภาพที่จะแข่งขันกับนานาประเทศ และปรับตัวให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคม ตลอดจนการมีจิตสำนึก และบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมที่ดีงาม ซึ่งจะช่วยให้ประเทศ มีความสมดุล ยั่งยืนอยู่บนพื้นฐานของความเป็นไทย โลกอนาคตจะเป็นโลกของคนคิดเก่ง รัฐบาลจึงใช้ นโยบายปฏิรูปการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ ในปี พ.ศ. 2542 (สุรัฐ ศิลปอนันต์, 2543, หน้า 9)

ประเวศ วะสี (2541, หน้า 9) กล่าวว่าสังคมไทยมีความอ่อนแอ เมื่อต้องเผชิญกับกระแสโลกาภิวัตน์จึงต้องมีการปฏิรูปสังคมโดยรอบด้านให้มีความเข้มแข็งจึงจะพ้นวิกฤติ การปฏิรูปการศึกษาเป็นเรื่องใหญ่เรื่องหนึ่ง ที่จะช่วยให้สังคมไทยเข้มแข็งขึ้นโดยทั่ว ตลอดทั้งสังคมสมัยใหม่ที่สลับซับซ้อน และเชื่อมโยงกับระบบสังคมโลกมีปัญหาที่ยาก และรุนแรงเกินกว่าใคร หรือสถาบันใดสถาบันหนึ่งจะแก้ไขได้ ท่าทีแบบบูรณาการไม่มีส่วนที่สำคัญที่จะทำให้บ้านเมือง วิกฤติ คนไทยต้องสร้างจิตสาธารณะ (public mind) สนใจร่วมคิดร่วมทำบ้านเมืองจึงจะพ้นวิกฤติ การปฏิรูปการศึกษาเป็นวาระแห่งชาติ (national agenda) อย่างหนึ่งที่คนไทยเข้ามาร่วมคิดร่วมทำ เพื่อนำไปสู่การปฏิรูปสังคม เศรษฐกิจ เพื่อให้สังคมไทยไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยหลักการของการปฏิรูปการศึกษามี 3 อย่างคือ 1) เป็นการศึกษาสำหรับคนทั้งมวล (education for all) 2) สังคมทั้งมวลมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (all for education) และ 3) เป็นการศึกษาที่แก้ปัญหาทั้งมวล (education for solving all problems) และ สิปปนนท์ เกตุทัต (2541, หน้า 8) ได้แสดงทัศนะข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาไว้ โดยให้ความหมายของคำว่า “ปฏิรูปการศึกษา” คือ การปรับระบบกระบวนความคิดว่าด้วยเรื่องการศึกษาไปสู่แนวใหม่จากรูปแบบเก่าที่เคยทำ เช่น ทำโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนของนักเรียนไม่ใช่โรงเรียนสอนของครู นี่คือการปฏิรูปทางความคิด และนำความคิดไปสู่การปฏิบัติ นอกจากนี้ยังกล่าวได้ว่าในปี พ.ศ. 2541 ควรเน้นการปฏิรูปการศึกษาใน 2 เรื่องเป็นพิเศษคือ 1) ปฏิรูปกระบวนกรเรียนรู้ โดยมุ่งให้แค่พัฒนาคนตามความสามารถ

ให้รู้วิธีการเรียนรู้ไม่ใช่ให้ท่องจำ ไม่ใช่ให้กาถูกกาผิดและ 2) ต้องปฏิรูประบบการจัดการเพื่อ การเรียนรู้ เพราะไม่ใช่โรงเรียนเท่านั้นที่รับผิดชอบการศึกษาการเรียนรู้ของคนอย่างเดียว

ทางด้าน อาคม เ่องฉ้วน (2541, หน้า 10) ได้กล่าวว่า การปฏิรูปการศึกษานั้นจำเป็นต้อง กระทำอย่างเร่งด่วน ไม่เพียงแต่คิดหรือพูดเท่านั้น แต่ได้เพียงระดมกำลังปฏิรูปการศึกษาไปแล้ว โดยเน้นให้ได้ผลได้อย่างชัดเจนต่อวงการการศึกษาของไทย สำหรับการปฏิรูปการศึกษานั้นต้องปฏิรูป ระบบก่อน โดย ไม่ต้องคิดถึงการศึกษารุ่นพื้นฐาน 12 ปี ขณะนี้ยังไม่เป็นเอกภาพ

มีการแยกระดับประถมที่จัดโดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ระดับมัธยมศึกษาที่จัดโดยกรมสามัญศึกษาอาชีพก็ให้กรมอาชีวศึกษาดูแล เมื่อปรับระบบเสร็จ ก็ต้องมีการปรับคนขณะนั้นคนในกระทรวงศึกษาธิการมีอำนาจมากเกินไป สามารถแต่งตั้งโยกย้าย จัดสรรงบประมาณทั้งหมด ต่อไปจะโอนให้ท้องถิ่น กระจายลงจังหวัดและอำเภอดูแลทั้งหมด คนก็จะออกต่างจังหวัดเพราะสภาพแวดล้อมดีกว่า กระทรวงจะกำหนดนโยบายและส่งเสริม การพัฒนาการศึกษาของจังหวัด อำเภอ และโรงเรียน นั่นคือบทบาทของกระทรวงศึกษาธิการ ส่วนใหญ่ ไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลง เคยเรียนมาอย่างไรก็ทำอย่างนั้น เวลานี้มีรัฐธรรมนูญ มาบังคับแล้ว ต้องจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ

การที่การปฏิรูปการศึกษาของไทยยังล่าช้ากว่าประเทศอื่น หรือหลายคนคิดว่าไม่น่าจะมีทางเป็นไปได้นั้น ทำให้ต้องมีการวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคกันอย่างวิพากษ์วิจารณ์ ขณะเดียวกันก็ ต้องช่วยกันคิดยุทธศาสตร์ของการที่จะเอาชนะอุปสรรค เพื่อให้การปฏิรูปการศึกษาของไทยเป็น จริงขึ้นมาได้ จากรายงานสภาวะการศึกษาไทยปี 2541 ได้กล่าวถึงอุปสรรคการศึกษาของไทย ในภาคปฏิบัติ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้ คือ (วิทยากร เชียงกูล, 2542)

1. การขาดภาวะผู้นำที่เข้มแข็งและวิสัยทัศน์ ที่ปฏิรูปการศึกษาซึ่งถือว่าเป็นเรื่อง ที่สำคัญมาก ทั้งผู้นำระดับสูง เช่น นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี ปลัดกระทรวง และผู้นำระดับกลาง เช่น ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้นำชุมชน องค์กรต่าง ๆ ของไทยยังขาดวิสัยทัศน์ไม่เข้าใจว่า การปฏิรูปการ ศึกษาในความหมายของการเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญ ของทั้งระบบการเรียนรู้ของสังคมนั้นเป็น หัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม ให้เจริญก้าวหน้า เพื่อประโยชน์ของคน ส่วนใหญ่อย่างยั่งยืน แต่พวกเขามองการศึกษาในเชิงการเพิ่มปริมาณมากกว่าพัฒนาคุณภาพ มองการศึกษาเป็นเครื่องมือ การพัฒนาเศรษฐกิจมากกว่าจะมองว่าเป็นจุดมุ่งหมายในตัวเอง ไม่ได้ สนใจหรือเข้าใจความลึกซึ้งของปรัชญาความจำเป็นที่ต้องมีการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบอย่าง เพียงพอ ขณะที่ผู้นำในประเทศที่พัฒนาแล้ว จะเข้าใจว่าการปฏิรูปการศึกษาเป็นสิ่งที่ต้องทำก่อน เศรษฐกิจก็จะดีขึ้นอย่างแท้จริง

นอกจากนี้แล้วผู้นำระดับสูงของไทย ยังขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ ไม่รู้จักการมอบอำนาจให้ผู้มีส่วนร่วมดำเนินงาน และไม่สามารถทำให้เกิดความรู้สึกร่วมเป็นอันหนึ่งอันเดียว ไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้เกี่ยวข้องจำนวนมาก และที่สำคัญผู้นำระดับสูงมักจะนำความคิด นโยบายที่มาจากต่างประเทศ และนักวิชาการไทยเสนอแนะมาเป็นนโยบายหรือแนวทางให้บุคลากรระดับผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ นำไปปฏิบัติโดยไม่ได้มีการฝึกอบรมใหม่ เพื่อเปลี่ยนแปลงความคิด ค่านิยม พฤติกรรม แนวทางการทำงาน พื้นฐานความรู้และทักษะของบุคคลเหล่านั้นให้ได้เสียก่อน ดังนั้นพวกเขาจึงไม่เข้าใจเนื้อหาสาระของการปฏิรูปการศึกษาอย่างแท้จริง และมักมารับเฉพาะรูปแบบ เช่น การทำตามนโยบายลายลักษณ์อักษร หรือตามความคิดความเข้าใจของตนเอง เพียงเพื่อเอาใจผู้บริหารระดับสูง หรือเพื่อทำตัวเองให้อยู่รอด ภายใต้ระบบราชการรวมศูนย์อำนาจเท่านั้น และเมื่อผู้นำระดับกลางส่วนใหญ่ คอยที่จะทำตามกระแส นโยบาย และแนวทางการทำงานของผู้บริหารระดับสูง ผู้นำระดับกลางจึงไม่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ไม่กล้าตัดสินใจทำอะไรใหม่ ๆ ขึ้นมา รวมทั้งเมื่อได้รับโอกาสให้ฝึกฝนการรับผิดชอบเองก็ขาดความรู้ และทักษะในการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

2. การที่คนทั้งประเทศยังไม่เข้าใจ ไม่เห็นความสำคัญและจุดหมายในการปฏิรูปการศึกษาเข้าร่วมกัน เพราะผู้ปกครองและประชาชนทั่วไปยังมองว่าการแก้ปัญหาด้านการศึกษาคือ เป็นหน้าที่ของรัฐ และคาดหมายว่ารัฐจะต้องเพิ่มจำนวนขยายสถาบันการศึกษา ขยายการรับนักเรียนนักศึกษา ครูอาจารย์ต้องคอยดูแลนักเรียนเรียนให้จบและมีความประพฤติที่ดี ผู้ปกครองและประชาชนทั่วไป ยังไม่เข้าใจว่าพวกเขาเป็นครูคนแรก ที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของเด็กในวัยก่อนเข้ามาเรียนมาก และถึงจะถูกส่งเข้าเรียนแล้วผู้ปกครอง ก็ยังควรช่วยผลักดันและแก้ปัญหาด้านการศึกษาย่างจริงจังเขาจึงมากกว่าปล่อยให้ป็นภาระหน้าที่ของรัฐหรือครูอาจารย์เท่านั้น และที่สำคัญคือ ประชาชนควรมีบทบาทในการช่วยกันคิดช่วยกันหาจุดมุ่งหมายและวิสัยทัศน์เพื่อการปฏิรูปร่วมกันเป็นประเด็นที่สำคัญที่จะทำให้คนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งนักเรียนมีส่วนร่วมเข้าใจวัตถุประสงค์ของการปฏิรูปและรู้สึว่าการปฏิรูปเป็นเรื่องที่น่าสนใจสำหรับตนเอง และการปฏิรูปการศึกษานั้นหลีกเลี่ยงไม่ได้เลยที่จะต้องใช้เวลาและความพยายามอย่างมากจากบุคคลต่าง ๆ มากมาย

3. การมีกรอบความคิดเกี่ยวกับการศึกษา และกระบวนการเรียนการสอนที่ล้าหลัง มองการศึกษาแค่เพียงการท่องจำความรู้ไปสอบ และเอาประกาศนียบัตรไปสมัครงาน ดังนั้นประเด็นสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา คือ การเปลี่ยนกรอบความคิดใหม่ และพฤติกรรมการเรียนการสอนใหม่ เช่น การมองการศึกษานั้นจุดสำคัญอยู่ที่แรงจูงใจและความพร้อม ที่จะเรียนรู้ของผู้เรียน การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้แบบต่อเนื่องตลอดชีวิต การเน้นในเรื่องการค้นคว้าวิจัยเพื่อสร้าง

องค์ความรู้แทนที่จะมุ่งแต่การซื้อความรู้และเทคโนโลยีจากต่างประเทศเป็นด้านหลักตลอดมา เป็นต้น

4. การขาดโครงสร้างพื้นฐานขององค์กรที่สนับสนุนการปฏิรูปการศึกษา การที่โครงสร้างทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และองค์กรการบริหารของประเทศยังล้าหลัง ไม่เอื้ออำนวยต่อการสนับสนุนการปฏิรูปการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ เพราะการปฏิรูปการศึกษา หลีกเลียงไม่ได้ที่จะต้องเกิดภายใต้โครงสร้างดังกล่าว ดังนั้นเราต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลง การปฏิรูปโครงสร้างพื้นฐานองค์กรไปพร้อม ๆ กันกับการปฏิรูปการศึกษา

5. การขาดวิสัยทัศน์และประสิทธิภาพในการจัดการทรัพยากร การปฏิรูปการศึกษา จะสำเร็จอยู่ได้อยู่ที่การมีวิสัยทัศน์และความสามารถจัดสรรทรัพยากร ทั้งเงิน สิ่งของ กำลังคน และเวลาเสียใหม่ โดยจะต้องเพิ่มศักยภาพของทรัพยากรในองค์กร ให้เอื้อหรือสนับสนุนต่อ กระบวนการปฏิรูปการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

อุปสรรคทั้ง 5 ข้อนี้นี้ต้องการยุทธศาสตร์ที่มีลักษณะเฉพาะ และลักษณะร่วมกันในการ ที่จะระดมกำลังความคิดและจัดตั้งองค์กรจากระดับประชาชนขึ้นมา หาทางทำลายอุปสรรคและ สร้างเงื่อนไขใหม่ เพื่อจะแปรอุปสรรคให้เป็น โอกาส เพื่อที่จะแหวกล้อมของวัฏจักรแห่งความ ค่อยพัฒนาของการจัดการศึกษาในประเทศไทยให้ได้

การจะดำเนินการปฏิรูปการศึกษาตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติให้บรรลุ จะอาศัยเฉพาะการออกกฎหมายใหม่อย่างเดียวไม่ได้ ต้องมีแผนปฏิบัติงาน และยุทธศาสตร์ ในการดำเนินการที่ก่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติด้วย ซึ่งทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติได้จัดสัมมนาระดมความคิดเห็นจากผู้สนใจ ในเรื่องการศึกษาจำนวนมาก ในช่วงเดือนสิงหาคม – กันยายน 2541 และได้สรุปผลแผนงานและข้อเสนอทางยุทธศาสตร์ ที่น่าสนใจซึ่งประกอบด้วย 10 ผลงานดังนี้ (วิทยากร เชียงกูล, 2542)

1. การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ โดยให้การจัดการศึกษาทุกระดับทุกรูปแบบเปลี่ยน จากที่เน้นครูเป็นศูนย์กลางและตำรา เป็นเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถ พัฒนากระบวนการคิด การแก้ปัญหา โดยเน้นประสบการณ์และการฝึกภาคปฏิบัติสามารถ ผสมผสานความรู้คู่คุณธรรม และค่านิยมประชาธิปไตยและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เรียนรู้ทักษะ ชีวิตและการประกอบอาชีพ มีความสุข ความพอใจในการเรียนรู้ และพัฒนาศักยภาพของแต่ละคน ได้อย่างเต็มที่ รวมทั้งรู้วิธีการแสวงหาความรู้เพื่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและตลอดชีวิต

2. การบริหารการจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มที่มีความต้องการพิเศษ เพื่อให้มีรูปแบบ การให้การศึกษาอบรมที่เหมาะสมกับเด็กกลุ่มเป้าหมายที่พิเศษ ได้แก่ เด็กปฐมวัย เด็กพิการ เด็กด้อยโอกาสกลุ่มต่าง ๆ และกลุ่มเด็กที่มีความสามารถ

3. การคืนอำนาจการจัดการศึกษาแก่ผู้เรียน และทุกกลุ่มในสังคมการเพิ่มทางเลือกใหม่ทางการศึกษา ให้สิทธิแก่พ่อแม่ วัด ชุมชน สถานประกอบการ และกลุ่มบุคคล เข้าร่วมรับภาระในการจัดการศึกษาบางส่วน หรือทั้งหมดให้แก่ลูกหลานหรือสมาชิกขององค์กรในรูปแบบที่หลากหลาย

4. การปฏิรูปคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา จัดให้มีการตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา โดยเกณฑ์มาตรฐานที่ได้รับการยอมรับจากทุกกลุ่มทุกฝ่ายรวมทั้งให้มีการประกันคุณภาพของสถานศึกษาโดยส่งเสริมและสนับสนุนการประเมินภายใน โดยคณะกรรมการการศึกษา และการประเมินภายนอกโดยสำนักมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ จัดตั้งใหม่เป็นองค์กรอิสระ เพื่อปฏิรูปการศึกษาของไทยให้มีคุณภาพสูงขึ้นทัดเทียมกับประเทศอื่น ๆ และเพื่อสร้างเจตคติที่ถูกต้องว่าการประเมินผลเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารเพื่อการปรับปรุงและการพัฒนาตลอดจน การสร้างวัฒนธรรมใหม่ทางการศึกษาที่เน้นการประเมินเพื่อมุ่งคุณภาพที่เป็นเลิศ

5. การปฏิรูประบบบริหาร และการจัดการศึกษาการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาจากรัฐบาลกลางไปสู่องค์กรปกครองท้องถิ่น สถานศึกษาและเอกชนอย่างสม่ำเสมอและทั่วถึงมุ่งให้เกิดประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น หน่วยงานราชการส่วนกลางปรับบทบาทเป็นเพียงผู้กำหนดนโยบาย สนับสนุนนโยบาย สนับสนุนทรัพยากร กำกับดูแลและประเมินผลการจัดการศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีอิสระและคล่องตัวในการบริหารงาน

6. การปฏิรูปครูและผู้บริหารการศึกษา ต้องพัฒนาครูและผู้บริหารการศึกษาให้ทำงานเพื่อการปฏิรูปการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพิ่มขึ้น มีการประเมินผลการประกันคุณภาพการศึกษา และการส่งเสริมการยกระดับมาตรฐานวิชาชีพครู ให้เป็นวิชาชีพชั้นสูงมีเกียรติ มีศักดิ์ศรี เป็นที่รวมของคนดีคนเก่ง การปฏิรูปครูและผู้บริหารการศึกษาเป็นหัวใจที่สำคัญที่สุดของการปฏิรูปการศึกษา เราต้องกล้าผ่าตัดแก้ไขปัญหาด้านบุคลากรอย่างจริงจัง เปลี่ยนแปลงกรอบความคิดความเชื่อ บุคลิก ค่านิยม พฤติกรรมของครูและผู้บริหารการศึกษาให้เป็นลักษณะเป็นนักปฏิรูปที่เป็นแนวความคิดใหม่ มีพฤติกรรมใหม่ ควบคู่กันไปด้วยไม่ให้เปลี่ยนแปลงแต่เฉพาะรูปแบบภายนอก เช่น การดัดคณะกรรมการ ตั้งหน่วยงานใหม่ แต่เนื้อหาสาระที่แท้จริงไม่ได้เปลี่ยนไปด้วย การเปลี่ยนแปลงความคิดและพฤติกรรมครูและผู้บริหารการศึกษาให้ไปในทางสร้างสรรค์มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น นอกจากจะเข้มงวด ในการตรวจสอบกำกับดูแลแล้วยังต้องส่งเสริมแรงจูงใจทั้งในด้านการฝึกอบรม เพิ่มพูนความรู้และทักษะการปฏิรูประบบการให้ผลตอบแทนตามผลงาน และทำให้อาชีพครูมีความก้าวหน้า มีความท้าทายน่าสนใจเพิ่มมากขึ้นในขณะเดียวกัน

7. การปฏิรูปทรัพยากรเพื่อการศึกษา ให้มีการระดมทรัพยากร เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาจากแหล่งต่าง ๆ อย่างหลากหลายเพิ่มขึ้น และให้มีการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาอย่างเป็นธรรม โดยจัดสรรเป็นรายหัวแก่ผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

8. การปฏิรูปสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษา พัฒนาการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อต่าง ๆ อย่างคุ้มค่าภายใต้การวางระบบเครือข่ายวิทยุโทรทัศน์ สื่อประสม และสารสนเทศเพื่อการศึกษา (เครือข่ายห้องสมุด) และเครือข่ายความร่วมมือของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

9. การปฏิรูปการอุดมศึกษา ต้องพิจารณาด้านการประกันคุณภาพและมาตรฐาน การศึกษาอย่างถึงแก่นเปลี่ยนวิธีการเรียนการสอนให้กับนักศึกษาเรียนรู้ที่จะอ่านและค้นคว้าคิด วิเคราะห์ ด้วยตนเองมากขึ้น ฝึกภาคปฏิบัติที่สำคัญกับการทำงานที่เป็นจริงมากขึ้นส่งเสริมพัฒนาครูอาจารย์ให้มีแรงจูงใจในการเป็นนักวิจัยค้นคว้าใฝ่หาความรู้รู้จักการสอน อย่างมีประสิทธิภาพ และเพิ่มจิตสำนึกในการเอาใจใส่ดูแลลูกศิษย์เพิ่มมากขึ้น

10. การศึกษาขั้นพื้นฐาน เลี่ยงส่วนใหญ่ให้รัฐมุ่งบริการการศึกษา 12 ปีจากระดับประถมศึกษาถึงขั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อให้คนไทยมีโอกาสได้รับการศึกษาสูงขึ้นแต่ก็มี การตั้งข้อสังเกตว่ารัฐต้องให้การสนับสนุนการศึกษาระดับก่อนประถมด้วยเพราะการศึกษาระดับก่อนประถมเป็นสิ่งสำคัญ และมีอิทธิพลต่อผลการเรียนรู้ในขั้นที่สูงขึ้น

การปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐานคือ การเปลี่ยนแปลงกระบวนการความคิด การเรียนรู้ และพฤติกรรมของคนส่วนใหญ่ทั้งประเทศซึ่งเป็นที่เปลี่ยนแปลงยากที่สุดหรือช้าที่สุดเนื่องจากคนแต่ละสังคมจะถูกปลูกฝังให้มีความรอบความคิด ความเชื่อ ค่านิยม อุปนิสัยใจคอ ประเพณีปฏิบัติ ตามแผนปฏิบัติ ฯลฯ ตามวัฒนธรรมดั้งเดิมของสังคม มานับเป็นหลายร้อยหลายพันปี แม้ว่าสภาพเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และสภาพแวดล้อมภายนอกเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรแบบพึ่งตนเอง และศักดินาในอดีต เป็นเศรษฐกิจแบบทุนนิยมอุตสาหกรรมแล้วก็ตาม ความเชื่อ และแบบแผนของพฤติกรรมหลายอย่างแบบคนในสังคมเกษตรดั้งเดิมและศักดินาก็ยังฝังรากอยู่ในคนรุ่นนี้ รวมทั้งเมื่อผสมผสานกับความคิดความเชื่อแบบทุนนิยมที่เน้นการแข่งขันเพื่อหากำไรส่วนบุคคลก็ยิ่งเป็นกรอบความคิดที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิรูปการศึกษา และปฏิรูปสังคมมากยิ่งขึ้น ฉะนั้นการที่เราจะสามารถทำให้การปฏิรูปการศึกษา และการปฏิรูปสังคมเป็นจริงขึ้นมาได้ต้องเปลี่ยนกรอบความคิดใหม่ 2 ประเด็นใหญ่ ๆ คือ 1) การเปลี่ยนกรอบความคิดที่มองการพัฒนา ในแง่การเพิ่มปริมาณสินค้าหันมามองในแง่คุณภาพชีวิตและ 2) การเปลี่ยนกรอบความคิด ที่เน้นเรื่องอภิสถิธิ์และการหาประโยชน์ส่วนตัวหันมามองเรื่องสิทธิเสมอภาค และจิตสำนึกเพื่อประชาคม (วิทยากร เชียงกูล, 2542, หน้า 211)

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แนวโน้มของการจัดการศึกษาในอนาคตที่มีอยู่อย่างมากมายได้ส่งผลกระทบต่อสังคมค่อนข้างรวดเร็วและรุนแรงและเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้หนีไม่พ้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเร่งปรับปรุงพัฒนาความสามารถของประชากรให้มีศักยภาพเพียงพอที่จะเผชิญต่อสิ่งต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปให้สามารถดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพมีความสามารถที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงมากมายรุนแรงและกว้างขวาง การจัดการศึกษาของไทยจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสังคมตามสภาพความเป็นจริง และสอดคล้อง กับโลกในอนาคตด้วย ซึ่งต้องอาศัยการดำเนินการ โดยกระบวนการปฏิรูปซึ่งจะเป็นระบบที่เปิดโอกาสให้สามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็วและจริงจัง

การปฏิรูปการศึกษานั้น ได้เริ่มต้นอย่างน้อยในปี พ.ศ. 2538 ส่วนแนวคิดที่ให้มีพระราชบัญญัติการศึกษานั้นก็เป็นแนวคิดหนึ่งในหลาย ๆ แนวคิดในเรื่องที่จะปฏิรูปการศึกษา ปี 2541 เป็นปีของความเคลื่อนไหวผลักดันร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ได้กำหนดบทบาทบัญญัติเกี่ยวกับการศึกษาไว้หลายประการ และได้กำหนดให้จัดทำร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติขึ้นเป็นแม่บทในการปฏิรูปการศึกษาและเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการปฏิรูปการศึกษา (วิทยากร เชียงกูล, 2542, หน้า 119) และในที่สุดแล้วก็ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับแรก ในวันที่ 19 สิงหาคม 2542 สำหรับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติฉบับนี้ก็เพื่อเป็นการวางกรอบเพื่อให้เกิดการปฏิรูปการศึกษา ตลอดจนการกำหนดเป้าหมายของการจัดการศึกษาให้ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานถึง 12 ปี ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ (วิชัย ต้นศิริ, 2542, หน้า 180-183)

1. เป้าหมายของการจัดการศึกษา ด้านปริมาณการศึกษาระดับพื้นฐาน 12 ปีนั้นเป็นแนวคิดใหม่ เป็นการศึกษาที่ประชาชนควรได้รับความเสมอภาค ฉะนั้นรัฐธรรมนูญในมาตรา 43 จึงกำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาอย่างน้อย 12 ปี โดยไม่ต้องเก็บค่าใช้จ่าย และในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติก็ได้กำหนดในมาตรา 10
2. เป้าหมายด้านคุณภาพ ประสิทธิภาพและเสมอภาคการจัดการศึกษาจะมุ่งเป้าหมายด้าน คุณภาพ ประสิทธิภาพ และความเสมอภาคอยู่เสมอ ครบโดที่ที่มีการจัดการศึกษาดรานั้น จะมีเป้าหมายทั้ง 3 ตัวหลักนี้ตลอดเวลา เป้าหมายทางคุณภาพนั้นคือ คุณภาพของการเรียนการสอนซึ่งส่งผลให้ผู้จบการศึกษาระดับต่าง ๆ มีคุณภาพตามที่ด้หวังไว้แต่การกำหนดเป้าหมายด้านคุณภาพเหล่านี้จะไม่บังเกิดผลสำเร็จหากไม่จัดกรอบใหม่ของระบบการบริหารจัดการ ซึ่งมีเสา 4 เสาดังนี้คือ
 - 1) ปรับระบบการบริหารส่วนกลางให้ทำหน้าที่กำหนดนโยบายและมาตรฐาน 2) ระบบประกันคุณภาพและมาตรฐาน ซึ่งเรียกว่าระบบประกันคุณภาพภายใน และระบบประกันคุณภาพภายนอก

3) ระบบการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครูแม้ว่าจะได้กระจายอำนาจการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาและมีการประกันคุณภาพก็มิได้หมายความว่า จะเกิดการพัฒนาการเรียนการสอนได้ดังใจหมาย โดยเนื้อแท้ต้องยกมาตรฐานวิชาชีพ ของครูอาจารย์ ผู้บริหารสถานศึกษาให้ถึงจุดสุดยอด หากครูและผู้บริหารมีคุณภาพยอดเยี่ยม ก็จะส่งผลให้การเรียนการสอนมีคุณภาพยอดเยี่ยมไปด้วย ฉะนั้นเคล็ดลับของการพัฒนาที่ยั่งยืนก็คือการพัฒนาบุคคลที่จัดการศึกษา และ 4) ระบบการจัดสรรงบประมาณ แบบใหม่ ระบบการจัดสรรงบประมาณมีอิทธิพล ต่อพฤติกรรมการบริหารของ ผู้จัดการศึกษาหากจัดในลักษณะใหม่ ที่เน้นการจัดเป็นรายบุคคล (นักเรียน) จะทำให้ประหยัด การใช้งบประมาณ และถ้าจะให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นก็ต้องเน้นจำนวนผู้สำเร็จการศึกษา ในระดับคะแนนดี ก็จะทำให้สถานศึกษา มุ่งแข่งขันกันเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ มาตรฐานยิ่งขึ้น

3. เป้าหมายของการสร้างสังคมที่มีส่วนร่วมและสังคมการเรียนรู้ การปฏิรูปการศึกษา หากจัดไว้เพียงระบบการศึกษาของรัฐและระบบ โรงเรียนก็คงไม่บรรลุเป้าหมายอันกว้างขวางของ อุดมการณ์การปฏิรูปที่ต้องเน้นการศึกษาเพื่อทุกคนและเพื่อการศึกษา (education for and for education)

ส่วนแนวคิดของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับดังกล่าวนี้ โดยยึดหลัก

3 ประการคือ ความเป็นเอกภาพ การกระจายอำนาจ และการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็น หลักสำคัญโดยให้กำหนดกระทรวงที่รับผิดชอบทางการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเพียง กระทรวงเดียว และเร่งให้ปฏิรูประบบบริหารจัดการศึกษาอย่างเร่งด่วน โดยให้มีการกระจาย อำนาจการบริหาร ไปให้กับหน่วยปฏิบัติในพื้นที่ซึ่งไม่ใหญ่มากเกินไป สามารถสะท้อนศักยภาพ ความต้องการของชุมชน อีกทั้งประชาชนในพื้นที่มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ศึกษาในเขตพื้นที่ของการพัฒนาได้อย่างแท้จริง

ความเคลื่อนไหวของสำนักงานการปฏิรูปการศึกษา ([สปศ.]) สุวัฒน์ เงินจ๋า (2543, หน้า 12) กรรมการการบริหารการปฏิรูปการศึกษา ได้กล่าวถึงแนวทางการกำหนดพื้นที่ที่เหมาะสมที่สามารถ จัดการศึกษาได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ เมื่อแบ่งแล้วประชาชน ไม่สับสนกับวิถีชีวิตเดิม คือ สอดคล้องกับวัฒนธรรมและเขตปกครองที่ประชาชนมีความเคยชิน โดยเกณฑ์การกำหนดเขต พื้นที่การศึกษาของคณะกรรมการสำนักงานการปฏิรูปการศึกษา ตั้งอยู่บนพื้นฐานการศึกษาวิจัย กระทรวงศึกษาธิการที่ทำงานร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และได้กำหนด เขตพื้นที่การศึกษาโดยใช้ตัวแปร 4 ตัวได้แก่ 1) จำนวนประชากรแต่ละเขตพื้นที่ จะอยู่ระหว่าง 150,000-200,000 คน 2) ใช้เขตอำเภอเป็นเกณฑ์การแบ่งพื้นที่ โดยอำเภอใดที่มีประชากรตาม เกณฑ์หรือมากกว่าจะจัดเป็น 1 เขตพื้นที่การศึกษา หากน้อยกว่าจะรวมกับอำเภอใกล้เคียงเป็น

เขตพื้นที่การศึกษาเดียวกันสำหรับจังหวัดขนาดเล็กที่มีจำนวนประชากรใกล้เคียงตามเกณฑ์ข้อที่ 1 ให้ใช้เขตจังหวัดเป็นเขตพื้นที่การศึกษา 3) จำนวนสถานศึกษาแต่ละเขตควรมีสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานประมาณ 100 แห่งโดยคำนึงถึงโอกาสทางการศึกษาสายสามัญและสายอาชีพด้วย และ 4) ลักษณะทางภูมิศาสตร์การคมนาคม และการติดต่อสื่อสาร ควรเดินทางไปกลับภายใน 1 วัน ส่วนข้อมูลที่พบความชัดเจนในเบื้องต้นแล้ว คือ ข้อมูลได้อาคารสำนักงานการศึกษาที่สามารถใช้สำนักงานที่มีอยู่ในอำเภอที่คาดว่าจะเป็นที่ตั้งสำนักงานพื้นที่การศึกษาได้ ทั้งนี้ อาคารของหน่วยงานในเขตพื้นที่อาจไม่ได้อยู่ในอาคารเดียวกันหมด แต่ไม่มีปัญหาในการปฏิบัติงานเพราะในต่างจังหวัดอาคารเหล่านี้ส่วนใหญ่จะอยู่ใกล้เคียงกัน นอกจากนี้มีสำนักงานบางส่วนเหลือจากการใช้เป็นที่ตั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สามารถปรับใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ได้ตามความเหมาะสม

สุวัฒน์ เงินฉ่ำ (2543, หน้า 13) ยังได้กล่าวต่ออีกว่าสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเขตพื้นที่การศึกษา ควรอยู่ในกำกับดูแลของเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐานเพราะเป็นการดูแลกำกับของคณะบุคคลมากกว่าจะอยู่ในสำนักปลัดกระทรวงที่จะมีบุคคลเดียวมีอำนาจในการบริหารงานและ เจื้อจันทน์ จงสถิตอยู่ และคณะ (2543, หน้า 13) เลขาธิการ สปศ. กล่าวเสริมว่าที่จะมีการแบ่งเขตพื้นที่เป็น 289 เขตนั้นจะทำให้ดูแลคุ้มครองสิทธิของเด็กในการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ดีกว่าเดิม เพราะในเขตพื้นที่จะมีการแบ่งเขตหน่วยงานดูแลอย่างทั่วถึงและสร้างระบบติดตามอย่างใกล้ชิด เช่น เรื่องการย้ายสถานที่เรียนข้ามเขตพื้นที่

ทางด้าน วิจิตร ศรีสอ้าน (2543, หน้า 12-13) ประธานกรรมการบริหารการปฏิรูป การศึกษา ได้เปิดเผยการจัด โครงสร้างองค์กรและการแบ่งส่วนงานว่าได้ยึดหลักการกระจายอำนาจ ไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยได้แบ่งโครงสร้าง การบริหารเป็นสามส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น ระดับราชการในส่วนกลาง มีกระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นหน่วยงานหลักทำหน้าที่กำกับดูแลการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท รวมทั้งการศึกษา ศิลปและวัฒนธรรม กำหนดนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษา สนับสนุน ทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้งติดตามตรวจสอบ และประเมินผล ซึ่งประกอบด้วยองค์กรหลัก 5 องค์กร ได้แก่ 1) สภาและสำนักงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติ 2) คณะกรรมการ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) คณะกรรมการและสำนักงานคณะกรรมการ อุดมศึกษา 4) คณะกรรมการและสำนักงานคณะกรรมการศาสนาและวัฒนธรรม 5) สำนักงานปลัด กระทรวง ทำหน้าที่ดำเนินราชการทั่วไปของกระทรวง ประสาน และส่งเสริมความร่วมมือกับ หน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ เช่น การอาชีวศึกษา การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย กิจกรรมพลศึกษา ลูกเสือและยุวชาด นอกจากนี้ยังมีองค์กรอิสระที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลเพื่อ

ความคล่องตัวในการดำเนินงาน ได้แก่ ภาครัฐและบุคลากรทางการศึกษา สถาบันเทคโนโลยี เพื่อการศึกษา สถาบันพัฒนาครูและพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ และสถาบันส่งเสริมการสอน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีซึ่งเป็นสถาบันที่มีอยู่เดิมแต่อาจมีการปรับภาระกิจให้เพิ่มบทบาท ในการส่งเสริมการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

การจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษา

การอาชีวศึกษา หมายถึง การศึกษาเพื่อความสามารถทำงานประกอบอาชีพได้ และ รวมถึงการศึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานในอาชีพเป็นการศึกษาตลอดชีพ จาก ความหมายของการอาชีวศึกษาทำให้การอาชีวศึกษามีลักษณะของการจัดการศึกษา ที่มี ความเฉพาะต่างจากการจัดการศึกษาแบบอื่น คือ

1. ต้องมีการจัดสิ่งแวดล้อมของผู้เรียนให้เหมือนกับสิ่งแวดล้อมที่ผู้เรียนจะพบเมื่อ ออกไปทำงาน
2. ต้องมีการฝึกด้วยเครื่องมือ เครื่องใช้ เครื่องจักรกลต่าง ๆ เหมือนที่ใช้ในโรงเรียน
3. ต้องมีการฝึกลักษณะของผู้เรียนให้มีอุปนิสัยและความคิด ในการทำงานให้สอดคล้อง กับงานที่จะต้องทำหลังจากจบการฝึกอาชีพนั่น
4. ความสำเร็จของผู้เรียนจะเกิดขึ้นได้เมื่อผู้เรียนมีความสนใจในงาน มีทักษะปฏิบัติ และมีความสามารถทางสติปัญญา เพื่อทำความเข้าใจในงานที่ตนทำอยู่
5. ต้องฝึกให้ผู้เรียนมีใจรักในงานที่ทำอยู่
6. ในการฝึกทักษะให้กับผู้เรียนจะต้องจัดสภาพการณ์ที่ส่งเสริมการคิดในการทำงาน ด้วย โดยต้องให้ผู้เรียนรู้ความหมายของการฝึกทักษะต่าง ๆ ด้วย
7. ครูอาชีวศึกษาจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ และทักษะประสบการณ์ใน วิชาชีพนั้น ๆ อย่างเชี่ยวชาญ และต้องเป็นผู้ประพฤติตัวเป็นแบบอย่างที่ดีตามคุณลักษณะที่ต้องการ ปลูกฝังให้เกิดขึ้นกับตัวผู้เรียน
8. ต้องมีการตั้งเกณฑ์มาตรฐานระดับอาชีพของการทำงานเพื่อให้ผู้เรียนได้ตรวจสอบ ด้วยตนเองได้
9. ในการฝึกอาชีพต้องสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน
10. ต้องมีผู้เชี่ยวชาญในอาชีพต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องในการจัดการหลักสูตรด้วย
11. การฝึกอาชีพแต่ละอาชีพต้องสร้างลักษณะพิเศษของอาชีพนั่น ๆ เน้นการฝึกให้ ตรงกับลักษณะพิเศษ
12. ต้องมีการปรับปรุงการฝึกอาชีพอยู่เสมอให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม

จากลักษณะเด่นเฉพาะตัวของการจัดการศึกษาอาชีวศึกษา นำมาขยายความให้เห็นภาพการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา โดยพิจารณาจากองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

1. จุดประสงค์การสอนในการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา
2. เนื้อหาในการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา
3. กิจกรรมการเรียนการสอนอาชีวศึกษา
4. สื่อการเรียนการสอนอาชีวศึกษา
5. การวัดและประเมินผลอาชีวศึกษา

1. จุดประสงค์การสอนในการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา

การกำหนดจุดประสงค์การสอนต้องกำหนดให้ครบทั้ง 3 ด้าน คือด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัย โดย

1.1 จุดประสงค์การสอนด้านพุทธิพิสัย ต้องเน้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่อง การทำงานทุกระดับเกิดความถี่รบกวนและหลักการ เพื่อสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการทำงานในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ มิใช่รู้เฉพาะตัวอย่างที่ครูแสดงให้ดูเท่านั้น ดังนั้นจึงต้องเสริมด้วยจุดประสงค์การฝึกทักษะการคิดลงในแผนการสอนด้วย

1.2 จุดประสงค์การสอนด้านจิตพิสัย ต้องเน้นให้ผู้เรียนเกิดความรักในงานที่ทำฝึกอุปนิสัยและความคิดในการทำงานให้สอดคล้องกับงานอาชีพ มีความใฝ่รู้และหมั่นพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

1.3 จุดประสงค์การสอนด้านทักษะพิสัยต้องเน้นให้มีการฝึกด้วยเครื่องมือเครื่องใช้เครื่องจักรกลต่าง ๆ เหมือนในโรงงานจนเกิดความชำนาญถึงระดับใช้ข้อมูลจากผลของการฝึกตั้งเกณฑ์มาตรฐานในการทำงานและตรวจสอบผลของการทำงานด้วยตนเองได้

1.4 เพื่อความสำเร็จของการตั้งจุดประสงค์การสอนทั้ง 3 ด้านดังกล่าว ต้องเสริมจุดประสงค์ การฝึกการคิดเข้าไปด้วย

2. เนื้อหาในการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา

เนื้อหาสาระของเรื่องที่จะสอนทางอาชีวศึกษาจะเกี่ยวข้องกับเรื่อง 3 เรื่อง คือ ความรู้ที่ใช้ในการปฏิบัติงาน มีลักษณะเป็นหลักการที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนของการปฏิบัติงานเทคนิคเฉพาะที่ทำให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะนิสัยที่ดีที่จะเกิดจากการฝึกงาน และมีผลย้อนกลับไปทำให้การทำงานได้ผลดีและพัฒนาเป็นลักษณะนิสัยถาวรของผู้เรียน

3. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอาชีวศึกษา

กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี เมื่อวัดแล้วต้องทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ตรงตามจุดประสงค์ของการสอน ครูต้องออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงยุทธศาสตร์การสอนที่จะนำมาใช้แล้วเกิดผล ถ้าจะกล่าวถึงจุดประสงค์การเรียนรู้ 3 ทิศทาง ที่มีอยู่ได้แก่

3.1 จุดประสงค์การเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ระดับความคิดรวบยอดและหลักการเพื่อจะได้นำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ยุทธศาสตร์ที่ครูควรนำไปใช้ ได้แก่ การนำเสนอตัวอย่างของสิ่งที่ต้องการสอนมาให้ผู้เรียนสังเกต ถ้าตัวอย่างมีจำนวนมากพอที่จะทำให้ผู้เรียนเก็บรวบรวมลักษณะเด่นเฉพาะที่จำเป็นต้องมี ขาดไม่ได้ของสิ่งที่ต้องการสอน และต่อมาครูนำเสนอตัวอย่างของสิ่งที่ไม่ใช่เพื่อให้เกิดการเปรียบเทียบ โดยครูต้องรู้จักใช้คำสั่งเป็นแนวทางในการสังเกต และคำถามช่วยเชื่อมโยงความคิด ในไม่ช้าผู้เรียนจะสามารถสร้างความคิดรวบยอดและหลักการของสิ่งที่ครูต้องการสอนได้ด้วยตัวเอง และเมื่อเกิดความคิดรวบยอดและหลักการแล้วครูจะต้องจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนมีโอกาสได้ประยุกต์ใช้ความรู้

3.2 จุดประสงค์การเรียนรู้ด้านจิตพิสัย ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่จะรักในงานที่ทำ และมีลักษณะนิสัยที่ดีในการทำงานและพัฒนาเป็นคุณลักษณะที่ดีที่ติดตามไปด้วยครูจะใช้ยุทธศาสตร์อะไรทำให้เกิดสิ่งที่ต้องการได้ถ้าครูได้ศึกษาขั้นตอนการเกิดเจตคติและพัฒนาลักษณะนิสัยตามความคิดของ Bloom ก็จะสามารถค้นพบยุทธศาสตร์ของการปฏิบัติได้ Bloom ได้กล่าวรายละเอียดของหลักการนี้ไว้ 5 ระดับคือ

3.2.1 ขั้นการรับรู้ การที่บุคคลจะเกิดการพัฒนาลักษณะนิสัยใด ๆ ได้ บุคคลนั้นจะต้องมีโอกาสได้รับรู้และใส่ใจในสิ่งนั้น ๆ ได้ บุคคลนั้นจะต้องมีโอกาสได้รับรู้และใส่ใจในสิ่งนั้น ๆ ก่อน ดังนั้นถ้าครูต้องการจะพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมหรือค่านิยมใด ๆ ให้กับผู้เรียนก็ต้องจัดสิ่งเร้าหรือสถานการณ์ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการรับรู้และสนใจคุณธรรมจริยธรรมหรือค่านิยมนั้น ๆ ก่อน

3.2.2 ขั้นการตอบสนอง ครูต้องจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้มีโอกาสตอบสนองต่อสิ่งนั้นและเกิดความพึงพอใจ ซึ่งจะช่วยให้บุคคลนั้นพัฒนาความสนใจที่มีอยู่ให้มากขึ้น

3.3 ในการเห็นคุณค่า หลังจาก que ผู้เรียนได้มีโอกาสตอบสนองต่อสิ่งเร้านั้นแล้ว ครูจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการตอบสนองก่อให้เกิดความพึงพอใจ ผู้เรียนจะเห็นคุณค่าของการปฏิบัติและเต็มใจที่จะปฏิบัติเช่นนั้นต่อไป

3.4 ขั้นการจัดระบบ การที่ผู้เรียนเห็นคุณค่าของสิ่งที่ครูต้องการสอนแล้วจะพัฒนาเป็นลักษณะนิสัยได้ ผู้เรียนจะต้องมีการนำไปปฏิบัติในระบบชีวิตของตนเอง ครูต้องติดตามผลและส่งเสริม มิใช่จัดสถานการณ์ให้เกิดในชั้นเรียนแล้วเลิกแล้วกันไป กับทั้งครูเองต้องมีระบบ

ชีวิตที่ดำเนินตามสิ่งที่สอนให้เห็นเป็นตัวอย่างอย่างคำกล่าวที่ว่า ทำให้ดูอยู่ให้เห็นเป็นแบบอย่าง
ด้วย

3.5 ขั้นการพัฒนาเป็นนิสัย เมื่อผู้เรียนได้ยึดถือสิ่งที่ครูสอนและนำมาปฏิบัติใน
วิธีการดำเนินชีวิตของตนเองอย่างสม่ำเสมอแล้ว ในไม่ช้าก็จะพัฒนาดังขึ้นเป็นลักษณะนิสัยของ
ตนเอง

4. จุดประสงค์การเรียนรู้ด้านทักษะพิสัย ให้ผู้เรียนได้ฝึกหัดทำงานและฝึกฝนจนเกิด
ความชำนาญในการออกแบบกิจกรรม ครูต้องทำการวิเคราะห์งานที่ต้องการจะให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติ
ก่อน เพื่อให้รู้ว่าผู้เรียนจะต้องฝึกงานย่อยใดก่อนบ้าง เมื่อรู้แล้วก็ทำการเรียงลำดับ งานย่อยใดควร
ให้ฝึกก่อน ฝึกหลัง แต่ละงานควรใช้เวลาในการฝึกมากน้อยเท่าไร ในขณะที่ผู้เรียนฝึกครูจะสังเกต
อะไรและอย่างไรเพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะใช้ในการตรวจสอบผลการฝึกและให้ข้อมูลย้อนกลับ

เมื่อวางแผนแล้ว ครูดำเนินการให้ผู้เรียนได้ลงมือฝึก โดยเริ่มต้นด้วยการให้ความรู้เป็น
การเชื่อมโยงความรู้ภาคทฤษฎีกับการปฏิบัติเข้าด้วยกัน ดังนั้นผู้เรียนจะค้นพบว่าในการที่ครูบอก
ให้ฝึกทำอย่างนั้นอย่างนี้หรือเทคนิคเฉพาะของการทำงานใด ๆ เป็นสิ่งที่มีความหมาย เพราะมี
เหตุผลในตัวของมัน ไม่ใช่การทำงานโดยไม่รู้สาเหตุ ครูอาจสร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้สังเกต
และค้นพบที่มาของเทคนิคเฉพาะบางอย่างด้วยตนเอง แต่ครูจะต้องหาวิธีแนะนำ หรือเชื่อมโยง
จนผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เอง

ในขณะที่ผู้เรียนลงมือปฏิบัติเพื่อฝึกหัดและฝึกฝนผู้เรียนควรได้รับรู้ผลย้อนกลับเกี่ยวกับ
การปฏิบัติงานของตนเอง โดยครูเป็นผู้ให้ เป็น external feedback และในขณะนั้นครูต้องให้
หลักการสังเกตและเกณฑ์การตัดสินคุณภาพของการทำงานอย่างมีเหตุผล เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียน
สร้าง internal feedback ให้กับตนเองซึ่งผู้เรียนจะได้ใช้ประโยชน์จากสิ่งนี้ไปตลอดในการทำงาน
และสามารถเพิ่มพูนประสิทธิภาพการทำงานของตนเองให้มากขึ้น เมื่อทำงานซ้ำ ๆ บ่อยครั้ง
กับทั้งยังได้ฝึกให้ผู้เรียนเป็นคนช่างสังเกตและมีทักษะในการคิดขณะที่ทำงานด้วย ในที่สุดผู้เรียน
จะกลายเป็นผู้มีความสามารถในการทำงานอย่างได้ผลดี มีความแม่นยำเป็นอัตโนมัติและยัง
สามารถพัฒนาขึ้นเป็นความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานลักษณะนั้น ๆ ได้ในโอกาสต่อไปอีก

จากมุมมองของการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้หลักการและยุทธศาสตร์
ต่าง ๆ พบว่าการเรียนรู้ทางพุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัย มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน
มีการเกี่ยวพันกันเป็นวงจร เริ่มจากผู้เรียนได้รับการกระตุ้นให้รับรู้ลักษณะงานที่จะต้องทำ
ได้รับความรู้ว่าจะทำงานได้อย่างไร มีโอกาสได้ลองทำตามทีครูบอก ได้รับความสำเร็จ เกิดความ
พึงพอใจอยากทำงานนั้นอีก เมื่อทำงานเพิ่มก็ได้รับความรู้จากการทำงานมากขึ้น ได้เห็นตัวอย่าง
ของการทำงานที่ได้ผลดีและไม่ดี เกิดความเข้าใจในงานอย่างลึกซึ้งซึ่งเกิดเป็นการเรียนรู้ระดับ

เกิดความคิดรวบยอดและหลักการการปฏิบัติงานก็ทำได้คล่องมากขึ้น ความผิดพลาดในการทำงาน น้อยลง ทำงานได้เองโดยไม่ต้องดูแบบจากครู เกิดความมั่นใจ ได้รู้ผลประโยชน์จากการทำงาน เกิดความภาคภูมิใจและรักการทำงาน ทำให้อยากฝึกฝนและหาความรู้เพิ่มเติมอีก สามารถสร้าง องค์ความรู้และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ มีลักษณะนิสัยที่ได้จากการปฏิบัติ ปฏิบัติงานได้อย่าง อัตโนมัติและสร้างสรรค์งานใหม่ได้เอง บรรลุเป้าหมายสูงสุดของการอาชีวศึกษา เป็นการเรียนรู้ที่ ยั่งยืนติดตัวผู้เรียนตลอดไป

เรื่องราวทั้งหมดในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอาชีวศึกษาที่กล่าวมาใช้หลักการให้ ผู้เรียนได้พัฒนาด้วยตัวของผู้เรียนเอง สอดคล้องกับหลักการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็น สำคัญตามเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาพอดี

เมื่อกล่าวถึงลักษณะการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาตามหลักการเรียนรู้แบบยั่งยืน โดยสอนให้ผู้เรียนเป็นสำคัญแล้ว น่าจะหันกลับมาพิจารณาคุณลักษณะการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนอาชีวศึกษาที่ทำอยู่ในปัจจุบัน การที่ต้องเรียนรู้ โดยการปฏิบัติเน้นเป็นข้อได้เปรียบที่ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองอยู่แล้ว และยังมียุทธศาสตร์ในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนที่เป็นระบบระเบียบ และเอื้ออำนวยให้เกิดการพัฒนาในตัวผู้เรียนอยู่มาก ดังตัวอย่าง

1. การสอนโดยวิธี 4 ระดับ (four steps) โดยเริ่มจากการเร้าความสนใจ (motivation) การให้ข้อมูลความรู้ (information) การให้ประยุกต์ใช้ความรู้ (application) และการวัดผล ความสำเร็จ (progress) หรือเรียกกันว่า การสอนแบบ MIAP ซึ่งใช้เป็นหลักให้ครูรู้ขั้นตอนว่า จะออกแบบกิจกรรมอะไรบ้าง ถ้าครูสามารถออกแบบในรายละเอียดของการปฏิบัติได้ตรงตาม ประเด็น และเลือกใช้วิธีการที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมครบทั้ง 4 ขั้น (MIAP) และ 4 ด้าน (ทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา) ก็จะได้การจัดการเรียนการสอนโดย ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญเพิ่มเข้าไปด้วย

2. การสอนโดยใช้โครงการ (project based approach) วิธีการนี้ผู้เรียนจะมีโอกาส ศึกษาค้นคว้าสิ่งที่ตนสนใจ อาจนำไปสู่การแก้ปัญหาต่าง ๆ หรือการประดิษฐ์สิ่งประดิษฐ์มีคุณค่า ที่มีประโยชน์ มีโอกาสได้นำความรู้หลายอย่างที่เรียนมาบูรณาการเพื่อประยุกต์ใช้ในการทำงาน เป็นโอกาสที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจ ชื่นชมในผลการทำงาน อยากรู้อีก อยากทำอีก

3. การสอนโดยใช้การวิจัย (research based approach) วิธีการนี้ผู้เรียนจะมีโอกาส ได้ใช้ความรู้ระดับสูง ทำการศึกษาค้นคว้าเรื่องที่สนใจ หรือต้องการแก้ปัญหา โดยใช้ระบบระเบียบ ของการวิจัยนำไปสู่การค้นพบความรู้ และการรู้จักการทำงานอย่างมีระบบระเบียบตามขั้นตอนของ การวิจัยสามารถนำความรู้เกี่ยวกับระบบการทำงานนี้ไปใช้หาความรู้ในสถานการณ์อื่น ๆ ได้อีก

4. สื่อการเรียนการสอนอาชีวศึกษา

สื่อการเรียนการสอนที่ดีจะต้องช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตรงกับจุดประสงค์ การสอนระบุไว้โดยง่ายในเวลาทีรวดเร็ว สื่อการสอนมีหลายแบบ ครูต้องรู้จักเลือกใช้ให้เหมาะสม โอกาสในการจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษา ครูต้องเลือกใช้สื่อที่จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในงานที่ทำการศึกษามากของจริง เป็นสิ่งที่จำเป็นแต่ในการทำงานของเครื่องจักรกลจริง บางอย่าง ก็ไม่สามารถมองเห็นกระบวนการได้ครบทั้งหมด เช่น การทำงานของเครื่องยนต์ใน รถยนต์หรือการเคลื่อนที่ของกระแสไฟฟ้าในวงจร หรือของจริงบางอย่างที่ต้องการศึกษาก็มี ขนาดใหญ่มากหรือเล็กมากจนไม่สะดวกในการสังเกต ดังนั้นการใช้แบบจำลองจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น ในการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดความเข้าใจดีกว่าสอนโดยใช้จินตนาการ ซึ่งตรวจสอบไม่ได้ว่าผู้เรียน จินตนาการได้ของเหมือนกันหรือไม่ ครูอาชีวศึกษาจึงจำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจและ ความสามารถในการผลิต สื่อการสอนประเภทแบบจำลอง หรือสื่อรูปภาพที่ทำให้เห็นการเคลื่อนไหว ได้หรือต้องรู้ว่าจะสามารถ ไปหาแหล่งสื่อที่เหมาะสมจากที่ใดนำมาใช้ประกอบการจัดการเรียน การสอนแบบภาคทฤษฎี

ส่วนการสอนภาคปฏิบัติให้ทำงานเป็น โดยใช้เครื่องมือและเครื่องจักรต่าง ๆ การบอก หรือสั่งด้วยคำพูดอาจไม่ชัดเจนหรือตกหล่น ถ้าผู้เรียนไม่ตั้งใจฟัง ครูจึงต้องใช้เอกสารช่วย การสั่งงาน จึงต้องรู้วิธีการที่จะผลิตใบงานและใบปฏิบัติงานช่วยอำนวยความสะดวกในการสั่งงาน และเป็นการฝึกให้ผู้เรียน ได้ศึกษาการทำงานโดยใช้เอกสารซึ่งจะสอดคล้องกับการทำงานใน สถานประกอบการจริงในทางกลับกัน ถ้าครูฝึกให้ผู้เรียนปฏิบัติงานใดงานหนึ่งจนเกิดความชำนาญ เมื่อเขาพบว่าวิธีการทำงานในลักษณะอื่นทำได้ดีกว่าเขาสามารถผลิตใบงานและใบปฏิบัติงานได้เอง เป็นการแสดงออกถึงการจัดระบบความคิดของตัวเอง และสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการ ฝึกสอนคนอื่นที่ยังทำงานไม่เป็นได้ด้วย

5. การวัดและประเมินผลอาชีวศึกษา

การวัดและประเมินผล คือ การตรวจสอบผลการเรียนรู้กับจุดประสงค์การสอนที่ตั้งไว้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้พุทธิพิสัยใช้แบบทดสอบวัดได้ แต่การเรียนรู้จิตพิสัยและทักษะ พิสัยต้องใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียน และการสังเกตที่ดีจะต้องมีเป้าหมาย ครูต้องรู้ว่า จะสังเกตอะไร และเมื่อสังเกตได้แล้วพฤติกรรมที่สังเกตได้นั้นมีความหมายอย่างไร

สิ่งที่ครูต้องเตรียมการไว้ล่วงหน้า คือ แบบแผนที่จะได้เป็นหลักในการสังเกตเรียกว่า แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานของผู้เรียน วิธีการที่ได้ผลคือการใช้ rubric โดยครูต้อง ตั้งประเด็น ไว้ก่อนว่าในการวัดจิตพิสัยผู้เรียน จะวัดในเรื่องใดบ้าง เช่น จะวัดว่าผู้เรียนมี ความรับผิดชอบหรือไม่ ครูจะต้องเตรียมลักษณะพฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงความรับผิดชอบในการทำงานไว้หลายๆ ระดับ

แล้วกำกับคะแนนของพฤติกรรมที่คาดคะเนไว้ พฤติกรรมที่คาดคะเน ดังกล่าว ครูจะทำได้โดยใช้ ประสพการณ์จากการที่พบเห็นประกอบกับหลักการที่ควรจะเป็นแต่ต้องกำหนดให้เป็นพฤติกรรม ที่สามารถสังเกตได้จริงและจะดีมากถ้าพฤติกรรมนั้นมีความชัดเจนจนทำให้ครูทุกคนสังเกตแล้ว ประเมินได้ตรงกัน เครื่องมือนี้ก็จะมีความเที่ยงตรงและแม่นยำมากขึ้น เช่นเดียวกับการตรวจสอบ ผลการเรียนรู้ด้านทักษะพิสัย ครูจะต้องกำหนดลักษณะของการทำงาน และคุณภาพของงานที่ ผู้เรียนควรปฏิบัติได้แล้วกำหนดเป็นพฤติกรรมการทำงานที่สังเกตได้ในระดับต่าง ๆ แต่ระดับมี การกำหนดคะแนนไว้ วิธีการนี้ครูจะสามารถบอกผลรวมของการตัดสินใจการทำงานและสามารถ แสดงให้ผู้เรียนรู้ว่า เขามีความบกพร่องต้องปรับปรุงแก้ไขการทำงานหรือลักษณะนิสัยใด ๆ บ้าง คือเป็นการให้ข้อมูลป้อนกลับที่เป็นระบบระเบียบให้ชัดเจน และเป็นธรรมต่อผู้เรียนมากที่สุด

การจัดการเรียนการสอนอาชีวศึกษาที่เต็มระบบตามหลักการดังกล่าวมา ทำให้การจัด การอาชีวศึกษามุ่งบรรลุถึงเป้าหมายที่ต้องการตามความหมายของชื่อการอาชีวศึกษาที่กล่าวไว้ตั้งแต่ ต้นและสอดคล้องกับเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ตัวของ ผู้เรียนเองสิ่งที่จะได้ติดตัวผู้เรียนไปมิใช่เพียงความรู้ในการประกอบอาชีพการทำงานเป็นเท่านั้น ยังมีความรู้ความสามารถในการคิดเพื่อพัฒนาการทำงาน รู้และใช้กระบวนการต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ ในการเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ด้วยตนเอง มีความใฝ่รู้และรักในงานที่ยังประโยชน์ให้ ตนเอง ครอบครัว สังคมและประเทศชาติได้อย่างแท้จริง

การปฏิรูปการศึกษา

ความเคลื่อนไหวที่จะให้มีการปฏิรูปการศึกษา (educational reform) เป็นปรากฏการณ์ ทางสังคมที่เกิดขึ้นเป็นระยะ ๆ และมีอยู่ในทุกสังคมที่มีระบบการศึกษาอย่างเป็นทางการ (Institutionalized Educational System : IES) ในบางสังคม ปรากฏดังกล่าวนี้อาจเกิดขึ้นในระยะ เวลาที่ห่างกันไม่มากนัก เช่นในรอบ 5 ปี แต่ในบางสังคมที่ปรากฏดังกล่าวนี้อาจจะเกิดขึ้นในช่วง เวลาที่ค่อนข้างนานเช่น เกินกว่า 10 ปี ถึง 20 ปี ความถี่หรือความห่างของระยะเวลาที่ปรากฏการณ์นี้ เกิดขึ้นคงมิใช่เป็นเหตุบังเอิญ แต่เป็นเพราะเงื่อนไขต่าง ๆ ในสังคมนั้น ๆ มีความเหมาะสมมากน้อย เพียงไร เงื่อนไขนี้คือเงื่อนไขในการเปลี่ยนแปลงของระบบย่อยอื่น ๆ ในสังคม เช่น การเพิ่ม หรือลดของจำนวนประชากร การเปลี่ยนแปลงของระบบการเมือง การเปลี่ยนแปลงของจำนวน ประชากร การเปลี่ยนแปลงของระบบการเมือง การเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ หรือแรง ผลักดันจากพลังภายนอกสังคม เป็นต้น

ความพยายามของกลุ่มคนหรือองค์กรในสังคมที่จะให้มีการปฏิรูปการศึกษานั้น โดยมาก มักจะมีผู้เห็นพ้องด้วยจำนวนมาก แต่ในหลาย ๆ กรณี การปฏิรูปการศึกษาก็มิได้เกิดขึ้นอย่างจริงจัง

ประเด็นที่น่าสนใจจึงมีว่าทั้ง ๆ ที่ผู้คนในสังคมจำนวนมากมีความเห็นพ้อง กับการปฏิรูปการศึกษา แต่เพราะเหตุใด การปฏิรูปการศึกษาอย่างชนิดที่มีความหมาย (meaningful educational reform) จึงไม่ค่อยเกิดขึ้น

ความหมายและขอบเขตของการปฏิรูปการศึกษา

การปฏิรูปการศึกษา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษา เป็นการเปลี่ยนแปลง ด้านผลลัพธ์ขั้นต้นของการศึกษา และจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านอื่น ๆ เช่น ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ และด้านสังคม วัฒนธรรม สาเหตุที่ต้องมีการปฏิรูปการศึกษา เนื่องจากระบบ การศึกษาในอดีตมีความไม่เหมาะสมทั้งในด้านหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การจัดสรร งบประมาณ การบริหารจัดการและโครงสร้างไม่เหมาะสม การปฏิรูปการศึกษาจึงเป็นการปรับปรุง หรือปรับเปลี่ยนในส่วนนั้น ๆ ของระบบการศึกษา โดยเชื่อว่าการ “ปฏิรูป” ในส่วนที่เป็นสาเหตุ ของการด้อยคุณภาพของผลลัพธ์ของระบบการศึกษาแล้ว ในที่สุดระบบการศึกษาทั้งหมดก็จะ ทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ ในการสร้างผลลัพธ์ทางการศึกษาที่สังคมพึงประสงค์

ความเป็นไปได้ของการปฏิรูปการศึกษา

ถ้าหากการปฏิรูปการศึกษา มีความหมายเพียงการปรับปรุงหรือปรับเปลี่ยนในบางส่วน ของระบบการศึกษา โอกาสที่การปฏิรูปจะเกิดขึ้น ได้ก็ย่อมมีมากกว่าการปฏิรูปทั้งระบบ เพราะ การปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบนั้นมักเป็นไปได้ในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงระบบการเมืองอย่างถาวร ราบรื่น โคนเท่านั้น แม้แต่การปฏิรูปในบางส่วนหรือบางจุดในระบบการศึกษา ความยากง่ายหรือ โอกาสที่จะเป็นไปได้จริง ในทางปฏิบัติก็มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าจะปฏิรูปตรง ส่วนใดของระบบ เช่น การปฏิรูปด้านการบริหารจัดการ อาจมีความยากกว่า การปฏิรูปกระบวนการ เรียนการสอนของครู การปฏิรูปการจัดสรรงบประมาณการศึกษาอาจจะยากกว่าเงื่อนไขอื่น ทั้งหมดเป็นต้นกล่าวโดยรวมแล้ว แม้จะมีคนจำนวนมากเห็นด้วยแล้วสนับสนุนให้มีการปฏิรูป การศึกษา แต่การปฏิรูปเกิดขึ้นจริงได้ไม่มากนัก เหตุผลก็เพราะว่าส่วนต่าง ๆ ของระบบการศึกษา มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันแนบแน่นจะแยกปฏิรูปส่วนใดส่วนหนึ่งโดยไม่กระทบส่วนอื่น ในระบบเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ เพราะฉะนั้นเมื่อคิดจะปฏิรูปส่วนใดส่วนหนึ่ง เช่น การปฏิรูป หลักสูตรก็ย่อมโยงใยไปสู่การปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอน เมื่อมีการปฏิรูปการเรียนการสอน ก็กระทบไปถึงการปฏิรูปการฝึกหัดครูและอบรมครูประจำการ และอาจกระทบกับการจัดสรรเงิน งบประมาณการศึกษา เป็นต้น เพราะฉะนั้น การปฏิรูปการศึกษาประเภทที่ว่า จะปรับเปลี่ยน เพียงบางส่วนหรือบางจุดของระบบการศึกษาในที่สุดก็จะเป็นไปไม่ได้ยากอยู่นั่นเอง

สรุปได้ว่า ข้อโต้แย้งที่ว่าระบบการศึกษาอย่างเป็นทางการ (institutionalized educational system) ทำหน้าที่รักษาและตอกย้ำระบบสังคม เศรษฐกิจและการเมืองที่ยังดำรงอยู่ ซึ่งการเปลี่ยน

แปลงนั้นเป็นพลวัต (dynamic) ซึ่งเกิดขึ้นอยู่อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งความคาดหวังว่าเมื่อมีการปฏิรูปการศึกษาแล้วจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ นั้นอาจเป็นไปได้ยากเพราะการปฏิรูปที่แท้จริงเกิดขึ้นได้ยากและไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ได้มากเกินกว่าที่ระบบการเมืองและเศรษฐกิจของสังคมจะยินยอมให้เกิดขึ้น

ความสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา

1. เหตุผลและความจำเป็นในการปฏิรูปการศึกษา

การปฏิรูปการศึกษาของประเทศไทยในยุคปัจจุบัน เกิดจากปัจจัยพื้นฐานที่ส่งผลกระทบจนทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องมีการปฏิรูปการศึกษา อันเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการ กระทรวงศึกษาธิการ (2542, หน้า 1-4) ดังนี้

ปัจจัยภายนอก

บ้านเมืองเรากำลังปฏิรูปการศึกษา ซึ่งเป็นเรื่องใหญ่โตมโหฬารและสำคัญยิ่งยวด เพราะถ้าเราปฏิรูปไม่สำเร็จ ความเสียหายต่อชาติบ้านเมืองจะเกิดขึ้นเด่นชัด ยิ่งกว่าช่วงเวลาไหน ๆ ในอดีตเหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะในอดีตถ้าปฏิรูปการศึกษาไม่สำเร็จ ผลกระทบจะไม่เด่นชัดแต่ในสถานการณ์ปัจจุบันการแข่งขันอันเข้มข้น มีผลมาจากปัจจัยภายนอกอันเนื่องมาจาก

กระแสโลกาภิวัตน์ ในกระแสโลกาภิวัตน์ ภาคธุรกิจอุตสาหกรรม ของประเทศไทยก้าวไปสู่ระบบเทคโนโลยีมีการปรับเปลี่ยน โครงสร้างทางเศรษฐกิจเพื่อเพิ่มศักยภาพในการผลิตให้สามารถแข่งขันกับนานาชาติได้ ภาวะการแข่งขันอย่างรุนแรงของตลาดโลกในด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ทำให้หลายประเทศหันมาสนใจ ในการพัฒนาคุณภาพแรงงานภาคอุตสาหกรรม เช่นเดียวกับภาคธุรกิจอุตสาหกรรมของประเทศไทย ได้แสวงหาความต้องการบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและทักษะอย่างเพียงพอในการใช้และควบคุมเทคโนโลยี ในการผลิตได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่ระบบการศึกษาไทยจะต้องมีการปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับสภาวะเศรษฐกิจ โดยผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพสนองความต้องการของภาคธุรกิจอุตสาหกรรมและเพื่อให้เป็นที่พึงพอใจ

ความก้าวหน้า ของเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้โลกเต็มไปด้วยข่าวสารข้อมูล และเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็ว บุคคลที่มีสื่อต่าง ๆ ครอบครองจะสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้รวดเร็วได้สัมผัสและแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้มากกว่าบุคคลอื่น ๆ ซึ่งโอกาสในการใช้บริการของเทคโนโลยีสารสนเทศอันเนื่องมาจากเหตุผลหรือข้อจำกัดต่าง ๆ เช่น ความยากจน หรืออยู่ในพื้นที่ห่างไกล ช่องว่างการรับรู้ เรียนรู้ ข้อมูลข่าวสารจะเกิดขึ้นในกลุ่มคนที่เทคโนโลยีสารสนเทศขับเคลื่อนไปไม่ถึง ปัจจุบันชีวิตของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปมากจากอิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์คนไทยรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้กว้างขวางขึ้น และในทางสร้างสรรค์ เทคโนโลยีสารสนเทศได้นำเสนอโอกาส

และทางเลือกของบุคคลได้เรียนรู้จากหลายช่องทาง และหลายรูปแบบของวิธีเรียน ที่ยืดหยุ่น ทั่วเวลาและสถานที่ ตลอดจนสามารถเรียนรู้และรู้ข้อมูลได้อย่างต่อเนื่องตามความสนใจของตนเอง และในอนาคตจะแสวงหาแนวทางและค้นหาความรู้ได้ด้วยตนเองการเรียนรู้จะเกิดจากการจัดการศึกษาให้จริงจังในสถานศึกษา ได้เรียนจากสื่อ เทคโนโลยีทางการศึกษาที่น่าสนใจความรู้หลากหลาย และเรียนจากสิ่งที่เป็นจริงในสังคม ผู้เรียนจะกลายเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และสร้างรูปแบบ การเรียนรู้ของตนเอง การแสวงหาความรู้จะเกิดจากความพึงพอใจ เป็นการเรียนรู้เพื่อสังคม ประสิทธิภาพและเพื่อการศึกษาหาความรู้ตลอดชีวิต ผลกระทบเหล่านี้ทำให้มีความจำเป็นต้องมี การปฏิรูปการศึกษา โดยเฉพาะด้านการเรียนการสอนแนวใหม่ที่สอดคล้องกับกระแสโลกาภิวัตน์ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้โดยวิธีใดก็ได้จะต้องมีความหลากหลายและยืดหยุ่นมีการเทียบมาตรฐานและ รับรองคุณภาพให้อย่างเป็นระบบ

เนื่องจากกระแสการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วของสังคมโลกาภิวัตน์ การศึกษายุคใหม่ จะต้องพัฒนาคนให้มีความสามารถใช้ข้อมูลข่าวสารเป็น โดยสามารถมาพัฒนาเป็นกระบวนการ เรียนรู้ของตนเองได้ การศึกษาต้องเตรียมคนให้มีคุณสมบัติเหมาะสมกับเศรษฐกิจยุค โลกาภิวัตน์ โดยมีความสามารถควบคุมภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ ได้การศึกษาจะต้องบรรลุเป้าหมายในการสร้าง บุคคลแห่งการเรียนรู้ องค์กรแห่งการเรียนรู้ และสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อเป็นองค์ประกอบสำคัญ ในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาและยกระดับการศึกษาของประเทศให้สามารถเข้าสู่การ แข่งขันกับนานาชาติได้

ปัจจัยภายใน

ปัญหาสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจสังคมมีผลต่อสุขภาพ การพัฒนาทางสมอง การ พัฒนา ด้านวุฒิภาวะทางอารมณ์ของเด็กและเยาวชนไทย ซึ่งมีผลกระทบต่อการศึกษาหรือการเรียน รู้ของเด็กอย่างสำคัญ ปัญหาคุณภาพการศึกษาโดยทั่วไปที่ด้อยกว่าเดิรรวมทั้งด้อยกว่าประเทศ ต่าง ๆ ที่อยู่ข้างเคียง และความจำเป็นที่มาจากปัจจัยภายในอันเนื่องมาจาก

1. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ประเทศไทยได้ประกาศใช้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2540 ซึ่งมีบทบัญญัติ เกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาไว้หลายมาตรา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง (มาตรา 43) ได้ระบุว่ารัฐจะต้อง จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างน้อย 12 ปี อย่างทั่วถึง มีคุณภาพ และไม่เก็บค่าใช้จ่ายรวมทั้ง (มาตรา 81) ระบุให้รัฐต้องจัดการศึกษาอบรม และสนับสนุนให้จัดการศึกษาให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคมสร้างเสริมความรู้ และปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้อง พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปและวัฒนธรรม ของชาติ เป็นต้น

2. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายหลักทางด้านการศึกษาระดับแรกของประเทศไทยที่ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูลอย่างกว้างขวาง เพื่อกำหนดเนื้อหาสาระต่าง ๆ เกี่ยวกับการศึกษาของประเทศซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสำคัญในการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาของชาติอย่างมากนับตั้งแต่กำหนดความมุ่งหมายของการศึกษา ที่เน้นการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้ง ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม (มาตรา 6) การจัดการศึกษาโดยยึดหลัก การศึกษาตลอดชีวิต สำหรับประชาชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (มาตรา 8) การกำหนด สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษาของบุคคล บิดา มารดา ครอบครัว ชุมชน องค์กรรัฐ องค์กรเอกชน สถาบันต่าง ๆ ทางสังคม (มาตรา 10-มาตรา 14) การกำหนดระบบการศึกษา ซึ่งระบุไว้ว่ามี 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบและนอกระบบการศึกษา และการศึกษาตามอัธยาศัย ให้ได้มีการ ผสมผสานและเทียบโอนผลการเรียนระหว่างรูปแบบเดียวกัน และต่างรูปแบบกันได้ (มาตรา 15) การกำหนดการบริหารและ การจัดการศึกษาของรัฐที่มุ่งเน้นความเป็นเอกภาพ ประสิทธิภาพ และ การกระจายอำนาจ (มาตรา 31-มาตรา 40) การกำหนดสิทธิการจัดการศึกษาขององค์กรสำหรับ ท้องถิ่น (มาตรา 41) การบริหารและการจัดการศึกษาเอกชน ซึ่งมุ่งเน้นความเป็นอิสระ โดยมีการ กำกับ ติดตาม ประเมินคุณภาพและมาตรฐาน โดยรวม (มาตรา 43) การกำหนดมาตรฐานและ การประกันคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง และชัดเจน (มาตรา 47-มาตรา 51) ที่พัฒนาครู อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ให้เป็นวิชาชีพที่มาตรฐานสูง (มาตรา 52-มาตรา 57) การระดม ทรัพยากรเพื่อการจัดการศึกษา (ม.58-ม.68) เหล่านี้เป็นต้น

บทบัญญัติพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงเป็นแรงผลักดันที่สำคัญที่ ทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษานานใหญ่หรือต้องมีการจัดระบบ การศึกษาใหม่ ซึ่งทำให้มีความจำเป็นที่จะต้อง มีการปฏิรูปการศึกษาอีกครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์ ของการจัดการศึกษาไทย

3. สภาพปัญหาการจัดการศึกษาในปัจจุบัน

3.1 สภาพปัญหาทางด้านระบบบริหารและการจัดการ การจัดการศึกษาของ

กระทรวงศึกษาธิการเน้นการรวมศูนย์อำนาจไว้ในส่วนกลาง เปิดโอกาสให้หน่วยปฏิบัติในระดับ นั้นมีอำนาจ ในการตัดสินใจค่อนข้างน้อยมาก แม้จะมีการมอบอำนาจบางเรื่องลง ไปก็เป็นเรื่องการ ปฏิบัติตามระเบียบและกฎเกณฑ์ที่กำหนดโดยส่วนกลาง มีการกระจายอำนาจทั้งในด้านการบริหาร และวิชาการลงสู่ระดับพื้นที่ค่อนข้างน้อยมากนอกจากนี้ในการบริหาร โดยเฉพาะในด้านนโยบาย และแผนงบประมาณ ขาดเอกภาพและความเป็นหน่วยงานเดียวกัน ในลักษณะของภารกิจกระทรวง

แต่ละกรม มีอิสระมากเกินไป จนไม่สามารถประสานนโยบาย แผน และงบประมาณในภาพรวมได้ การปฏิบัติงานจึงมีลักษณะต่างคนต่างทำในการกิจของตนเอง

ปัญหาที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการบริหารและการจัดการคือ ความไม่ต่อเนื่องของนโยบายและแผนงานหลัก ของการจัดการศึกษา มาจากการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับสูง และทางการเมือง ทำให้เกิดความสูญเสียทั้งในด้านทรัพยากร และก่อให้เกิดปัญหาต่อเนื่องหลายประการ การขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน ประชาชน และองค์กรปกครองท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการบริหารและการจัดการศึกษาอย่างจริงจัง เพราะขาดกลไกและวิธีเหมาะสมที่จะทำให้ชุมชนได้เข้ามาร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมติดตามประเมินผลการจัดการศึกษาในท้องถิ่น

3.2 สภาพปัญหาทางด้านคุณภาพการจัดการศึกษา การจัดการศึกษาในทุกระดับปัจจุบันประสบปัญหาในเรื่องของผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่อนข้างต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ความสามารถในวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และภาษาต่างประเทศ เช่นภาษาอังกฤษ จากการประเมินคุณภาพการศึกษาในปีการศึกษา 2540 พบว่า ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยในวิชาเหล่านี้ น้อยกว่าร้อยละ 50 ของคะแนนเต็มของแต่ละวิชา ทั้งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

3.3 สภาพปัญหาเกี่ยวกับหลักสูตร สื่อ กระบวนการเรียนการสอน และการวัดผล ประเมินผล หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน ในปัจจุบันเป็นหลักสูตรกลางที่ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่หลากหลายได้ เนื้อหาสาระของหลักสูตรส่วนมากเป็นเรื่องที่กำหนดโดยนักวิชาการ ไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความแตกต่างของท้องถิ่น การจัดการเรียนการสอนที่ยังมุ่งเน้นการสอนที่เน้นครูเป็นศูนย์กลาง ยังไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากสภาพแวดล้อมในชุมชนและสังคม ใช้การเรียนรู้จากสภาพจริง หรือจากการปฏิบัติจริง ซึ่งส่งผลให้มีปัญหาในด้านการวัดผล ประเมินผล ที่เน้นความรู้ ความจำมากกว่าการวัดความรู้ความสามารถที่เกิดจากการปฏิบัติจริง

3.4 สภาพปัญหาเกี่ยวกับครูและบุคลากรทางการศึกษา บางส่วนยังขาดความรู้ความสามารถและทักษะในการจัดการเรียนการสอน การถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ ขาดความมีจิตสำนึกและจิตวิญญาณของความเป็นครู ยังไม่กระตือรือร้นในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง เนื่องจากขาดแรงจูงใจในการทำงานในลักษณะของวิชาชีพครู เนื่องจากมีปัจจัยหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่าตอบแทนที่ได้รับค่อนข้างน้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับวิชาชีพอื่นในสังคม นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาบางส่วน ยังไม่ได้รับการฝึกฝนอบรมให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างมี ประสิทธิภาพขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารงาน มีภาวะความเป็นผู้นำค่อนข้างน้อย ตลอดจนขาดทักษะในการบริหารและการจัดการศึกษา

จากแรงผลักดันและสภาพปัญหาดังกล่าว จึงมีความจำเป็นต้องมีการปฏิรูปการศึกษา โดยเฉพาะคุณภาพของผู้เรียนที่ได้มาตรฐานสูงในระดับสากล เพื่อให้สามารถเผชิญปัญหาและการเปลี่ยนแปลง ดำรงตนในสังคมได้อย่างมีความสุขและร่วมรับผิดชอบพัฒนาชุมชน ประเทศชาติ และสังคมโลก

กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งรับผิดชอบการจัดการศึกษาส่วนใหญ่ของประเทศ ได้เริ่มปฏิรูปตามมติคณะรัฐมนตรี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 ได้กำหนดนโยบายของการปฏิรูปการศึกษาว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่ทางการศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่มีอยู่เดิมให้เบาบางลงหรือหมดไป และเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่อนาคต ยกกระดับมาตรฐานการศึกษาให้เข้าสู่ระดับสากล โดยดำเนินการปฏิรูปการศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพความเปลี่ยนแปลงและบทบาทของสังคมไทย โดยเน้นการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอน การปฏิรูปหลักสูตร การปฏิรูปวิชาชีพครู และบุคลากรทางการศึกษา และการปฏิรูประบบบริหารและการจัดการ

การปฏิรูปการศึกษาไทย (พ.ศ. 2542-ปัจจุบัน) การปฏิรูปการศึกษาไทยในยุคสู่ความหวังเป็นการปฏิรูปการศึกษาไทยถือได้ว่าเป็นการปฏิรูปการศึกษาที่มีความเปลี่ยนแปลงมากที่สุด กล่าวกันว่าเป็น การปฏิรูปการศึกษาไทยครั้งยิ่งใหญ่ที่สุดในรอบร้อยปี โดยรัฐได้ดำเนินการจากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทในการบริหาร และการจัดการศึกษาอบรมให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 สารสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งมี 9 หมวด 69 มาตรา และบทเฉพาะกาล 9 มาตรา ดังนี้

หมวด 1 ความมุ่งหมายและหลักการประกอบด้วยความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา วัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ หลักการจัดการศึกษารวมทั้งหลักการจัดระบบ โครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรม ในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

หมวด 2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษาประกอบด้วยสิทธิและโอกาสเสมอกันในการเข้ารับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย หน้าที่และสิทธิประโยชน์ทางการศึกษาของบิดามารดา หรือผู้ปกครอง สิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและสิทธิประโยชน์ทางการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น

หมวด 3 ระบบการศึกษาประกอบด้วยแนวทางการศึกษาสามรูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย การแบ่งระดับการศึกษาของการจัดการศึกษา

ในระบบ การศึกษาภาคบังคับจำนวนเก้าปี การจัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา การจัดการศึกษาอาชีวศึกษา การฝึกอบรมวิชาชีพและการจัดการศึกษาของกระทรวง ทบวง กรม รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐ

หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา ประกอบด้วยหลักการจัดการศึกษาที่ต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เน้นการจัดการศึกษา การจัดการกระบวนการเรียนรู้ การส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต การประเมินผู้เรียน การกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน หลักสูตรการศึกษาในระดับต่าง ๆ การจัดการศึกษาอบรมของสถาบันศึกษาร่วมกับบุคคล สถาบันและองค์กรอื่น ๆ และการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ

หมวด 5 การบริหารและการจัดการศึกษา ประกอบด้วยแนวการบริหารและจัดการศึกษาของหน่วยงานจัดการศึกษา 3 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ รัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน และแนวทางสนับสนุนของรัฐ รวมทั้งสิทธิประโยชน์ในการศึกษาของหน่วยงานจัดการศึกษา

หมวด 6 มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอกเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ

หมวด 7 ครู- อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ประกอบด้วยระบบ กระบวนการผลิต การพัฒนาครู- อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง

หมวด 8 ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ประกอบด้วยแนวการระดมทรัพยากร และการลงทุนด้วยงบประมาณ การเงินและทรัพย์สินทั้งจากรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่นและต่างประเทศ

หมวด 9 เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ประกอบด้วยคลื่นจัดสรรความถี่ สื่อตัวนำ และโครงสร้างจำเป็นต่อการสื่อสาร การพัฒนาแบบเรียน สื่อสิ่งพิมพ์อื่น ๆ วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่น ๆ การพัฒนาบุคลากรทั้งทางด้านผู้ผลิตและผู้ใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา สิทธิผู้เรียนในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการผลิตและการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การระดมทุน เพื่อจัดตั้งกองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งการจัดตั้งหน่วยงานกลางทำหน้าที่ทั้งทางด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

หมวด 10 บทเฉพาะกาล ประกอบด้วยการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย กฎข้อบังคับระเบียบ ประกาศ คำสั่ง ฐานะและอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การบริหารและการจัดการศึกษา

รวมทั้งระยะเวลาที่ต้องปรับปรุงให้เสร็จ

กระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนักถึงภาระหน้าที่ ที่จะต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ไปสู่การปฏิบัติโดยได้ดำเนินการวิเคราะห์ภารกิจที่ต้องปฏิรูป การศึกษาความคาดหวังในความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษาข้อเสนอแนะของ สิปปนนท์ เกตุทัต กล่าวถึง ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษาไทยขึ้นอยู่กับความร่วมมือของทุกฝ่าย โดยเฉพาะฝ่าย ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดคือ ครอบครัว สถานศึกษา สถาบันศาสนา ภาคเอกชน สื่อมวลชน รัฐบาล และหน่วยงานในภาครัฐ ทุกหน่วยงานที่ต้องตื่นตัว และร่วมกันเป็นระบบเครือข่าย จึงจะทำให้ การปฏิรูปการศึกษาเป็นไปได้ (สิปปนนท์ เกตุทัต, 2541 อ้างถึงใน รุ่ง แก้วแดง, 2541, หน้า 36) ในขณะที่ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543, หน้า 73-79) ได้เสนอแนวคิด 7 ประการที่เป็นความหวังไปสู่การปฏิรูปการศึกษาไทยได้แก่

1. การปฏิรูปการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา ทุกฝ่ายจะต้องตระหนักที่จะต้องส่งเสริมสนับสนุนเกื้อกูลให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้ตามแนวที่สามารถพัฒนาเด็ก ได้เต็มศักยภาพ
2. รากฐานพัฒนาที่เปลี่ยนไป แนวทางในการจัดการศึกษาใหม่เป็นการกระจายอำนาจท้องถิ่นชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้มากขึ้น จึงมีการเปลี่ยนแปลงฐานในการพัฒนาเป็น
 - 4 ลักษณะ คือ
 - 2.1 ใช้ครูเป็นฐานในการพัฒนา เช่น ครูเก่ง ครูดี
 - 2.2 ใช้โรงเรียนเป็นรากฐานในการพัฒนา เน้นการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบครบวงจรทั้งการจัดการเรียนรู้และการบริการ
 - 2.3 การใช้พื้นที่เป็นฐานในการพัฒนา เป็นการพัฒนาโดยให้จังหวัด อำเภอชุมชนองค์กรและพื้นที่มีอิสระในการวางแผนและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
 - 2.4 การใช้องค์กรเป็นฐานการพัฒนา เน้นการพึ่งตนเองเรียนรู้ร่วมกัน
3. ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในการจัดการศึกษา จะมีส่วนช่วยในการปฏิรูปการศึกษาประสบความสำเร็จ
4. ชุมชน : ฐานการพัฒนาที่เข้มแข็ง ชุมชนสามารถอยู่ได้ด้วยตนเองมีระบบเกื้อกูลกันและกันเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของบุคคลในชุมชนเดียวกันและบุคคลในชุมชนอื่น
5. การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการศึกษา เครื่องทุนแรงทุนเวลาที่มีประสิทธิภาพยังสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารและการจัดการด้านการศึกษาได้มากขึ้น
6. พ่อแม่และครอบครัว การที่พ่อแม่เข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาจะช่วยพัฒนาเด็กให้มีคุณลักษณะที่เหมาะสมที่สังคมต้องการ

7. ความใฝ่รู้ของครูไทย โดยพัฒนาครูผู้จัดการเรียนที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง ซึ่งแนวคิดทั้ง 7 ประการดังกล่าวจะส่งผลถึงการพัฒนาโรงเรียนและคุณภาพของผู้เรียน กรรมการ ภิญญาตง (2541, หน้า 10 – 11) ได้กล่าวถึงโรงเรียนที่จะประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาต้องมีองค์ประกอบดังนี้

1. มีนักเรียนเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน และเห็นคุณค่าการเรียนเป็นอย่างสูง
2. มีหลักสูตรเข้มข้นและมีการติดตามการใช้หลักสูตร
3. มีการวางมาตรฐานสำหรับระเบียบวินัยนักเรียนและนักเรียนต้องมีระเบียบวินัยที่

กำหนด

4. มีการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม โดยนักเรียนและครู
5. มีสอวค์ระดับผลสัมฤทธิ์อยู่เสมอและอย่างครอบคลุม บวกกับระบบการให้รางวัลและลงโทษที่เป็นที่ยอมรับสำหรับนักเรียนและครู
6. มีครูผู้สอนที่มีความสามารถรับผิดชอบ และให้ความเอาใจใส่อย่างยิ่งต่อการผลิตนักเรียนให้จบหลักสูตรเป็นอย่างดี
7. อาคารสถานที่ของโรงเรียนและสิ่งอำนวยความสะดวกในการสอนของครูมีความพร้อมเท่ากับความต้องการของวิชาที่สอน
8. ชุมชนให้ความสนับสนุนอย่างเข้มแข็งทั้งจากพ่อแม่ กลุ่มพลเมืองในท้องถิ่นและโรงเรียนอื่น ๆ รวมทั้งวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยเมื่อโรงเรียนมีความพร้อมย่อมนจะสร้างเด็กไทยให้มีทักษะในการคิดเก่งทั้ง 3 ด้าน (ชัยอนันต์ สมุทรวณิช, 2540, หน้า 27) ได้แก่

1. การคิดแบบวิเคราะห์ (analytical thinking)
2. การคิดแบบโครงสร้าง (structural thinking) มีการวิเคราะห์เปรียบเทียบเทียบเคียง

เป็นต้น

3. การคิดรวบยอดเพื่อสรุปความ (conceptual thinking) ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สุด กล่าวโดยสรุป ความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษานั้น วิทยากร เชียงกูล (2542, หน้า 144-163) ได้กล่าวถึง อุปสรรคของการปฏิรูปการศึกษาไว้ 5 ประการ คือ

1. การขาดภาวะผู้นำที่เข้มแข็งและวิสัยทัศน์ที่จะปฏิรูปการศึกษา
2. การที่คนทั้งประเทศยังไม่ได้มีวิสัยทัศน์หรือจุดมุ่งหมายในการปฏิรูปการศึกษา
3. ความต้องการกรอบความคิดใหม่และการฝึกอบรมใหม่ ยังขาดความสนใจจาก

หน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

4. การขาดโครงสร้างพื้นฐานองค์กรที่สนับสนุนการปฏิรูปการศึกษา
5. วิสัยทัศน์และประสิทธิภาพในการจัดการทรัพยากรยังไม่มีศักยภาพ

ขณะที่ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540, หน้า 30) ชี้ให้เห็นถึงสิ่งที่ปัญหาและอุปสรรคของการปฏิรูปการศึกษาของไทย คือ การขาดการปฏิรูปเชื่อมโยงกัน และมีได้ปฏิรูปทั้งระบบ ทำให้การปฏิรูปดำเนินการไปแบบของชิ้นส่วน เช่น การปฏิรูปในด้านหนึ่งแต่ละเลขการปฏิรูปอีกด้านหนึ่ง ทำให้การปฏิรูปติดขัดไม่เอื้ออำนวยซึ่งกันและกัน

กล่าวโดยสรุป ความสำเร็จและอุปสรรคของการปฏิรูปการศึกษาอยู่กับปัจจัยหลาย ๆ อย่าง ไม่ว่าจะเป็นความพร้อมด้านงบประมาณ บุคลากร อาคารสถานที่ ซึ่งโอกาสที่จะประสบความสำเร็จในการปฏิรูปการศึกษาดังกล่าว จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตลอดจนระยะเวลาในการดำเนินงาน

การจัดการศึกษาเอกชนกับการปฏิรูปการศึกษา

การศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ตลอดชีวิตและเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้า และแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ ของสังคม และปัจจุบันสังคมได้ก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ความก้าวหน้า ทางวิทยาการด้านการสื่อสาร โทรคมนาคม และเทคโนโลยี เครื่องมือเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วการได้รับข้อมูลข่าวสารตลอดจนวัฒนธรรมต่างชาติดังก็มีผลต่อชีวิตสังคมความเป็นอยู่ของคนในสังคม แต่ประเทศในปัจจุบันตกอยู่ในกระแสวัตถุนิยมและบริโภคนิยมคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตัว มากกว่าส่วนรวม สถานการณ์ดังกล่าวทำให้ประเทศขาดความพร้อม ขาดภูมิคุ้มกันทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกสังคมตกอยู่ในสถานะที่ต้องพึ่งเทคโนโลยีและก้าวไม่ทันโลก เกิดวิกฤตการณ์และมีปัญหาด้านนี้ สาธารณะภาครัฐ ไม่สามารถระดมทรัพยากรในการบริการด้านสังคมได้อย่างทั่วถึงจำเป็นต้องอาศัย การจัดการบริการเอกชนด้วย การพัฒนาประเทศให้หลุดพ้นภาวะข้อจำกัดดังกล่าวจำเป็นต้องเร่งรัดการ แก้ไขปัญหาดังแต่รากฐานของสังคมหรือคนไทยให้มีคุณภาพ สามารถพึ่งตนเองได้ควบคู่กับการสร้างสมดุลให้เกิดสังคมที่เข้มแข็งและมีคุณภาพ โดยอาศัยระดมทรัพยากรทั้งจาก ภาครัฐและภาคเอกชนดังนั้นการพัฒนาศักยภาพของคนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ควรจะนำหน้า การพัฒนาประเทศ ในมติอื่นซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ให้ความสำคัญกับการศึกษาอย่างมาก โดยได้กำหนดไว้ในบทบัญญัติในมาตรา 43 และ 81 ไว้ว่า

มาตรา 43 “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน การจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน.....”

มาตรา 81 “รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาให้เกิดความรู้ คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการต่าง ๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศพัฒนาวิชาชีพครูและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมของชาติ”

นอกจากนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นกฎหมายแม่บทในการบริหารและการจัดการศึกษาอบรมให้สอดคล้อง กับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าว และเพื่อการนำบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติไปสู่การปฏิบัติ อย่างได้ผลสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ทำแผนการศึกษาศาสนา ศิลปและวัฒนธรรมแห่งชาติเพื่อเป็นกรอบแนวทางในการจัดทำนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาศาสนา ศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนปฏิบัติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกันทั้งประเทศ โดยมีการกำหนดเจตนารมณ์ของแผนที่มุ่งพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็งและมีคุณภาพใน 3 ด้าน คือสังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และสังคมสามานฉันท์และเอื้ออาทรต่อการจะทำให้สังคมมีความเข้มแข็งและมีคุณภาพได้นั้น การพัฒนาคนมีความสำคัญอย่างยิ่งรัฐต้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนาแบบองค์รวม ที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาการจัดการศึกษาจึงต้องมีบทบาท ทั้งในการชี้นำการพัฒนาสังคม และการตอบสนองความต้องการของสังคม ต้องพัฒนาผู้เรียนให้สมดุลระหว่างปัญญาและคุณธรรม พัฒนาคนให้เป็นคนดี คนเก่งที่มีคุณภาพ มีความรับผิดชอบ นอกจากนั้น การจัดการศึกษาต้องมีการนำวิทยาการสมัยใหม่ ที่มีความสำคัญต่อ การดำรงชีวิตมาผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมของชาติ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถดำเนินชีวิตสอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงบนพื้นฐานวิถีแบบไทยและแข่งขันด้านต่าง ๆ กับนานาชาติ

สภาพสังคมไทยในอนาคตจะเป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านวิทยาการต่าง ๆ อย่างรวดเร็วดังนั้นการจัดการศึกษาต้องมีความยืดหยุ่นยอมรับความหลากหลายทางวิชาการ การจัดการศึกษาต้องยึดหลักการเป็นการศึกษาตลอดชีวิต ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องแนวการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ หลักสูตรของการศึกษาระดับต่าง ๆ ต้องมีลักษณะหลากหลายสนองความต้องการของผู้เรียนซึ่งจะมีอิสระในการเลือกมากขึ้นมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้เหมาะสมแก่วัยและศักยภาพ การศึกษาชุดใหม่จะให้ความสำคัญกับการเรียนมากกว่าต้องมีการ

ปรับเปลี่ยนวิธีการจากการถ่ายทอดความรู้โดยผู้สอนเป็นการแนะนำให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตัวเอง ต้องให้ความสำคัญกับตัวผู้เรียน ห้องสมุด อุปกรณ์การเรียนเทคโนโลยี เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการรอบด้าน ซึ่งครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกกลุ่มต้องปรับเปลี่ยนบทบาทของตน ครูซึ่งเป็นหัวใจสำคัญทางการศึกษาต้องได้รับการส่งเสริมและพัฒนาทั้งระบบเพื่อให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง และผู้บริหารต้องมีความรู้เรื่องการบริหาร การศึกษามากขึ้น มีความเป็นผู้นำมีวิสัยทัศน์กว้างไกล ซึ่งครูและผู้บริหารต้องมีใบประกอบวิชาชีพ บุคลากรทางการศึกษาทุกฝ่ายต้องช่วยกันพัฒนาคนและสังคม สร้างจิตสำนึกแห่งความเป็นไทยให้มากขึ้น สร้างสังคมแห่งสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน

การจัดการศึกษาของประเทศไทยนั้นเอกชนได้เข้ามามีบทบาทสำคัญยิ่งในการให้บริการ ศึกษาเพื่อแบ่งเบาภาระของรัฐบาลโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่รัฐ ไม่สามารถจัดได้หรือ จัดได้ไม่เพียงพอ อันเนื่องมาจากข้อจำกัดด้านทรัพยากรของรัฐ ซึ่งในปีการศึกษา 2542 เอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน ร้อยละ 15 สำหรับการจัดการศึกษานอกระบบ โรงเรียนที่มีการขยายตัวมากขึ้น และนับวันการศึกษาเอกชนจะมีบทบาทมากยิ่งขึ้น เนื่องจาก บทบัญญัติทางกฎหมายได้เอื้อต่อการให้ภาคเอกชนมาลงทุนด้านการศึกษา ซึ่งจะเห็นได้จากใน มาตรา 43-46 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดเรื่องการบริหารและ การจัดการศึกษาเอกชนไว้เป็นการเฉพาะ โดยให้เอกชนมีความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ สถานศึกษาเอกชนสามารถจัดการศึกษาได้ทุกระดับทุกประเภท สถานศึกษาเอกชนที่จัดการศึกษา ขึ้นพื้นฐานเป็นนิติบุคคล มีคณะกรรมการบริหารสถานศึกษา รัฐต้องให้มีการสนับสนุนด้านการเงิน อุดหนุนการลดหย่อน หรือการยกเว้นภาษีและสิทธิประโยชน์อื่น ที่เป็นประโยชน์ในทางการ ศึกษาแก่สถานศึกษาตามความเหมาะสม รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนทางด้านวิชาการให้ สถานศึกษาเอกชนมีมาตรฐานและสามารถพึ่งตนเองได้

ดังนั้นเพื่อให้การจัดการศึกษาเอกชนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สามารถจัดการศึกษาได้ สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศ สอดคล้องกับกรอบแนวทางในแผนการศึกษา ศาสนา ศิลปและวัฒนธรรมแห่งชาติ ให้มีการบริหารจัดการที่มีการทำงานอย่างเป็นระบบ และเป็นไป อย่างสำเร็จประโยชน์ สามารถสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นภูมิปัญญา แก่สังคม เพื่อเป็นปัจจัยของการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนได้ และสามารถก้าวทันความเจริญก้าวหน้า ต่าง ๆ ดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงในประชาคมโลก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนจึงได้จัดทำ แผนยุทธศาสตร์ปฏิรูปและส่งเสริมการศึกษาเอกชนขึ้น เพื่อเป็นกรอบแนวทาง ทิศทางในการ พัฒนาการศึกษาเอกชน ไปสู่ความเป็นเลิศและเป็นผู้ดำเนินการจัดการศึกษาของประเทศ สามารถ พัฒนาเด็กไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม

มีจริยธรรมและดำรงชีวิตบนพื้นฐานวัฒนธรรมไทย สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขตามความมุ่งหมายและหลักการของการจัดการศึกษา

ในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ปฏิรูปและส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนได้วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและปัญหาของการศึกษาเอกชนศึกษาแนวโน้มทิศทางการพัฒนาการศึกษา และทิศทางการพัฒนาประเทศด้านอื่น ๆ และใช้เทคนิควิธีการวางแผนกลยุทธ์ศาสตร์ โดยระดมความคิดด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาโครงสร้างปัญหาการจัดการศึกษาเอกชน พิจารณาประเด็นสำคัญต่าง ๆ เช่น การให้บริการแก่กลุ่มเป้าหมาย การบริหาร การอุดหนุนและส่งเสริม แล้วประมวลความคิดข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปสู่การจัดทำวิสัยทัศน์วัตถุประสงค์ พันธกิจ แผนงาน โครงการ ซึ่งคณะกรรมการปฏิรูปและส่งเสริมการศึกษาเอกชน ที่มีทั้งภาคเอกชน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิชาการ จากมหาวิทยาลัย หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ได้พิจารณาให้ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะในการจัดทำวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์และพันธกิจ

แผนยุทธศาสตร์ปฏิรูปและส่งเสริมการศึกษาเอกชนนี้ ได้กำหนดวิสัยทัศน์เพื่อเป็นการชี้นำถึงความคาดหวังสิ่งที่จะเกิดขึ้นระยะเวลา 15-20 ปี ส่วนวัตถุประสงค์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์และแผนงานต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ เป็นการกำหนดกรอบทิศทางการปฏิบัติในช่วงระยะเวลา 5-10 ปี หากการติดตามประเมินผลปรากฏว่าปัจจัยสถานะแวดล้อมทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง เทคโนโลยี หรือปัจจัยอื่น ๆ เปลี่ยนแปลงไปอาจจำเป็นต้องมีการปรับปรุงแผน เพื่อให้สอดคล้องประสานเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้การจัดการศึกษาเอกชน มีคุณภาพและทันสมัย อันเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของแผนยุทธศาสตร์นี้เช่นกัน

เพื่อให้การดำเนินงานของแผนยุทธศาสตร์เป็นไป อย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ ซึ่งรวมทั้งสถานศึกษาจะต้องนำเจตนารมณ์ไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่คาดหวังไว้ โดยให้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการให้สอดคล้องสัมพันธ์เชื่อมโยงกันทุกระดับ การจัดกลไกกระบวนการจัดการปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติการงบประมาณ การเฝ้าต่อการดำเนินงาน ที่กำหนดรวมทั้งต้องมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาให้สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางที่กำหนดไว้ในแผน

แนวทางการดำเนินงานการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

1. วิสัยทัศน์ ในปี พ.ศ. 2550 คนไทยทุกคนมีโอกาส และมีความเสมอภาคในการได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง โดยทุกคนทุกส่วน ในสังคมมีส่วนร่วมรับผิดชอบจัดการศึกษา กระบวนการ

เรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเรียนรู้อย่างมีความสุข มีคุณภาพมาตรฐานสูงเป็นที่พึงพอใจของสังคมโดยมีครูเก่ง ครูดี มีคุณภาพมาตรฐานวิชาชีพครู มีกระบวนการบริหารจัดการ การศึกษาที่กระจายอำนาจให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมโปร่งใส และตรวจสอบได้

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อให้คนไทยทุกคนมีโอกาสได้รับบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ

2.2 เพื่อให้มีการระดมสภาพกำลังจากทุกส่วนมาร่วมจัดการศึกษา (มาตรา 58)

2.3 เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนเองตามศักยภาพและมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้บนพื้นฐานของวัฒนธรรมไทยและสามารถดำรงตนเองอยู่ในสังคมโลกอย่างมีความสุข

2.4 เพื่อผลิตและพัฒนาครู อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่ได้คุณภาพและมาตรฐานวิชาชีพ

2.5 เพื่อส่งเสริมให้เกิดระบบการบริหารจัดการศึกษาที่กระจายอำนาจทุกฝ่ายมีส่วนร่วม มีความโปร่งใสชัดเจน สามารถตรวจสอบได้

3. เป้าหมาย

ให้มีการจัดการศึกษาเป็นเลิศ โดยโรงเรียนมีคุณภาพ การเรียนมีคุณภาพ ห้องเรียนมีคุณภาพ ได้มาตรฐานสูงในระดับสากลภายในปี 2550

3.1 การปฏิรูปการศึกษา ได้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ และสถานการณ์ในอนาคต จะต้องเน้นการพัฒนา “คุณภาพการศึกษา” โดยเฉพาะคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ

3.2 การปฏิรูปการศึกษา มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน จะเกิดขึ้นได้จะต้องจัดการปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอน การปฏิรูปหลักสูตร การปฏิรูปวิชาชีพครู บุคลากรทางการศึกษา การปฏิรูประบบการบริหาร และการจัดการการปฏิรูปการศึกษา จะต้องเริ่มต้นจากห้องเรียนแต่ละห้อง โรงเรียนแต่ละแห่งในแต่ละพื้นที่ จนกลายเป็นการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาทั้งระบบ ครอบคลุมทั้งประเทศ

4. ดัชนีวัด

4.1 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในสถานศึกษาปฏิรูป

4.1.1 มีความคิดริเริ่ม

4.1.2 มีความคิดสร้างสรรค์

4.1.3 มีคุณธรรม จริยธรรม

4.1.4 มีความสมดุลทั้งด้านจิตใจ ร่างกาย สติปัญญา และสังคม

4.1.5 สามารถพึ่งตนเอง และร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์

4.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสถานศึกษาปฏิรูป

4.2.1 ด้านปัจจัย

4.2.1.1 มีผู้นำที่มีวิสัยทัศน์

4.2.1.2 มีคณะกรรมการสถานศึกษาที่เข้มแข็ง

4.2.1.3 มีครูที่มีคุณภาพในการจัดการเรียนการสอน

4.2.1.4 มีสื่อและวัสดุอุปกรณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้

4.2.1.5 มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น

4.2.1.6 มีหลักสูตรการเรียนการสอนที่หลากหลาย สอดคล้องกับความต้องการ

ของผู้เรียน และชุมชน

4.2.2 ด้านกระบวนการ

4.2.2.1 มีแผนพัฒนาสถานศึกษา (School Improvement Plan : SIP)

มีการเรียนการสอน โดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง

4.2.2.2 มีการเรียนการสอนที่สนองความต้องการของผู้เรียน และชุมชน

มีบรรยากาศที่ปลอดภัย และเอื้อต่อการเรียนรู้

4.2.2.3 มีการประกันคุณภาพการศึกษา

4.2.2.4 มีระบบการพัฒนาบุคลากรทั้งผู้บริหารและครูอย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบมีการเทียบโอนการเรียน และประสบการณ์เรียนรู้

4.2.2.5 มีระบบการติดตามประเมินผล โดยมีการจัดทำ school review และ school report ที่สามารถนำเสนอต่อสาธารณชน

4.2.2.6 มีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบผลการดำเนินงาน

4.2.3 ด้านการผลิต

4.2.3.1 ผู้เรียนมีคุณภาพได้มาตรฐานสูงระดับสากล

4.2.3.2 ห้องเรียนมีคุณภาพได้มาตรฐาน

5. องค์ประกอบหลักของการปฏิรูปการศึกษา

เพื่อให้การดำเนินการปฏิรูปการศึกษาประสบความสำเร็จ และบรรลุเป้าหมาย จึงได้กำหนดองค์ประกอบหลักของการปฏิรูปการศึกษา 4 ด้าน ดังนี้

5.1 การปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นความสำคัญของผู้เรียนเป็นสำคัญของผู้เรียนเป็นหลัก ส่งเสริมให้สามารถเรียนรู้ด้วยตนเองตามศักยภาพ ประเมินผลการเรียนจากการปฏิบัติจริงปรับ

บทบาทของครูจากผู้ถ่ายทอดเป็น ผู้ชี้แนวทางในการเรียน ให้ชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน การถ่ายทอดความรู้ และใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีแห่งความรู้ต่าง ๆ เพื่อการเรียนการสอน

5.2 การปฏิรูปหลักสูตร

พัฒนาหลักสูตรที่เน้นความต้องการของผู้เรียนและชุมชน มีกระบวนการ เนื้อหา ที่ครอบคลุม เชื่อมโยง ค่อยเนื่องกันทุกระดับ และประเภทการศึกษาทั้งด้านความรู้ ความสามารถ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คุณธรรม จริยธรรม เน้นการกระจายอำนาจ ให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น และให้แต่ละท้องถิ่นกำหนดมาตรฐานการศึกษาในระดับที่เหมาะสมกับตนเองได้ สำหรับส่วนกลางจะทำหลักสูตรส่วนกลาง และมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ

5.3 การปฏิรูปวิชาชีพครู และบุคลากรทางการศึกษา

ปรับกระบวนการผลิต การใช้การพัฒนาครูผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา เป็นระบบและต่อเนื่อง ตลอดจนปรับปรุงสวัสดิการ ค่าตอบแทนให้เหมาะสมกับการพัฒนา มาตรฐานวิชาชีพครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา และบุคลากรทางการศึกษา

5.4 การปฏิรูประบบบริหารการจัดการ

จัดระบบการบริหาร การจัดการให้เอกภาพ และการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น โดยเน้นสถานศึกษาเป็นหน่วยวางแผนยุทธศาสตร์ ของการจัดการศึกษาในท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร พัฒนาระบบการวางแผน การระดมและ จัดสรรทรัพยากร การควบคุม กำกับ ติดตาม ประเมินผลที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพ และประสิทธิภาพการจัดการศึกษา

การดำเนินการปฏิรูปการศึกษาในมิติขององค์ประกอบ 4 ด้าน คือ ด้านกระบวนการเรียนการสอน ด้านหลักสูตร ด้านวิชาชีพครู ด้านบุคลากรทางการศึกษา และด้านระบบบริหารการจัดการ หน่วยงานและองค์กรตั้งแต่สถานศึกษา จังหวัด/เขตพื้นที่ กรม และกระทรวงมีภาระและบทบาทหน้าที่แตกต่างกัน เพื่อสนองต่อเป้าหมายของงานอย่างเดียวกัน คือ การพัฒนาการศึกษาให้เป็นเลิศ ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีคุณธรรม โดยมีภารกิจและบทบาทหน้าที่สำคัญ ดังนี้

หน่วยงานระดับสถานศึกษา มีบทบาทในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ปรับปรุงการศึกษา ในสถานศึกษา (School Improvement Plan : SIP) ปฏิบัติตามแผนนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมิน และ รายงานผลการดำเนินงานตามแผน เพื่อให้มีการจัดการเรียนการสอนสามารถพัฒนาคุณภาพของ ผู้เรียนให้ได้มาตรฐานสูงในระดับสากล และเกิดการเปลี่ยนแปลงการศึกษาอย่างแท้จริง ค่อยเนื่อง และยั่งยืน

หน่วยงานในระดับจังหวัด / เขตพื้นที่ มีบทบาทในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์
พัฒนาการศึกษาในจังหวัด / พื้นที่ เตรียมความพร้อม และดำเนินการประสานงาน สนับสนุน นิเทศ
กำกับติดตาม และรายงานผลการดำเนินงานการปฏิรูปการศึกษาในสถานศึกษาทุกระดับ และ
ทุกประเภทในจังหวัด / เขตพื้นที่ ซึ่งจะมีส่วนที่เป็นภาพรวมของหน่วยงานในสังกัดกระทรวง
ศึกษาธิการและส่วนที่เป็นเฉพาะหน่วยงานตามความเหมาะสมและจำเป็น

หน่วยงานระดับกรม / สำนักงานคณะกรรมการ ฯ มีบทบาทหน้าที่ เสนอนโยบาย แผน
พัฒนามาตรฐานการศึกษา และหลักสูตรแกนกลางที่สอดคล้องกับนโยบาย และแผนยุทธศาสตร์
พัฒนาการศึกษา เตรียมความพร้อม และกำหนดแนวทางการปฏิรูปการศึกษา เฉพาะในส่วนที่กรม
สำนักงานคณะกรรมการ ฯ รับผิดชอบ สนับสนุนทรัพยากรให้หน่วยปฏิบัติทั้งระดับจังหวัด /
เขตพื้นที่และสถานศึกษาดำเนินงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนนิเทศตรวจสอบและ
ประเมินผลตามแผนของกรม / สำนักงานคณะกรรมการ

แนวทางการดำเนินการปฏิรูปการศึกษา

ด้านกระบวนการเรียนการสอน

การปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนทุกระดับ ถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดจะต้อง
ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาเต็มศักยภาพ และมีความสุข โดยผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จัดสาระการเรียนรู้
บูรณาการความรู้ และทักษะต่าง ๆ อย่างเหมาะสมกับระดับการศึกษา สอดคล้องกับความต้องการ
ของผู้เรียน ชุมชน และประเทศชาติ ให้มีการประเมินผลการเรียนตามสภาพจริง โดยมีแนวทางการ
ดำเนินงานดังนี้

1. จัดกระบวนการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้
ตามสภาพจริง (authentic learning) มีวิธีการเรียนรู้และมีทักษะแสวงหาความรู้และสร้างความรู้
ได้ด้วยตนเอง
 - 1.1 ศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคล
 - 1.2 คิดค้น และใช้นวัตกรรมในการสอนที่หลากหลายและเหมาะสม เช่น การเรียนรู้
จากโครงงาน เรียนรู้จากประสบการณ์จริงและการเรียนรู้แบบเป็นหัวเรื่อง (story line) เป็นต้น
 - 1.3 ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
 - 1.4 ผลิต และพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ตลอดจนนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมและ
ทันสมัยมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน
2. การทำสาระการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง และสอดคล้องกับ
ความสนใจ ความถนัด ความต้องการของผู้เรียนและชุมชน

2.1 จัดทำระบบข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้เรียน ด้านความสนใจ ความถนัด และความต้องการของผู้เรียน

2.2 จัดทำระบบข้อมูลพื้นฐานของชุมชน เกี่ยวกับสภาพความต้องการ

2.3 วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง

2.4 จัดทำเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐาน

3. จัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม และองค์ประกอบอื่น ๆ ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

3.1 จัดแหล่งความรู้ที่หลากหลาย เช่น มุมหนังสือ ห้องสมุด อุทยานการศึกษา เป็นต้น

3.2 จัดเครือข่ายการเรียนรู้

4. ให้นักลากรองค์กร และสถาบันในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน

4.1 จัดทำทะเบียนปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งวิทยากร และสถานประกอบการ

4.2 ประสานความร่วมมือ สร้างความเข้าใจระหว่างสถานศึกษา และแหล่งความรู้ต่าง ๆ

4.3 นำปราชญ์ชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งวิทยากร และสถานประกอบการช่วยจัดการเรียนการสอน

5. มีการทำวิจัยในชั้นเรียน

5.1 ศึกษาสภาพปัญหาการเรียนการสอน

5.2 แก้ปัญหาอย่างมีวิธีการ

5.3 นำผลมาพัฒนาการเรียนการสอน

6. ประเมินผลตามสภาพจริง (authentic assessment) โดยเน้นการประเมินควบคู่ไปกับกระบวนการเรียนการสอน และประเมินจากการปฏิบัติงานจริง (performance based)

6.1 ประเมินการเรียนการสอนที่หลากหลาย สอดคล้องกับการเรียนการสอน เช่น ประเมินการปฏิบัติงานจริง ใช้แฟ้มสะสมผลงาน เป็นต้น

6.2 วิเคราะห์การจัดทำผลพัฒนาคุณภาพผู้เรียน เพื่อปรับปรุง คุณภาพการศึกษาของผู้เรียน

6.3 การให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียน และผู้ปกครอง

7. ประเมินตนเองจากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ

7.1 รวบรวมจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

7.2 แนะนำแนวทางการศึกษาการค้นคว้าจากการเรียนรู้

7.3 จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สนับสนุนการศึกษาด้วยตนเองจากแหล่งการเรียนรู้

8. มีระบบนิเทศ การเรียนการสอนภายใน

8.1 จัดระบบนิเทศ ติดตามระบบประเมินภายใน

8.2 จัดทีมนิเทศภายใน

8.3 นำผลการนิเทศ ติดตามและประเมินผลมาปรับปรุงการเรียนการสอน

9. ประชาสัมพันธ์รูปแบบการเรียนการสอนของสถานศึกษา

9.1 สร้างความเข้าใจแก่ผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชนเกี่ยวกับการเรียนการสอน โดยใช้วิธีการและสื่อที่หลากหลาย

9.2 แสดงผลเกี่ยวกับการเรียนการสอน

9.3 เผยแพร่รูปแบบการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนเกิดความรู้อย่างแท้จริงให้มีความสามารถทางความคิดมีความสามารถในการแสวงหาและสร้างความรู้ และมีคุณธรรมจริยธรรมสอดคล้องตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษานั้นมีหลายวิธี ตามที่ การเรียนการสอนเพื่อการเรียนรู้ที่แท้จริงตามแนวปฏิรูปการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2539, หน้า 13) กล่าวว่า จุดเน้นสำคัญการจัดการเรียนการสอนคือ การให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง ให้นักเรียนได้คิด ลงมือปฏิบัติและแสวงหาความรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนต่าง ๆ ต้องจัดให้มีองค์ประกอบการเรียนทั้ง 3 ส่วน ได้แก่ การรับรู้ การบูรณาการความรู้ และการประยุกต์ ใช้เทคนิคต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับวิธีการสอนที่เลือกใช้

สำหรับ ประเวศ วะสี (2541, หน้า 61) กล่าวว่า การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ให้มีกระบวนการเรียนรู้ที่ง่าย สนุกและพัฒนานคนได้ตามศักยภาพของความเป็นมนุษย์ สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม การเมือง และสุขภาพไปพร้อมกัน

ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้

การเรียนรู้หมายถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากประสบการณ์ที่คนเรามีปฏิสัมพันธ์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม หรือจากการฝึกหัด รวมทั้งการเปลี่ยนปริมาณความรู้ของผู้เรียนงานที่สำคัญของครู คือช่วยนักเรียนแต่ละคนให้เกิดการเรียนรู้หรือมีความรู้และทักษะตามที่หลักสูตร ได้วางไว้ควมมีหน้าที่จัดประสบการณ์ในห้องเรียน เพื่อจะช่วยให้แก่นเรียนเปลี่ยนพฤติกรรม

ตามวัตถุประสงค์ของแต่ละบทเรียน ดังนั้นความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้อาจเป็นรากฐานของการสอนที่มีประสิทธิภาพ

นักจิตวิทยาได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนรู้ของทั้งสัตว์และมนุษย์ และได้ค้นพบหลักการที่ใช้ประยุกต์เพื่อการเรียนรู้ในโรงเรียน ตัวอย่างเช่น

ทฤษฎีการเรียนรู้พฤติกรรมนิยม (behavioral theories) นักจิตวิทยาที่ยึดถือทางพฤติกรรมนิยมแบ่งพฤติกรรมของมนุษย์ออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. พฤติกรรมตอบสนองเค้นส์ (respondent behavior) หมายถึง พฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยสิ่งเร้า เมื่อมีสิ่งเร้าพฤติกรรมตอบสนองก็จะเกิดขึ้น ซึ่งสามารถสังเกตได้
2. พฤติกรรมโอเปอเรนท์ (operant behavior) เป็นพฤติกรรมที่บุคคลหรือสัตว์แสดงพฤติกรรมตอบสนองออกมา (emitted) โดยปราศจากสิ่งเร้าที่แน่นอน และพฤติกรรมนี้มีผลต่อสิ่งแวดล้อม

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีพฤติกรรมนิยม

1. ทฤษฎีการเรียนรู้ระบบการวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก (classical conditioning theory) พาฟลอฟ (Pavlov) ได้ทำการทดลองโดยการสั่นกระดิ่งก่อนที่จะเอาอาหารผงเนื้อ) ให้สุนัขเวลาสั่นกระดิ่ง และให้ผงเนื้อแก่สุนัขจะต้องเป็นเวลาที่กระช้านซิคมากประมาณ 25 ถึง 50 วินาที ทำซ้ำควบคู่กันหลายครั้ง ในที่สุดอาหารเพียงแต่สั่นกระดิ่งก็ปรากฏว่าสุนัขยังคงมี น้ำลายไหลได้ ปรากฏการณ์เช่นนี้เรียกว่า พฤติกรรมของสุนัขถูกวางเงื่อนไข หรือเรียกสุนัขว่าสุนัขเกิดการเรียนรู้แบบวางเงื่อนไข

2. ทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบโอเปอเรนท์ (operant classical conditioning theory) สกินเนอร์ (Skinner) ได้ทำการทดลองเกี่ยวกับการวางเงื่อนไขแบบโอเปอเรนท์ โดยใช้หนูและนกเป็นสัตว์ทดลอง จนกระทั่งได้หลักการต่าง ๆ เกี่ยวกับการวางเงื่อนไขแบบโอเปอเรนท์จากนั้นได้วางเงื่อนไขแบบโอเปอเรนท์มาศึกษา การเรียนรู้ของมนุษย์ และสรุปว่า พฤติกรรมส่วนมากของมนุษย์เป็นพฤติกรรมประเภท operant behavior ซึ่งเป็นสิ่งที่มีชีวิต (organism) ทั้งคนและสัตว์เป็นผู้เริ่มที่จะกระทำต่อ (operate) สิ่งแวดล้อมของตนเอง ดังนั้น การเรียนรู้แบบนี้บางครั้งเรียกว่า instrumental conditioning

สกินเนอร์ พบว่า ถ้าต้องการให้ operant behavior คงอยู่ตลอดไป จำเป็นต้องให้แรงเสริม โดยแบ่งแรงเสริมออกเป็น 2 ประเภทดังนี้

1. แรงเสริมบวก (positive reinforcement) หมายถึง สิ่งของ คำพูด หรือสถานการณ์ ที่จะช่วยให้พฤติกรรม operant เกิดขึ้นหรือสิ่งที่จะทำให้เพิ่มความเป็นไปได้ (probability) ของการเกิดพฤติกรรม operant (การเรียนรู้ของมนุษย์)

2. แรงเสริมลบ (negative reinforcement) หมายถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพหรือเปลี่ยนสิ่งแวดล้อมบางอย่างก็อาจทำให้อินทรีย์แสดงพฤติกรรม operant

ทฤษฎีการเรียนรู้พุทธิปัญญานิยม (cognition theories) นักจิตวิทยาในกลุ่มเกสตัต์ ประกอบด้วย โคห์เลอร์ (Koffka) และแวร์ทไฮเมอร์ (Wertheimer) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้ และพบว่าการรับรู้ของคนส่วนมากจะเป็นจิตวิทยา (subjective) และมักจะเรียบเรียงให้เห็นความสัมพันธ์ของส่วนย่อยและส่วนรวม ว่าส่วนรวมมากกว่าส่วนย่อย นอกจากนี้ นักจิตวิทยาในกลุ่มเกสตัต์ ได้อธิบายความสัมพันธ์ของส่วนย่อยของส่วนรวมว่า “ส่วนรวมมากกว่าผลรวมของส่วนย่อย” ถ้ากล่าวถึงคำว่า “พุทธิปัญญา” ทางจิตวิทยาเป็นศัพท์ที่แทนการรู้-คิด ทุกชนิด ตั้งแต่ความสนใจ (attending) การรับรู้ (perception) การระลึกหรือจำได้ (remembering) การจัดอย่างมีเหตุผล (reasoning) จินตนาการหรือการวาดภาพในใจ (imaging) การคาดการณ์ล่วงหน้า หรือการมีแผนการรองรับสิ่งที่เกิดขึ้น (anticipating) การตัดสินใจ (deciding) การแก้ปัญหา (problem solving) การสื่อสารแลกเปลี่ยนความคิดเห็น นอกจากนี้พุทธิปัญญายังรวมกระบวนการจินตนาการสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบ ๆ ตัวเราเช่นการจัดกลุ่มสิ่งต่าง ๆ (classifying) และการตีความหมาย (interpreting) กระบวนการเหล่านี้เป็นกระบวนการที่เราคิดในใจเหมือนกับความฝัน และจินตนาการต่าง ๆ รวมทั้งเนื้อหากระบวนการเหล่านี้ เช่น ความคิดรวบยอด (concepts) ความจริง (facts) และความจำ

ดังนั้นทฤษฎีการเรียนรู้พุทธิปัญญานิยม มีหลักสำคัญเกี่ยวกับการสอน-การเรียนรู้ก็คือ นักเรียนจะต้องสร้างความรู้ (knowledge) ขึ้นในใจเอง ครูเป็นเพียงผู้ช่วยเหลือเข้าใจกระบวนการนี้ โดยหาวิธีการจัดหาข้อมูลข่าวสารให้มีความหมายแก่นักเรียนได้มีโอกาสค้นพบด้วยตัวเอง นอกจากนี้จะต้องสอนศิลปการเรียนรู้ให้นักเรียนนักเรียนจะต้องเป็นผู้ลงมือกระทำเองไม่ว่าครูจะใช้วิธีสอนอย่างไร

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีพุทธิปัญญานิยม

1. ทฤษฎีการเรียนรู้โดยการค้นพบของบรูเนอร์ (Bruner, 1996) เชื่อว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อผู้เรียนได้ประมวลผลข้อมูลข่าวสารจากการที่ปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม และสำรวจสิ่งแวดล้อม และเชื่อว่าการรับรู้ข้อมูลของมนุษย์เป็นสิ่งที่เลือก หรือสิ่งที่รับรู้ขึ้นกับความสนใจของผู้เรียนที่มีต่อสิ่งนั้น ๆ การเรียนรู้จะเกิดจากการค้นพบ เนื่องจากผู้เรียนมีความอยากรู้อยากเห็น ซึ่งเป็นแรงผลักดัน ให้เกิดพฤติกรรมสำรวจสภาพสิ่งแวดล้อม และเกิดการเรียนรู้ แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้โดยการค้นพบ คือ

1.1 การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ กับสิ่งแวดล้อมด้วยตนเอง การเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลต่อการปฏิสัมพันธ์ นอกจากจะเกิดขึ้นกับตัวของผู้เรียนแล้ว ยังจะเป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสิ่งแวดล้อมด้วย

1.2 ผู้เรียนแต่ละคนมีประสบการณ์และพื้นฐานความรู้แตกต่างกันการเรียนรู้จะเกิดขึ้นจากที่ผู้เรียนสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่พบใหม่กับประสบการณ์และมีความหมายใหม่

1.3 พัฒนาการทางเชาว์ปัญญาจะเห็นได้ชัดเจนโดยผู้เรียนสามารถรับสิ่งเร้าที่ให้เลือกได้หลายอย่างพร้อม ๆ กัน

2. ทฤษฎีการเรียนรู้โดยการรับอย่างมีความหมาย

ออสซูเบล (Ausubel, 1963) ได้แบ่งการเรียนรู้โดยการรับอย่างมีความหมายออกเป็น

2 ประเภท คือ

2.2 subordinate learning เป็นการเรียนรู้โดยการรับอย่างมีความหมายโดยใช้ derivative หรือ correlative subsumption กระบวนการ correlative subsumption เป็นการที่เชื่อมโยงสิ่งเรียนรู้ใหม่กับหลักการหรือกฎเกณฑ์ที่เคยเรียนรู้แล้ว เช่น ผู้เรียนเรียนรู้ว่าสัตว์มีปีกบินได้ ถ้ามีคนบอกว่างนกบินได้ก็ไม่ต้องเรียนรู้โดยการท่องจำอย่างไม่ว่านกเป็นสัตว์ปีก (บินได้) และสามารถดูซึมเข้าไปในโครงสร้างปัญญา ที่มีอยู่แล้วอย่างมีความหมาย สำหรับกระบวนการ correlative subsumption หมายถึง การเรียนรู้อย่างมีความหมายเกิดจากการขยายความ หรือปรับความรู้เดิมใหม่สัมพันธ์กับความรู้ใหม่ เช่น ผู้เรียนอาจจะมีความรู้เดิมว่ารูปสามเหลี่ยมเป็นรูปที่มีด้านสามด้านหน้า ราบ และปิด เมื่อผู้เรียนต้องเรียนความรู้รวบยอดใหม่ เช่น สามเหลี่ยมด้านเท่าที่ผู้เรียนจะเข้าใจได้ในการขยายจากความรู้เดิม เกี่ยวกับลักษณะของสามเหลี่ยมจึงเชื่อมโยงความคิดรวบยอดสามเหลี่ยมด้านเท่าให้เข้ากับโครงสร้างปัญญาที่มีอยู่

2.3 superordinate learning เป็นการเรียนรู้โดยใช้วิธีอนุมานผู้เรียนอาจจะจัดกลุ่มสิ่งที่เรียนรู้ใหม่เข้ากับความคิดรวบยอดที่กว้างและคลุมความคิดรวบยอดที่เรียนใหม่เป็นต้นว่าเด็กที่เริ่มเรียนสีต่าง ๆ เช่น สีฟ้า สีแดง สีเขียว ว่าเป็นสีต่าง ๆ เหล่านี้ให้อยู่ภายใต้ความคิด รวบยอด “สี” หรืออาจจะรวมสัตว์ต่าง ๆ เช่น หนู สุนัข หมี ว่าเป็นสัตว์ที่เลี้ยงลูกด้วยนม

2.4 combinatorial learning การเรียนรู้ประเภทนี้ หมายถึงการเรียนรู้หลักการกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เชิงผสมในวิชาคณิตศาสตร์ หรือวิทยาศาสตร์ โดยให้เหตุผลหรือการสังเกต เช่น การเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างน้ำหนัก และระยะทางในการที่ทำให้ไม่กระดานหกกระดกลงพื้น

สรุปว่าทฤษฎีการเรียนรู้ของออสซูเบล เป็นทฤษฎีพุทธิปัญญานิยมที่เน้นความสำคัญของครู ว่าครูมีหน้าที่ที่จะจัดเรียงเรียงความรู้อย่างมีระบบ และสอนความคิดรวบยอดใหม่ที่นักเรียนจะต้องเรียนรู้ ซึ่งแตกต่างกับแนวคิดของพ็อยเรต์ และบรูเนอร์ที่เน้นความสำคัญของผู้เรียน นอกจากนี้ทฤษฎีของออสซูเบล เป็นทฤษฎีที่อธิบายการเรียนรู้อย่างมีความหมายเท่านั้น

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเชิงพุทธิปัญญา

บันดูรา (Bandura, 1966) มีความเชื่อว่าการเรียนรู้ของมนุษย์ส่วนมากเป็นการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือเลียนแบบ จึงเรียกการเรียนรู้การสังเกตว่า “การเรียนรู้โดยการสังเกต” หรือ “การเลียนแบบ” และเนื่องจากมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์ ผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมในสังคม ซึ่งทั้งผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อกันและกัน สาเหตุอย่างหนึ่งต่อการเรียนรู้ด้านการสังเกตคือผู้เรียนจะต้องมีการเข้ารหัส (encoding) ในความทรงจำระยะยาวได้อย่างถูกต้องนอกจากนี้ผู้เรียนต้องสามารถที่จะประเมินได้ว่าตนได้เลียนแบบได้ดีหรือไม่อย่างไร และจะต้องควบคุมพฤติกรรมตนเอง ได้ด้วย (metacognitive) จึงสรุปได้ว่าการเรียนรู้โดยการสังเกต จึงเป็นกระบวนการทางพุทธิคิดหรือพุทธิปัญญา (cognitive process)

การเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเลียนแบบ (observational Learning) หรือ (modeling) การเรียนรู้การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและสิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้เรียนและสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลต่อกันและกัน และมีความสำคัญเท่าๆ กัน พฤติกรรมของคนเราส่วนมากจะเป็นการเรียนรู้โดยการสังเกต (observational learning) หรือการเลียนแบบจากตัวแบบ (modeling) สำหรับตัวแบบไม่จำเป็นต้องเป็นตัวแบบที่มีชีวิตเท่านั้น แต่อาจเป็นตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ก็ได้

บันดูรา กล่าวถึงความสำคัญของแรงเสริมบวกว่า มีผลต่อพฤติกรรมที่ผู้เรียนเลียนแบบ แต่ ความหมายของสำคัญของแรงเสริมนั้นแตกต่างกันกับสกินเนอร์ ในทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบโอเปอเรนท์ แรงเสริมทฤษฎีการเรียนรู้ในการสังเกตเป็นแรงจูงใจที่ทำให้ผู้สังเกตแสดงพฤติกรรมของตัวแบบ แต่แรงเสริมในทางทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบโอเปอเรนท์นั้นแรงเสริมเป็นตัวที่จะทำให้ความถี่ของพฤติกรรมที่อินทรีย์ได้แสดงออกอยู่แล้วให้มีเพิ่มขึ้น อีกประการหนึ่งในทฤษฎีการเรียนรู้การสังเกต ถือว่าเป็นความคาดหวังของผู้เรียนที่จะได้รับรางวัลหรือผลประโยชน์จากพฤติกรรมที่แสดงเหมือนตัวแบบเป็นแรงจูงใจที่ทำให้ผู้สังเกตแสดงออก แต่สำหรับการวางเงื่อนไขแบบโอเปอเรนท์แรงเสริมที่เป็นสิ่งที่มาจากการภายนอกจะเป็นอะไรก็ได้ ไม่เกี่ยวกับตัวของผู้เรียน

ด้านหลักสูตร

สถานศึกษากำหนดลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน โดยนำหลักสูตรกลางมาใช้ ตลอดจนสร้างและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้สอดคล้องกับผู้เรียน ชุมชน และประเทศชาติให้แผนการเรียนที่หลากหลาย มีการเทียบโอนผลการเรียนตามความสนใจและเหมาะสม

1. จัดทำสาระของหลักสูตรให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานในส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยชุมชนและท้องถิ่น

1.1 จัดตั้งคณะทำงานพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา

1.2 วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง

1.3 วิเคราะห์สภาพ และความต้องการของผู้เรียนและชุมชน

1.4 จัดสรรการเรียนรู้

2. พัฒนาหลักสูตรและแผนการเรียนรู้ที่หลากหลาย ให้สอดคล้องกับสภาพความพร้อม ความต้องการของผู้เรียนและชุมชน

2.1 วิเคราะห์สภาพ และความต้องการของผู้เรียนและชุมชน

2.2 จัดทำหลักสูตรของสถานศึกษา

2.3 กำหนดแผนการเรียนรู้ที่หลากหลาย

3. บริหารการใช้หลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิภาพที่มาตรฐานที่กำหนด

3.1 จัดปัจจัยที่เอื้อต่อหลักสูตรแกนกลางและการจัดการเรียนการสอน เช่น เอกสาร หลักสูตร แผนการสอน สื่อการเรียนการสอน เป็นต้น

3.2 จัดระบบและกลไกการบริหารกำกับ และติดตามการใช้หลักสูตรของ สถานศึกษา

3.3 ประเมินและรายงานผลการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง

4. ดำเนินการตามระบบการเทียบโอนผลการเรียนการทำงานของคนให้มีประสิทธิภาพ โดยอยู่บนพื้นฐานของการส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

4.1 สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแนวปฏิบัติการเทียบโอนผลการเรียน

4.2 ดำเนินการเทียบโอนผลการเรียนตามเกณฑ์ วิธี และคู่มือดำเนินงานหลักสูตร เป็นตัวนำให้เห็นแนวการจัดการเรียนการสอนซึ่งมุ่งเน้นกระบวนการด้านความคิดและการปฏิบัติจริง และกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพของการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2538, หน้า 1, 7) หลักการของหลักสูตรคือเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชน โดยมุ่งหวังให้นักเรียนทุกคนทั้งประเทศได้เข้าเรียนเพื่อให้ความรู้พื้นฐาน ทักษะพื้นฐาน และบุคลิกพื้นฐาน เพื่อการดำรงชีวิตทั่วไปอีกทั้งเป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนนำประสบการณ์ ที่ได้จากการเรียนไปใช้ประโยชน์ การปฏิรูปหลักสูตรมีแนวโน้มที่จะบอกแต่ขอบเขตของเนื้อหาวิชามาแต่เดิม เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงระบบวัดผลการศึกษาที่เป็นตัวการสำคัญในการกำหนดรูปแบบการเรียนการสอน

สรุปได้ว่าหลักสูตรคือส่วนสำคัญในการกำหนดการเรียนการสอนหรือยุทธศาสตร์ การสอนที่เน้นกระบวนการต่าง ๆ เพื่อมุ่งให้จัดการศึกษาในระดับนั้น ๆ ได้ดำเนินการให้สนอง เจตนารมณ์ของหลักสูตร หรือจุดมุ่งหมายทางการศึกษา ซึ่งเป็นเป้าหมายรวมของการจัดการศึกษา ทุกระดับ นับตั้งแต่ระดับอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา หลักสูตรเป็นสิ่งที่

คาดคิดไว้ล่วงหน้า (fore-seen-ends) มุ่งเน้นจะให้เด็กผู้เรียนมีคุณลักษณะอย่างไร มีความสามารถด้านใด ที่จะประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม มีความเชื่อที่เป็นหลักการ หรือแนวคิดพื้นฐาน สนับสนุนว่าสิ่งที่คาดคิดที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมายนั้นมีทางทำได้สำเร็จ ถ้าดำเนินการจัดการศึกษาตามแนว (ยุทธศาสตร์การสอน) ที่หลักสูตรกำหนด ก็จะสามารถปลูกฝังผู้เรียนได้ตามจุดมุ่งหมาย หรือที่คาดหวังไว้ล่วงหน้า นั้นได้

ด้านวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา

พัฒนาบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องระดับสถานศึกษา และประชาชนในชุมชนให้มีทีมงานที่มีคุณภาพ เพื่อผลักดันให้เกิดการพัฒนาการศึกษาอย่างแท้จริง

1. สร้างความตระหนัก จิตวิญญาณและจรรยาบรรณของวิชาชีพสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพ
2. พัฒนาคูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ
 - 2.1 กำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนา บุคลากรของสถานศึกษา เพื่อนำไปสู่ความเป็นมืออาชีพ
 - 2.2 สร้างพันธกิจร่วมกันในการดำเนินการปฏิรูปการศึกษา มีการประเมินความตระหนักและความพร้อมที่จะร่วมกันทำงาน
3. พัฒนาคูและบุคลากรของสถานศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดทำหลักสูตร และการจัดทำกระบวนการเรียนการสอนที่ชี้ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
4. สนับสนุนส่งเสริมครูและบุคลากรในสถานศึกษาให้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
 - 4.1 ส่งเสริมการเข้าเป็นสมาชิกชมรมวิชาชีพ เครือข่ายวิชาชีพ
 - 4.2 ยกย่องเชิดชูเกียรติ
 - 4.3 จัดสวัสดิการ
5. ติดตามประเมินผลโดย
 - 5.1 การประเมินผลตนเอง
 - 5.2 การประเมินผลเพื่อการวิจัยและพัฒนา
 - 5.3 การประเมินผลภายนอก
6. รายงานผลสู่สาธารณชน จัดประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบผลการปฏิบัติงานสะท้อนของชุมชนเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปแล้วว่า ครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดต่อการพัฒนาสังคมและชาติบ้านเมือง ทั้งนี้เพราะ ครูต้องรับหน้าที่ในการพัฒนาบุคคลในสังคมให้มีความเจริญงอกงามอย่างเต็มที่ จนบุคคลเหล่านั้นสามารถใช้ความรู้ความสามารถของตนเพื่อพัฒนาชาติบ้านเมือง

ต่อไปดังนั้นการพัฒนาครู ให้เป็นบุคคลที่มีศักยภาพอย่างดีที่สุด จึงเป็นงานที่นักวิชาการศึกษา ผู้นิเทศ และหรือผู้บริหารการศึกษาจะต้องกระทำอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา ในศาสตร์แห่งการนิเทศน์ไม่ว่าจะอยู่เป็น รูปแบบกระบวนการเทคนิควิธีมีอยู่อย่างมากมายหลากหลาย ซึ่งบุคลากรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอาจเลือกใช้ตามความเหมาะสม แต่ในแนวทางปฏิรูปการศึกษามุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่โรงเรียนลำดับแรก การจะเกิดการเปลี่ยนแปลงที่โรงเรียนได้องค์ประกอบที่สำคัญคือ ครู ตามที่การนิเทศน์เพื่อการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในโรงเรียน กล่าวว่างค์ประกอบที่สำคัญคือครูผู้สอนต้องเปลี่ยนแปลง โดยเปลี่ยนแปลงทั้งแนวคิด และการจัดกระบวนการเรียนการสอน โดยเปลี่ยนพฤติกรรมในการบอกความรู้ให้นักเรียนมาเป็นการจัดการการเรียนการสอนให้นักเรียนรู้จักคิด รู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ครูต้องตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญของตนเองสามารถคิดเอง ลงมือทำเองและพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นเสมอ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2538, หน้า 5-9)

ส่วน รุ่ง แก้วแดง (2541, หน้า 136) ให้ข้อคิดเห็นว่า ครูเป็นจักรกลสำคัญในการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะต้องมีขึ้นใน โรงเรียนในห้องเรียนทุกระดับชั้นและทุกประเภท และในระบบการศึกษาทั้งระบบ หากจะเร่งการเปลี่ยนแปลงข้างต้นครูจะต้องช่วยและชี้แนะนักเรียนให้แสวงหาความรู้ทั้งยังจะต้องสอนนักเรียนให้ตระหนักในเอกลักษณ์ของตนเองมีขั้นคิธรรม พร้อมทั้งจะรับความคิดของผู้อื่น และวัฒนธรรม สามารถศึกษาตลอดชีวิต และเผชิญอนาคตด้วยความเชื่อมั่น การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา ตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (2538, หน้า 5-9) กล่าวว่า การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยเร่งปฏิรูประบบ การผลิตการสรรหา และการพัฒนาครู ทั้งที่ทำการสอนในสถานศึกษาของรัฐและเอกชนอย่างครบวงจร รวมทั้งพัฒนาผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี (2540, หน้า 22-23) กล่าวว่า ครูเป็นบุคคลสำคัญที่จะสร้างเด็กให้มีลักษณะที่พึงประสงค์ ถ้าครูมีอุดมการณ์ของความเป็นครู ได้รับการส่งเสริมให้สอนและปฏิบัติต่อนักเรียนเต็มที่ โรงเรียนจึงควรส่งเสริมและพัฒนาครูทุกคนให้มีความรู้ความชำนาญในการสอน มีอุดมการณ์และรักการสอนอย่างแท้จริง

กล่าวโดยสรุป การปฏิรูปและบุคลากรทางการศึกษาจึงเป็นการพัฒนาและปรับปรุงการทำงานของครูให้มีประสิทธิภาพ โดยอยู่บนพื้นฐานของการส่งเสริมขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

ด้านระบบบริหารจัดการ

1. การบริหารและการจัดการศึกษาแบบเบ็ดเสร็จ ซึ่งเป็นการบริหารจัดการศึกษา ในลักษณะที่สถานศึกษามีอำนาจในการบริหารแบบเบ็ดเสร็จด้าน เงิน คน วิชาการ และอื่น ๆ

- 1.1 ตั้งคณะกรรมการสถานศึกษา
- 1.2 ตั้งคณะทำงานวางแผนปรับปรุงการศึกษาในสถานศึกษา
- 1.3 ตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตร
- 1.4 จัดทำแผนยุทธศาสตร์การปรับปรุงสถานศึกษา
- 1.5 จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ
2. จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 2.1 กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
 - 2.2 จัดทำธรรมนูญโรงเรียน
 - 2.3 จัดทำระบบตรวจสอบ ระบบประเมินตนเอง การนิเทศภายในโรงเรียนและการควบคุมการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ
 - 2.4 รายงานและนำไปปรับปรุงแก้ไข
3. ปรับปรุงบรรยากาศสิ่งแวดล้อมและองค์ประกอบที่เอื้อต่อการเรียนรู้
 - 3.1 จัดทำแผนผังแม่บทของสถานศึกษา
 - 3.2 จัดภูมิทัศน์ให้มีความร่มรื่น สวยงาม
4. สนับสนุนส่งเสริมให้มีการใช้ทรัพยากรร่วมกัน
 - 4.1 จัดให้มีศูนย์สื่อการเรียนการสอน
 - 4.2 มีการแลกเปลี่ยนทรัพยากรการศึกษาระหว่างสถานศึกษาและชุมชน
5. ให้สิทธิและโอกาสเสมอกันในการได้รับการศึกษา
 - 5.1 สํารวจข้อมูลประชากรในพื้นที่ที่รับผิดชอบ
 - 5.2 กำหนดแนวปฏิบัติในการบริการทางการศึกษาอย่างโปร่งใส เป็นธรรมให้ทั่วถึงไม่เลือกปฏิบัติ
6. ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข่าวสารข้อมูล
 - 6.1 จัดทำแผนการประชาสัมพันธ์
 - 6.2 จัดทำเครือข่ายและประสานการประชาสัมพันธ์
 - 6.3 ดำเนินการประชาสัมพันธ์ โดยใช้สื่อที่หลากหลาย
7. จัดโรงเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน
 - 7.1 จัดบรรยากาศและสิ่งอำนวยความสะดวกของโรงเรียน
 - 7.2 จัดประสานความร่วมมือกับแหล่งความรู้อื่นเพื่อสนองความต้องการของชุมชน

8. กำกับติดตาม ประเมินและรายงานผล

8.1 จัดระบบการกำกับ ติดตาม ประเมินและรายงานผล

8.2 ดำเนินการ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานภายในสถานศึกษา

8.3 รายงานผลต่อประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กล่าวโดยสรุป การปฏิรูประบบบริหารการศึกษา จึงเป็นการปรับปรุงการดำเนินงานเกี่ยวกับระบบบริหารการศึกษา ทั้งในการกำหนดบทบาทหน้าที่ขององค์กรในการจัดการศึกษา และในการวางระบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพในการจัดการ การปฏิรูประบบบริหารการศึกษา การเปลี่ยนแปลงในด้านการบริหาร ต้องมีคณะกรรมการ โรงเรียนที่มีผู้ปกครองชุมชน องค์กรท้องถิ่น ผู้ทรงคุณวุฒิมาช่วยผู้บริหาร โรงเรียนและครูในการบริหาร โรงเรียน และต้องมีแผนยุทธศาสตร์ของโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนต้องเปิดโอกาสและชักจูงให้ชุมชนและบุคลากรต่าง ๆ มามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน สอดคล้องกับการบริหารโรงเรียนตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2539, หน้า 1) เสนอแนะว่าองค์กรคณะบุคคลประกอบด้วยผู้บริหาร โรงเรียน ครู ประชาชนและบุคลากรในองค์กรในชุมชน ร่วมเป็นกรรมการ โรงเรียน คณะกรรมการโรงเรียนร่วมกันดำเนินการวางแผนบริหารและพัฒนาโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนการจัดกิจกรรมสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียนในทุกด้าน ทั้งในและนอกโรงเรียนประชาชนในท้องถิ่นรับทราบความเคลื่อนไหวและความก้าวหน้าในการพัฒนาโรงเรียนอยู่เสมอ

ทำนองเดียวกัน รุ่ง แก้วแดง (2541, หน้า 284) สรุปว่า การปลดปล่อยสถานศึกษาให้เป็นอิสระอยู่ภายใต้การบริหารของคณะกรรมการบริหาร โรงเรียนและผู้บริหารการศึกษามืออาชีพจะสามารถจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนมีคุณภาพและประสิทธิภาพมากกว่าระบบปัจจุบันและเราสามารถทำได้อย่างแน่นอน

การปฏิรูประบบบริหารการศึกษา แนวทางปฏิรูปการศึกษาของ กระทรวงศึกษาธิการ (2538, หน้า 12-19) กล่าวว่า การปฏิรูประบบบริหารการศึกษา / มุ่งกระจายอำนาจเพื่อเอื้อให้สถานศึกษามีอำนาจตัดสินใจด้านการบริหารและการจัดบริการทางการศึกษาที่เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในท้องถิ่นมากที่สุด บริหาร กฎ ระเบียบ ระยะเวลาในการปรับเปลี่ยนอย่างไรก็ตาม การกระจายอำนาจเป็นเรื่องสำคัญ และจำเป็นต้องดำเนินการเพื่อให้การศึกษาพัฒนาไปได้อย่างสอดคล้องกับเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก

ในส่วนของ คู่มือการปฏิรูปการศึกษาในแนวทางการปฏิรูปสถานศึกษา ให้เป็นโรงเรียนในอุดมคติ ตามองค์ประกอบที่กำหนดไว้ในบัญญัติ 10 ประการ กระทรวงศึกษาธิการ (2539, หน้า 15-16) ให้ข้อเสนอแนะว่า การปฏิรูปการศึกษาเป็นการพัฒนาแบบส่วนกลางนำท้องถิ่น

ผลักดัน เพื่อให้สอดคล้องกับแนวความคิดที่ว่าการศึกษาเป็นเรื่องของทุก ๆ คนในสังคม โรงเรียนจึงต้องเป็นของชุมชนอย่างแท้จริง โรงเรียนจึงต้องเริ่มต้นการปฏิรูปด้วยการสร้างความยินดีสนับสนุนโรงเรียนของชุมชน

ประสิทธิผลขององค์การ

ความหมายของประสิทธิผล คำว่า “ประสิทธิผล” ได้มีนักวิชาการสาขาต่าง ๆ ให้ความหมายทั่วไป ๆ ไว้หลายอย่างหลายประการดังนี้

กรณี กิริติบุตร (2529, หน้า 4) ได้เสนอแนวคิดของนักวิชาการในสาขาต่าง ๆ ของนักเศรษฐศาสตร์ ให้ความหมายประสิทธิผลในทำนองเกี่ยวกับ ผลกำไรนักวิทยาศาสตร์ ให้ความหมายคำว่าประสิทธิผลในแง่ของผลผลิตใหม่ สำหรับจัดการฝ่ายผลิต ประสิทธิผลมักหมายถึง ประสิทธิภาพหรือปริมาณของผลผลิตส่วนใหญ่เป็นการเน้นที่การบรรลุเป้าหมาย

อุทัย หิรัญโต (2526, หน้า 89) กล่าวว่าประสิทธิผล เป็นการวัดความสามารถในการทำงานบรรลุผลตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ธงชัย สันติวงษ์ (2538, หน้า 1) กล่าวว่า ประสิทธิผล หมายถึงการทำงานได้โดยสามารถทำงานบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้

ชาย (Schein, 1973, p. 118) กล่าวว่า ประสิทธิผลขององค์การ หมายถึง สมรรถนะขององค์การในการที่จะอยู่รอด ปรับตัว รักษาสภาพและเติบโต

มอท (Mott, 1972, p. 380) ให้ความหมายประสิทธิผลขององค์การว่าเป็นความสามารถในการผลิต ความสามารถในการปรับตัว และความสามารถในการยืดหยุ่น

ฮอย และมิสเกล (Hoy & Miskel, 1991, p. 398) ได้ให้ความหมายของประสิทธิผลของโรงเรียน หมายถึง การที่โรงเรียนสามารถผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงสามารถพัฒนา นักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก สามารถปรับตัวกับสิ่งแวดล้อมที่บีบบังคับได้ รวมทั้งสามารถแก้ปัญหาภายในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี

ฮอย และมิสเกลได้ขยายแนวความคิดของ แคมป์เบลล์ และคณะ (Campbell et al., 1974, pp. 36 – 39) ได้ให้ความเห็นว่า ประสิทธิผลของโรงเรียน หมายถึง ความสามารถในการปรับตัว ความสามารถในการบรรลุเป้าหมาย ความสามารถในการบูรณาการและความสามารถการคงสภาพความสมบูรณ์ของระบบค่านิยม

เบนนิส (Bennis, 1971 cited in Dessler, 1986, pp. 68 – 69) ได้ให้ความหมายของประสิทธิผลของโรงเรียน หมายถึง ความสามารถในการปรับตัว เปลี่ยนแปลง พัฒนาให้เข้ากับ

สิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และความสามารถในการประสานสัมพันธ์ของสมาชิกในโรงเรียน เพื่อรวมพลังให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการปฏิบัติการกิจของโรงเรียน

จากความหมายและแนวความคิดเกี่ยวกับประสิทธิผลที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียนไม่น่าจะหมายถึง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหรือความพึงพอใจในการทำงานเพียงอย่างเดียวหนึ่งโดยเฉพาะในยุคปัจจุบันเป็นยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ความมีประสิทธิภาพของโรงเรียน หมายถึง การที่โรงเรียนมีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก สามารถแก้ปัญหาภายในโรงเรียน ตลอดจนมีความสามารถในการบูรณาการผสมผสานการคงสภาพสมบูรณ์ของระบบค่านิยมให้เกิดความพอใจในการทำงาน

ข้อแตกต่างระหว่างประสิทธิผลกับประสิทธิภาพ

คำจำกัดความและความหมายของคำว่าประสิทธิผลกับประสิทธิภาพองค์การได้มีนักวิชาการให้ความหมายไว้หลากหลายและแตกต่างกันไป ตามแนวคิดและตามสาขาวิชาของตน ดังนี้

วัฒนา สุตรสุวรรณ (2521, หน้า 534) ได้ให้คำจำกัดความและความหมายของประสิทธิผลว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับผลที่ได้รับหรือผลสำเร็จของงาน ส่วนประสิทธิภาพ หมายถึง การกระทำที่มีการสูญเปล่าแต่น้อย

ธงชัย สันติวงษ์ (2538, หน้า 22) กล่าวว่า ความมีประสิทธิภาพ หมายถึงการวัดผลงานที่ทำได้เทียบกับเป้าหมาย ถ้าหากสามารถทำได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ก็แสดงว่าการทำงานมีประสิทธิภาพสูง ส่วนความมีประสิทธิภาพจะเป็นการวัดต้นทุนของทรัพยากร เทียบกับผลงานที่ทำได้ นั่นคือการนำเอาผลผลิตที่ได้ออกมาได้เปรียบเทียบกับทรัพยากรต่าง ๆ ที่ได้มีการใช้ไปเพื่อการผลิตหรือก็คือการวัดอัตราส่วนของผลผลิต (outputs) ต่อต้นทุนที่ใช้ไป (inputs) นั่นเอง

ภรณ์ กิริติบุตร (2529, หน้า 2, 110) กล่าวว่า ประสิทธิภาพ คือ ตัวการที่จะเป็นเครื่องตัดสินใจในขั้นสุดท้ายว่าการบริหารและองค์การประสบความสำเร็จหรือไม่เพียงใด ส่วนประสิทธิภาพ หมายถึง อัตราส่วนของผลผลิต ตัวป้อน หรือปัจจัยเกณฑ์การวัดประสิทธิภาพ รวมถึงผลตอบแทนจากการลงทุนหรือทรัพย์สิน (rate of return on capital or assets) ค่าใช้จ่ายต่อหน่วยค่าสูญเสียและสูญเปล่า (scrappage and waste) การใช้ทรัพยากรต่ำกว่าขีดความสามารถ (downtime)

รุ่ง แก้วแดง และชัยณรงค์ สุวรรณสาร (2536, หน้า 169) ได้ให้แนวคิดว่าประสิทธิผลมีความเกี่ยวข้องกับผลของงานที่องค์การพึงประสงค์ หรือหมายถึงความสำเร็จของการปฏิบัติงานที่เป็นไปหรือบรรลุผลตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์การ ในขณะที่ประสิทธิภาพมุ่งเน้นที่ความสามารถในการดำเนินงาน หรือการใช้ทรัพยากรอันมีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด หรือ

สูญเสียประโยชน์น้อยที่สุดจึงเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับความสามารถส่วนบุคคล คำว่าประสิทธิผล จึงหมายถึงผลสำเร็จหรือผลที่เกิดขึ้นของงาน ส่วนคำว่าประสิทธิภาพนั้น หมายถึง ความสามารถที่ทำงานให้เกิดความสำเร็จ การที่จะกล่าวว่างค์การมีประสิทธิผล โดยคำนึงถึงแต่ผลสำเร็จหรือผลของงานนั้น สนองตอบหรือบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ขององค์การหรือไม่ ในบางครั้งพบว่า องค์การมีผลสำเร็จหรือผลของงานชัดเจน แต่ปรากฏว่าผลสำเร็จนั้นมิได้สนองตอบตาม วัตถุประสงค์ขององค์การหรือบนความสำเร็จของผลสำเร็จนั้นมีการใช้ทรัพยากรทั้งในด้านเงินทุน ระยะเวลา และบุคลากรมากเกินไปจนความจำเป็นจึงสำเร็จได้ ดังนั้นการวิเคราะห์ประสิทธิผลของ องค์การ จะต้องพิจารณาประสิทธิภาพหรือความสามารถที่ทำให้เกิดความสำเร็จควบคู่กันไป

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2525, หน้า 43) ยังได้ให้ความหมายของประสิทธิผลว่า หมายถึง ผลสำเร็จ ผลที่เกิดจากการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด ส่วนประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถที่ทำให้เกิดผลในการทำงาน

จากแนวความคิดดังกล่าวข้างต้น จึงพอสรุปได้ว่า ประสิทธิผล หมายถึง ความสามารถ ของบุคคลหรือองค์การที่ได้รับเมื่อแผนงาน หรือโครงการสิ้นสุดลง ซึ่งอาจจะได้รับมากหรือน้อยกว่าเกณฑ์ที่กำหนดก็ได้ ส่วนประสิทธิภาพ หมายถึง ผลสำเร็จของการทำงานในองค์การหรือ หน่วยงานที่เกิดประโยชน์สูงสุด แต่มีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและประหยัด

ประสิทธิผลของโรงเรียน

ประสิทธิผลของโรงเรียน ตามความคิดของเบนนิส (Bennis, 1971 cited in Dessler, 1986, pp. 68-69) เสนอการวิจัยไว้ว่าประสิทธิผลขององค์การ เป็นความสามารถในการปรับตัว เปลี่ยนแปลง พัฒนาให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และความสามารถในการ ประสมประสานสัมพันธ์ของสมาชิกในองค์การเพื่อรวมพลังให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในการปฏิบัติการกิจในองค์การดังนี้

1. ความสามารถในการปรับปรุงองค์การ หมายถึง การที่องค์การต้องปรับตัวให้ เข้ากับสิ่งแวดล้อมภายนอก โดยการปรับเปลี่ยนการดำเนินงานภายในองค์การให้สนองตอบต่อ สถานการณ์ใหม่ ๆ ที่มีผลกระทบต่อองค์การ ซึ่งได้แก่

- 1.1 ความสามารถในการปรับตัว (adaptability) เป็นการปรับตัวให้เหมาะสมของ องค์การ องค์การที่ไม่มีประสิทธิผลในการบรรลุถึงผลผลิตประสิทธิภาพ และความพอใจ อาจเป็น สัญญาณว่ามีความจำเป็นต้องปรับหรือคิดแปลงการปฏิบัติการ ในด้านการบริหารและนโยบายให้มีความเหมาะสมขึ้น หากองค์การไม่สามารถหรือไม่ปรับตัว ความอยู่รอดขององค์การ องค์การก็จะ อยู่ในอันตราย ตามทฤษฎีของแคพลอว์ (Thodore Caplow) ได้เสนอแบบจำลองการประเมิน

ประสิทธิผลขององค์การ ที่ไม่ได้กล่าวโดยตรงถึงความสามารถในการปรับตัว แต่ แคพลอ (Caplow, 1964, p. 121 อ้างถึงใน ภรณ์ กิริติบุตร, 2529) ได้กล่าวว่า “ในระยะยาวแล้ว ปัญหาพื้นฐานขององค์การก็คือ การรักษาไว้ (maintain) หรือการเพิ่มความมั่นคงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ความสมัครใจและความสำเร็จ ซึ่งคำพูดดังกล่าวจะสะท้อนให้เห็นความจำเป็นในการปรับตัวขององค์การให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับเบนนิส (Bennis, 1971, p. 131 cited in Dessler, 1986) กล่าวว่าองค์การไม่ว่าตัวบุคคลหรือองค์การทางสังคมจะต้องทำงานเพื่อรักษาตัวเองให้สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอก โดยอาศัยพื้นฐานของความเป็นระบบเปิดขององค์การ องค์การที่มีประสิทธิผล คือ จะต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในสภาพของความเป็นจริงได้ทันที่ซึ่งที่นั่นก็หมายความว่า

การปรับตัว หมายถึง ความสามารถในการแก้ปัญหาขององค์การ ภายใต้เหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งภายในและภายนอกองค์การ นอกจากนี้สตีลส์ (Steers, 1977, p. 163) ได้ให้ความสำคัญของความสามารถในการปรับตัว (adapt) ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไม่ว่าเป็นลักษณะความสำคัญเบื้องต้นของความมีประสิทธิภาพขององค์การ การเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวขององค์การต้องไม่เป็นการทำแบบสุ่ม (random) หรือการเปลี่ยนแปลงที่ได้ชื่อว่า การเปลี่ยนแปลงเท่านั้น แต่ฝ่ายบริหารมีหน้าที่และความรับผิดชอบที่จะสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นระหว่างความจำเป็นที่จะต้องปรับตัว (adaptation) และการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ (innovation) กับความจำเป็นที่จะต้องสร้างความมั่นคง (stability) และการต่อเนื่อง (continuity) ของการปฏิบัติการ

จากแนวความคิดและความหมายข้างต้นพอสรุปได้ว่าความมีประสิทธิภาพขององค์การหน่วยงานและของโรงเรียน ผู้นำ ผู้บริหารจะต้องมีความสามารถดำเนินการให้ได้ผลตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์การที่กำหนดไว้ คือความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องจนได้ผลเป็นที่น่าพอใจโดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริหารให้เหมาะสมกับสภาวะปัจจุบันที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป ทั้งผลกระทบของสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกที่จะมีต่อองค์การทั้งในปัจจุบันและอนาคต

1.2 นวัตกรรม (innovation) หมายถึง เทคนิควิธีการกลยุทธ์แบบใหม่ ๆ ที่ช่วยส่งเสริมสนับสนุนในการบริหารและการปฏิบัติงาน ที่ดัดแปลงให้เหมาะสมกับสถานการณ์สภาพแวดล้อม เพื่อเพิ่มประสิทธิผลขององค์การ

1.3 ความเจริญเติบโต (growth) หมายถึง การเพิ่มสิ่งต่าง ๆ เช่น เครื่องมือในองค์การ การเริ่มสิ่งใหม่ ๆ โดยการเปรียบสภาพปัจจุบันขององค์การกับสภาพที่องค์การเคยเป็น โดยการปรับระบบโครงสร้าง ระบบการบริหารและการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

1.4 การพัฒนา (development) หมายถึง กระบวนการซึ่งพยายามที่จะเพิ่มพูน ประสิทธิภาพขององค์การด้วยการผสมผสานความปรารถนาของบุคคลที่จะเจริญก้าวหน้า และ พัฒนาเข้ากับเป้าหมายขององค์การโดยอาศัยเทคนิคและความรู้ทางด้านพฤติกรรมศาสตร์ในการ พัฒนาองค์การเป็นกระบวนการอย่างมีแผนทั่วทั้งองค์การ

2. ความสามารถในการบูรณาการ (integration) หมายถึง การประสานความสัมพันธ์ ของสมาชิกภายในองค์การ เพื่อการรวมพลังให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการปฏิบัติภารกิจ ขององค์การซึ่งได้แก่

2.1 ความพอใจ (satisfaction) ความพอใจงานของพนักงานในทุกระดับ จะมีผลต่อ ประสิทธิภาพและประสิทธิภาพขององค์การอย่างมาก ความพอใจงาน คือ ความรู้สึกที่ดีโดยส่วนรวม ของคนต่องานของพวกเขา เมื่อเขามีความพอใจในงานสูง พวกเขาจะมุ่งมั่นมีความตั้งใจในการทำงาน สูงด้วย

2.2 บรรยากาศ (climate) การจัดวางระเบียบ โครงสร้างและกระบวนการของ องค์การก่อให้เกิดบรรยากาศในองค์การ (organization climate) บรรยากาศ คือสิ่งที่ทำให้การ ปฏิบัติงานในองค์การมีประสิทธิภาพและสนองความต้องการของบุคลากร (ชาญชัย อาจินสมาจาร, 2535, หน้า 25) บรรยากาศมีผลต่อการปฏิบัติงานขององค์การ บรรยากาศที่แตกต่างกันย่อมทำให้ ประสิทธิภาพแตกต่างกันไปด้วย เพราะบรรยากาศมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของบุคลากร

2.3 ความขัดแย้ง (conflict) ความขัดแย้งในองค์การ หมายถึง สถานการณ์ที่สมาชิก ในองค์การซึ่งอาจจะเป็นกลุ่มบุคคลตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไปมีความเป็นปรปักษ์ต่อกันหรือเป็น ฝ่ายตรงกันข้ามกัน ความขัดแย้งจะเกิดขึ้นหลายระดับด้วยกันโดยเริ่มตั้งแต่ความขัดแย้งภายใน บุคคล ระหว่างบุคคล ภายในกลุ่มและสุดท้ายเป็นระดับภายในองค์การ

ความขัดแย้งในองค์การเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ใน องค์การไม่ว่าองค์การนั้นจะอยู่ในภาครัฐหรือเอกชนก็ตาม ความขัดแย้งจะมีลักษณะ 2 ด้าน คือ ด้านหนึ่งจะเป็นความขัดแย้งที่ทำให้เกิดผลในทางลบหรือในทางทำลาย เมื่อความขัดแย้งใน องค์การก่อให้เกิดผลในทางสร้างสรรค์และการทำลายดังกล่าว จึงทำให้แนวทางในการจัดการ ความขัดแย้งในองค์การที่ทิศทางที่แน่นอน กล่าวคือ มีทั้งแนวทางที่มุ่งส่งเสริมให้เกิดความขัดแย้ง ในทาง สร้างสรรค์ภายในองค์การและขณะเดียวกันก็ป้องกันและแก้ไข ความขัดแย้งที่มีลักษณะ ทำลายแนวทางในการจัดการดังกล่าวนี้ สามารถกล่าวได้ว่า เป็นการทำให้การขัดแย้งในองค์การ สามารถก่อให้เกิดประโยชน์หรือสร้างประสิทธิผลให้กับองค์การในท้ายที่สุด

2.4 การสื่อความหมาย (communication) การสื่อความหมาย คือการแลกเปลี่ยน การให้และการรับข่าวสาร การสื่อความหมายเป็นตัวเชื่อมในการทำความเข้าใจระหว่างบุคคล

องค์กร หน่วยงานต่าง ๆ เพื่อติดต่อสื่อสารในการปฏิบัติงาน การสื่อความหมายมี 2 ลักษณะ คือ การสื่อความหมายที่เป็นทางการและสื่อความหมายที่ไม่เป็นทางการและในแต่ละลักษณะจะมีการสื่อสารจากเบื้องบนสู่เบื้องล่าง และจากเบื้องล่างสู่เบื้องบน การสื่อความหมายชัดเจน ถูกต้อง รวดเร็วจะส่งผลต่อการปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพขององค์กร

จากแนวความคิดและหลักการที่กล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียนเป็นการที่ผู้นำ ผู้บริหารโรงเรียนสามารถบริหารและจัดการในโรงเรียนโดยอาศัยการปรับตัวให้ดำเนินการบรรลุเป้าหมาย บูรณาการผสมผสานการคงสภาพความสมบูรณ์ของระบบ ค่านิยม เพื่อการเจริญเติบโตของโรงเรียนเป็นผลให้โรงเรียนสามารถดำเนินการกิจตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

มอร์เฟด และคณะ (Mosphet et al., 1967, p. 97) ให้ความหมายของคำว่าประสิทธิผลว่า หมายถึง ความสามารถของผู้นำในการจูงใจผู้ใต้บังคับบัญชาให้ทำงานแก่หน่วยงานอย่างเสียสละ และขะเคียวกัน ผู้นำก็จะทำหน้าที่ประสานงานให้งานนั้นเกิดผลสำเร็จแก่หน่วยงาน

กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ (2536, หน้า 32-33) ให้แนวคิดและความหมายของประสิทธิผลว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียนไม่น่าจะหมายถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหรือความพึงพอใจในการทำงานเพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่ง แต่ประสิทธิผลของโรงเรียน หมายถึง การที่โรงเรียนสามารถผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก รวมทั้งสามารถแก้ปัญหาในโรงเรียน ซึ่งจะก่อให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน

ไพร (Price, 1963 cited in Lawless, 1979, p. 33) ได้ให้ความหมายของคำว่าประสิทธิผล คือ ความสามารถในการดำเนินการให้เกิดผลตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยมีตัวบ่งชี้ความมีประสิทธิภาพ 5 อย่าง คือ ความสามารถในการผลิต ขวัญ การปฏิบัติตามแบบอย่าง การปรับตัว และความเป็นปึกแผ่นขององค์กร คล้าย ๆ กับของ สเตียร์ส (Steers, 1977, p. 38) ที่ว่าประสิทธิผล คือการที่ผู้นำได้ใช้ความสามารถในการแยกแยะ การบริหารงานและการใช้ทรัพยากรให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้สอดคล้องกับแนวคิดของฟิดเลอร์ (Fiedler, 1997, p. 9) ที่กล่าวว่า ประสิทธิภาพ คือ การที่กลุ่มสามารถทำงานที่ได้รับมอบหมายให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ ซึ่งเป็นประสิทธิผลของกลุ่ม

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการมองประสิทธิภาพไปในลักษณะที่แตกต่างจากที่กล่าวมาข้างต้น โดยมองถึงวัตถุประสงค์ ไม่ใช่มองถึงความสำเร็จขององค์กรอย่างเดียว ผู้ที่มองในลักษณะนี้ได้แก่

มาดาส และคณะ (Madans et al., 1980 cited in Theera, 1987, p. 2) ประสิทธิภาพของกลุ่มว่าเกี่ยวข้องกับคำ 2 คำ คือวัตถุประสงค์ (objective) กับสัมฤทธิ์ผลของงาน (achievement)

ดังนั้น การจะประเมินว่าโรงเรียนใดประสบความสำเร็จหรือไม่นั้น จึงควรเปรียบเทียบระหว่าง วัตถุประสงค์ของโรงเรียนกับผลการติดตามวัตถุประสงค์นั้น ๆ

ฮอย และมิสเกล (Hoy & Miskel, 1991, p. 398) กล่าวถึง ประสิทธิภาพของโรงเรียนในแง่ของความสามารถในการผลิต ความสามารถในการปรับตัวและความสามารถในการยืดหยุ่น

สรุปได้ว่าประสิทธิผลองค์การประกอบด้วยความสามารถในการปรับปรุงองค์การ และความสามารถในการบูรณาการ ดังนั้นประสิทธิผลขององค์การจึงไม่ได้มองในด้านผลสัมฤทธิ์อย่างเดียวหรือเพียงแต่ความพึงพอใจในการทำงานเท่านั้นแต่ยังหมายถึง การบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ การปฏิบัติงานของโรงเรียนจะเกิดประสิทธิผลมากน้อย บ่งชี้ให้เห็นว่า บุคลากรในโรงเรียนนั้นเกิดความศรัทธาต่อโรงเรียน

การประเมินประสิทธิผลของโรงเรียน

การประเมิน เป็นตัวชี้วัดความสำเร็จขององค์การและของโรงเรียน ถ้าปราศจากการประเมินประสิทธิผลแล้วจะไม่ทราบเลยว่า การปฏิบัติตามภารกิจขององค์การเป็นอย่างไร ดังนั้น การประเมินประสิทธิผลของโรงเรียนจึงต้องอาศัยหลักเกณฑ์เป็นตัวชี้วัดความสำเร็จ ซึ่งวิธีการประเมินผลงานหรือประสิทธิผลตามมาตรฐานสากลแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคือ (ธงชัย สันติวงษ์, 2538, หน้า 202-215)

กลุ่มที่ 1 เป็นวิธีที่ใช้ในการประเมินผลเฉพาะบุคคลแต่ละคน ใช้ประเมินผู้ที่ต้องการประเมินทีละคนแยกกันในแต่ละครั้ง โดยไม่มีการนำไปเปรียบเทียบโดยตรงทันทีกับผู้ที่ต้องการประเมินเหล่านั้นการประเมินเหล่านี้มี 7 วิธี คือ

1. วิธีการประเมินตามขีดขนาดหรือมาตรา (graphic rating scale) เป็นวิธีที่นิยมใช้กันมากวิธีหนึ่งและเป็นเทคนิคที่เก่าแก่ที่สุด การประเมินวิธีนี้ ผู้ทำการประเมินจะประเมินตามแบบฟอร์มการประเมินที่มีขีด ขนาด (scale) ของการประเมินเรื่องต่าง ๆ แต่ละข้อจากสูงไปต่ำ
2. วิธีการประเมินด้วยวิธีบังคับเลือก (forced choice) การประเมินวิธีนี้ผู้ทำการประเมินจะต้องพิจารณาเลือกเฉพาะจากชุดของข้อความที่ระบุไว้ให้เลือก เกี่ยวกับตัวผู้ถูกประเมินโดยข้อความจะจัดไว้เป็นกลุ่ม ซึ่งกลุ่มของข้อความนั้นผู้ทำการประเมินจะต้องใช้ดุลยพินิจในการเลือก ว่าข้อความอันไหนเหมาะสมที่สุด
3. วิธีการประเมินโดยเขียนเป็นคำบรรยาย (essay evaluation) เป็นวิธีการที่ผู้ประเมินจะต้องบรรยายถึงจุดดี และจุดบกพร่องเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้ถูกประเมิน ส่วนใหญ่มักใช้ควบคู่กับการประเมินแบบมาตราหรือขีดขนาด โดยผู้ประเมินจะเขียนคำบรรยายสรุปผลของแต่ละ scale ออกมา

4. วิธีการบริหารตามเป้าหมาย (management by objectives) เป็นวิธีการประเมินที่ผู้ประเมินและผู้ถูกประเมินร่วมกันกำหนดเป้าหมายไว้ล่วงหน้า และผู้ถูกประเมินจะต้องรายงานเหตุผล กรณีที่ไม่สามารถทำงานให้เป็นไปตามเป้าหมายได้

5. วิธีการประเมินเหตุการณ์สำคัญ (critical incident technique) ผู้ชำนาญการด้านการบริหารงานบุคคล หรือหัวหน้า ฝ่ายปฏิบัติงาน จะเตรียมข้อความที่บ่งบอกพฤติกรรมของผู้ถูกประเมิน ทั้งในแง่ดีที่สุดและในแง่เลวที่สุด โดยจัดแบ่งเป็นกลุ่ม และให้ผู้ประเมินทำการประเมินการ ระบุข้อที่เป็นข้อดีต่าง ๆ ที่ผู้ถูกประเมินควรจะต้องทำได้ และถ้าทำได้ก็จะนับว่าเป็นข้อดีและรวมทั้งข้อที่จะเป็นข้อที่ไม่ดีถ้าหากผู้ถูกประเมินกระทำออกมาเช่นนั้นก็จะเป็ข้อเสีย

6. วิธีการประเมินด้วยการจัดเครื่องหมาย (checklist and weighted checklist) จะมีรายการที่เป็นหัวข้อเรื่อง (checklist) เรียงลำดับเป็นชุดของคำคุณศัพท์หรือคำบรรยายข้อความต่าง ๆ ให้เลือก ถ้าหากผู้ทำการประเมินคิดว่าผู้ประเมินมีบุคลิกตรงตามที่กล่าวก็จะใส่เครื่องหมายตรงข้อความนั้น ๆ แต่ถ้าหากไม่มีก็จะปล่อยใหว่างไว้ แล้วจึงรวมคะแนนออกมา

7. วิธี behaviorally anchored rating scales วิธีการนี้จะประเมินด้วยการให้หัวหน้า หรือผู้บังคับบัญชาที่ไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดบรรยายสภาพที่นำมาจัดกลุ่มเป็นประเภทเพื่อทำการประเมินดังกล่าว

กลุ่มที่ 2 วิธีการประเมินที่ใช้คนหลาย ๆ คน พร้อมกันเป็นวิธีที่ใช้กับผู้ถูกประเมินแต่เวลาที่แตกต่างกัน เป็นการประเมินผู้ถูกประเมินหลาย ๆ คนเปรียบเทียบกับผู้ถูกประเมินอื่น ๆ ที่ทำการประเมินและกระทำในครั้งเดียวกัน วิธีการนี้แบ่งเป็น 3 วิธีด้วยกันคือ

1. วิธีการจัดลำดับที่ (ranking) วิธีนี้ผู้ทำการประเมินจะกำหนดว่าผู้ถูกประเมินผู้ใดทำงานดีที่สุดโดยเรียงลำดับจากดีที่สุดไปถึงไม่ดีที่สุด

2. วิธีการเปรียบเทียบเป็นคู่ (paired comparison) วิธีนี้จะทำการประเมินบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ก่อน - หลัง จากนั้นจะเปรียบเทียบบุคคลอื่นกับบุคคลนี้ โดยเปรียบเทียบกันไปเรื่อย ๆ จนหมดทุกคน

3. วิธีที่เรียกว่า forced distribution วิธีนี้ผู้ประเมินจะให้เกรดตามโค้ง โดยให้ผู้ทำการประเมินจะถูกมอบหมายให้ทำการประเมินภายในกรอบของการกระจายที่กำหนดไว้

กลุ่มที่ 3 วิธีอื่น ๆ มี 2 วิธี คือ

1. วิธีทดสอบผลงาน (performance test) หรือออกแบบวิธีการทดสอบผลการปฏิบัติเพื่อนำมาใช้ทดสอบประเมินผล แล้วติดตามประเมินว่า ผู้ถูกประเมินนั้นทำงานดีหรือเลวอย่างไร

2. วิธี field review technique เป็นวิธีการกำหนดให้มีการใช้ผู้ทำการประเมินจากภายนอกโดยบุคคลผู้ถูกประเมินรวมทั้งผู้บังคับบัญชาของเขา จะต้องตอบคำถามปากเปล่าต่อ

ผู้ที่เข้ามาตรวจสอบหรือทำการประเมินนั้น

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการวัดประสิทธิผลของโรงเรียนโดยวิธีการประเมินผลตามขีดขนาดหรือมาตรา โดยผู้ถูกประเมินจะทำเครื่องหมายตรงตามแบบฟอร์มจากน้อยไปหามาก การประเมินประสิทธิผลขององค์การจะต้องอาศัยหลักเกณฑ์หรือตัวชี้วัดความสำเร็จเป็นแนวทางในการประเมินซึ่ง ภรณ์ กิริติบุตร (2529, หน้า 185-187) ได้แยกแนวทางออกเป็น 3 แนวทางด้วยกันคือ

1. การประเมินประสิทธิผลในแง่เป้าหมาย
 2. การประเมินประสิทธิผลในแง่ของระบบทรัพยากร
 3. การประเมินประสิทธิผลโดยใช้หลายเกณฑ์
- ซึ่งในแต่ละแนวทางประเมินได้ดังนี้

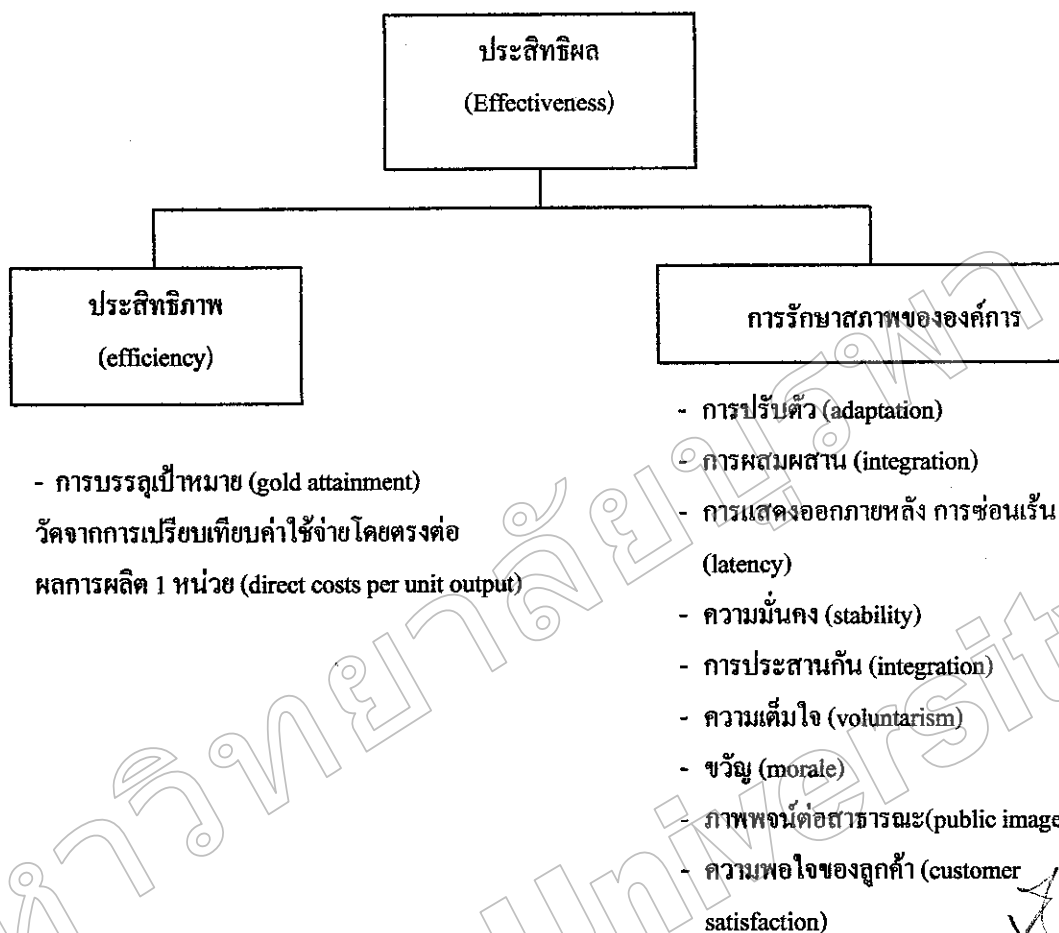
1. การประเมินประสิทธิผลในแง่เป้าหมาย (goal model organization effectiveness) เป็นการพิจารณาว่าองค์การจะมีประสิทธิผลหรือไม่นั้น ขึ้นกับผลที่ได้รับว่าบรรลุเป้าหมายขององค์การหรือไม่หรือกล่าวอีกนัยก็คือ เป็นการใชเป้าหมายขององค์การเป็นเกณฑ์ ซึ่งเป็นการใช้เกณฑ์อันใดอันหนึ่งในการประเมินประสิทธิผลขององค์การ เช่น วัดความสามารถในการผลิต วัดจากกำไร ความยืดหยุ่น เป็นต้น

2. การประเมินประสิทธิผลในแง่ของระบบทรัพยากร (the system resource model of organization effectiveness) เป็นการประเมินประสิทธิผลขององค์การโดยอาศัยแนวคิดว่า องค์การเป็นระบบเปิด ซึ่งมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมในการแลกเปลี่ยนและแข่งขันกัน จึงประเมินโดยพิจารณาความสามารถในองค์การในการแสวงหาผลประโยชน์จากสภาพแวดล้อมเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรที่ต้องการ อันจะทำให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ ซึ่งเป็นการเน้นที่ปัจจัยตัวป้อนเข้า (input) มากกว่าผลผลิต (out put) ผู้ที่ใช้แนวความคิดในการประเมิน เช่น ซีชอร์ และ ยัทแมน (Seashore & Yuctman) ซึ่งวัดประสิทธิผลขององค์การโดยใช้การเปรียบเทียบระหว่าง องค์การในรูปการแข่งขันว่าองค์การใดได้รับทรัพยากรจากสภาพแวดล้อมมากกว่าองค์การนั้น ย่อมมีประสิทธิผลมากกว่า (ภรณ์ กิริติบุตร, 2529, หน้า 60 – 61)

3. การประเมินประสิทธิผลโดยใช้หลายเกณฑ์ (the multiple criteria of effectiveness) เป็นการวิเคราะห์ประสิทธิผลขององค์การโดยใช้เกณฑ์หลายเกณฑ์ในการวัดประเมินผล ซึ่งพิจารณาจากตัวแปรหลักที่อาจมีผลสำเร็จต่อองค์การและพยายามให้เห็นว่าตัวแปรต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กัน ผู้ที่ให้แนวคิดในการประเมินองค์การโดยวิธีนี้ เช่น แนวความคิดของแคพลอ (Caplow, 1964) อ้างถึงใน ภรณ์ กิริติบุตร, 2529, หน้า 59) โดยแคพลอเสนอว่า ประสิทธิผลขององค์การวัดจากตัวแปร 4 ตัวด้วยกันคือ 1)ความมั่นคง หมายถึง ความสามารถในการรักษาโครงสร้างขององค์การ

ไว้ 2) ความผสมผสานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน 3) ความสมัครใจ หมายถึงความสามารถในการจัดให้มีความพึงพอใจสำหรับสมาชิก 4) ความสำเร็จแนวความคิดของมอท (Mott) ได้กำหนดเกณฑ์ในการประเมินผลขององค์การโดยพิจารณาจาก 1) ปริมาณและคุณภาพของผลผลิต 2) ประสิทธิภาพ 3) ความสามารถในการปรับตัว 4) ความสามารถในการยืดหยุ่นและแนวความคิดของ พาร์สัน (Parsons) ซึ่งพาร์สันเสนอความคิดในการวัดประสิทธิผลขององค์การ โดยพิจารณาจาก 1) การปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม (adaptation) 2) การบรรลุเป้าหมาย (goal attainment) 3) การประสานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (integration) 4) การดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมและการกระตุ้นใจ

ซึ่งแนวความคิดของพาร์สัน เป็นแนวความคิดที่สอดคล้องกับแนวความคิดของเบนนิส (Bennis, 1971 cited in Dessler, 1986, pp. 68 – 69) เสนอการวิจัยไว้ว่า ประสิทธิภาพขององค์การเป็นความสามารถในการปรับตัวเปลี่ยนแปลงและพัฒนาให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอและความสามารถในการบูรณาการเพื่อการประสานสัมพันธ์ของสมาชิกในองค์การให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการปฏิบัติการกิจขององค์การ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แนวความคิดในแบบที่ 3.3 การประเมินประสิทธิผลขององค์การโดยใช้เกณฑ์หลายเกณฑ์ซึ่งมีความเหมาะสม โดยเฉพาะในยุคโลกาภิวัตน์ที่กำลังมีการเปลี่ยนแปลง ทั้งทางด้านเศรษฐกิจสังคม การเมือง การปกครอง การปฏิรูปการศึกษาและวัฒนธรรมองค์การ หน่วยงานหรือโรงเรียนจะสามารถดำรงคงอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลจะต้องมีความสามารถในการปรับตัวผสมผสานบูรณาการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริหารให้เหมาะสมกับสภาวะปัจจุบันและการคงสภาพสมบูรณ์ของระบบค่านิยมขององค์การด้วย ผู้วิจัยจึงได้ยึดแบบการประเมินประสิทธิผลของเบนนิส (Bennis, 1971 cited in Dessler, 1986, pp. 68-69) ทีโอคอร์ แคปโลว์ (Theodore Caplow) และเคทซ์และคาห์น (Katz & Kahn, 1987 อ้างถึงใน กรณี กิริติบุตร, 2529, หน้า 4) ซึ่งสามารถเขียนเป็นภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 2 แสดงประสิทธิผลขององค์กรของพาร์สัน แคปโลว์ และเกทซ์ คาสัน (Parsons Conlow & Katz. Kahn) แสดงความสัมพันธ์ระหว่างความมีประสิทธิภาพและความมีประสิทธิผล

ข้อสรุปที่เห็นได้ชัดเจนที่สุด ข้อหนึ่งซึ่งเกิดจากการเปรียบเทียบ ตัวแบบในการวัด ประสิทธิภาพตามแนวความคิดของ สเตียร์ (Steers) คือไม่มีข้อยุติที่เป็นที่เห็นพ้องต้องกันได้ว่า อะไรคือกลุ่มของตัวแปรที่ถูกต้องและมีประโยชน์ในการวัดประสิทธิผล (Steers, 1977, p. 225) โดยสเตียร์ ได้เสนอเกณฑ์ที่ใช้ประเมินประสิทธิผลดังตารางต่อไปนี้

เกณฑ์การประเมิน	จำนวนครั้งที่ถูกนำมาใช้
ความสามารถในการปรับตัว-ความยืดหยุ่น	10
ความสามารถในการผลิต	6
ความพอใจ	5
ความสามารถในการสร้างผลประโยชน์ / กำไร	3
การได้ซึ่งทรัพยากร	3

เกณฑ์การประเมิน	จำนวนครั้งที่ถูกนำมาใช้
การปราศจากความเครียด	2
การควบคุมเหนือสภาพแวดล้อม	2
การพัฒนา	2
ประสิทธิภาพ	2
การรักษาไว้ซึ่งพนักงาน	2
การเจริญเติบโต	2
การผสมผสาน	2
การติดต่อสื่อสารแบบเปิด	2
การอยู่รอด	2
เกณฑ์อื่น ๆ	1

สำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แนวความคิดในเรื่องการประเมินประสิทธิผลขององค์การ โดยใช้เกณฑ์หลายเกณฑ์เนื่องจากสามารถเลือกใช้เกณฑ์ที่มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับลักษณะและสภาพขององค์การได้

ความสัมพันธ์ระหว่างผลการปฏิรูปการศึกษากับการเปลี่ยนแปลงประสิทธิผลของโรงเรียน

โรงเรียนเป็นองค์การทางการศึกษาหนึ่งที่มีบุคลากรอยู่กันเป็นจำนวนมากในการอยู่ร่วมกันนี้ต้องอาศัยกฎ กติกาของการอยู่ร่วมกัน กฎ กติกาเหล่านี้อาจมาจาก กฎ ระเบียบของทางราชการ หรือกฎเกณฑ์ที่เกิดจากความคิด ความเชื่อ ค่านิยมต่าง ๆ ของแต่ละโรงเรียนที่ได้ปฏิบัติกันมา จนกลายเป็นระเบียบประเพณีที่ปฏิบัติตามกฎกติกา ของการอยู่ร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง (มาตรา 43) ได้ระบุว่ารัฐจะต้องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างน้อย 12 ปี อย่างทั่วถึง มีคุณภาพ และไม่เก็บค่าใช้จ่าย รวมทั้ง (มาตรา 81) ระบุให้รัฐต้องจัดการศึกษา อบรม และสนับสนุนให้จัดการศึกษา อบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ และสังคม สร้างเสริมและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้อง พัฒนาวิชาชีพและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปและวัฒนธรรมของชาติ (มาตรา 6) การจัดการศึกษาโดยยึดหลักการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชนให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและ (มาตรา 10 - มาตรา 14) ได้กำหนดระบบการศึกษา ซึ่งระบุไว้ว่า มี 3 แบบคือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ให้มีการผสมผสานและเทียบโอนผลการเรียนระหว่างรูปแบบเดียวกันและต่างรูปแบบกันได้ (มาตรา 41) ระบุว่าการบริหารและการจัดการศึกษาเอกชนรัฐมุ่งเน้นความเป็นอิสระโดย

มีการกำกับ ติดตามประเมินคุณภาพและมาตรฐานโดยรวม (ชัยอนันต์ สมุทรวาณิช, 2540, หน้า 27) ได้กล่าวว่าความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษาขึ้นอยู่กับการบริหารแบบเครือข่ายโดยทุกคน ทุกองค์กรต้องมีส่วนร่วมทั้งนี้เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพและสร้างสรรค์ พัฒนาสังคมประเทศชาติต่อไป ขณะที่ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540, หน้า 3) ชี้ให้เห็นถึงสิ่งที่เป็นปัญหาและอุปสรรคของการปฏิรูปการศึกษาไทยคือ การขาดการ ปฏิรูปที่เชื่อมโยงกันและมิได้ปฏิรูปทั้งระบบทำให้การปฏิรูปดำเนินการไปในแบบของชิ้นส่วน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543, หน้า 73-79) ได้เสนอแนวความคิด 7 ประการ ที่เป็นความหวังไปสู่การปฏิรูปการศึกษาไทยได้แก่ 1) การปฏิรูปการเรียนการสอนซึ่งเป็น หัวใจของการปฏิรูปการศึกษา ทุกฝ่ายต้องตระหนักที่จะส่งเสริมสนับสนุนเกื้อกูลให้ครูสามารถจัด การเรียนรู้ ตามแนวทางที่สามารถพัฒนาเด็ก ได้เต็มศักยภาพ 2) การพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงไปและ แนวทางในการจัดการศึกษาใหม่จะเป็นแบบกระจายอำนาจ ท้องถิ่นและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัด การศึกษามากยิ่งขึ้น จึงต้องมีการเปลี่ยนแปลง 4 ลักษณะ คือ ใช้ครู ใช้โรงเรียน ใช้พื้นที่และใช้ องค์การเป็นฐานในการพัฒนา 3) ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการจัดการศึกษาจะมี ส่วนช่วยให้การปฏิรูปการศึกษาประสบความสำเร็จ 4) ชุมชนเป็นรากฐานการพัฒนาที่เข้มแข็งมี ระบบเกื้อกูลกันชุมชนสามารถอยู่ได้ด้วยตนเองเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของบุคคลในชุมชนเดียวกัน และชุมชนอื่น 5) การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการศึกษา เครื่องทุนแรง ทุนเวลาที่มีประสิทธิภาพ สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารและการจัดการด้านการศึกษาได้มากขึ้น 6) พ่อ แม่ เข้ามามี บทบาทในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาเด็ก ให้มีคุณลักษณะที่เหมาะสมตามที่สังคมต้องการ 7) ความ ใฝ่รู้ของครูไทยโดยการพัฒนาครูซึ่งเป็นผู้จัดการเรียนรู้ที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง ซึ่งแนวคิดทั้ง 7 ประการนี้จะส่งผลถึงการพัฒนาโรงเรียนและคุณภาพของผู้เรียนการปฏิรูปการศึกษาเป็นมิติของ องค์ประกอบด้านการเรียนการสอน ด้านหลักสูตร ด้านวิชาชีพและบุคลากรทางการศึกษา และด้าน ระบบบริหารโดยกำหนดภาระและบทบาทหน้าที่ที่แตกต่างกันเพื่อสนองต่อเป้าหมายของงาน คือ การพัฒนาการศึกษาให้เลิศ ให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์มีคุณธรรม ปรับปรุงการศึกษาในสถาน ศึกษาปฏิบัติงานตามแผนนิเทศมีการกำกับติดตามประเมินและรายงานผลการดำเนินงานตามแผน เพื่อให้การเรียนการสอนมีมาตรฐานสูงขึ้น เฟรนช์ และเบลล์ (French & Bell, 1990, pp. 44-50) ได้ วิจัยค้นพบว่า คนเป็นสมาชิกในกลุ่มมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มและความร่วมมือในการดำเนิน งานเกี่ยวกับกลุ่ม เพื่อให้กลุ่มยอมรับและมีการร่วมมือร่วมใจกันเพื่อให้กลุ่มมีประสิทธิภาพมากขึ้น และยังค้นพบว่าสิ่งที่ทำให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด ผู้นำที่เป็นทางการไม่อาจจะปฏิบัติภารกิจได้ ทุกสถานการณ์และตลอดเวลา ดังนั้นสมาชิกจึงสามารถที่จะเป็นผู้นำได้ในบางโอกาส สิ่งที่จะเกิด ขึ้นได้ต่อเมื่อผู้นำกลุ่มมีความไว้วางใจสมาชิก (คุณวุฒิ คนฉลาด, 2539, หน้า 77) การบริหาร

องค์การโดยทั่ว ๆ ไปมักจะมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์การเหมือน ๆ กันคือการดำเนินงานเพื่อให้องค์การประสบความสำเร็จ และให้องค์การเกิดประสิทธิผลสูงสุด องค์การจะมีประสิทธิผลได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลาย ๆ อย่าง (Steers, 1977, p. 46) การบริหารโรงเรียนก็เช่นเดียวกัน ผู้บริหารต้องเป็นทั้งผู้นำด้านบริหารและด้านการเรียนการสอนต้องคำนึงถึงเพื่อจะได้ปฏิบัติต่อเพื่อนส่วนรวมและบุคลากรในโรงเรียนให้เหมาะสมกับภารกิจในส่วนที่รับผิดชอบ (จารีสมอนมาก, 2531, หน้า 6-9) และการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิผลในการดำเนินการนั้น (กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา, 2537, หน้า 3) ได้ชี้ให้เห็นว่าประสิทธิผลของโรงเรียนนั้นเกิดจากความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนในการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนได้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สอด และมิสเกิล (Hoy & Miskel, 1991, p. 398) ได้ให้ความหมายของประสิทธิผลของโรงเรียน หมายถึง การที่โรงเรียนสามารถผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง สามารถพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก สามารถปรับตัวกับสิ่งแวดล้อมที่บีบบังคับได้รวมทั้งสามารถแก้ปัญหาภายในพาร์สันโดยได้เสนอแนะตัวบ่งชี้ในการวัดประสิทธิผลขององค์การ 4 ประการ โดยอาศัยแนวความคิดของ แคมป์เบลล์ และคณะ (Campbell et al., 1974, p. 36) 1 ใน 4 ประการที่เป็นตัวบ่งชี้วัดประสิทธิผลขององค์การซึ่งมีความสอดคล้องกับการวิจัยของดาวเนอร์ (Downer, 1992, p. 3136-A) ได้ศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบโครงสร้างทางทัศนคติของชุมชนมีส่วนเกี่ยวข้องกับปัจจัยและตัวกำหนดประสิทธิภาพของโรงเรียนพบว่าประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในโรงเรียนจะมีส่วนเกี่ยวข้องกัน การให้ความสำคัญทางวิชาการการอบรมสั่งสอนแบบพฤติกรรมที่ดีของครู วิธีการในการเรียนการสอน ความสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างบ้านและทางโรงเรียนและที่สำคัญที่สุดคือการร่วมมือ และความตั้งใจจริงของครูและนักเรียนก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโรงเรียน จากความหมายของประสิทธิผลที่กล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า ประสิทธิผลของโรงเรียนนอกจากโรงเรียนจะสามารถผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงแล้ว โรงเรียนจะต้องมีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก รวมทั้งมีความสามารถแก้ปัญหาภายใน โรงเรียนจนบรรลุเป้าหมายเป็นผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

ร.ต.อ. หญิง ทิพย์วัลย์ เรืองศรี (2543) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความผูกพันต่อองค์การของข้าราชการตำรวจกับประสิทธิผลของสถานีตำรวจในสังกัดตำรวจภูธร ภาค 2

ซึ่งผลการวิจัยพบว่าความผูกพันต่อองค์การของข้าราชการตำรวจภูธร ภาค 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากไม่แตกต่างกัน ส่วนประสิทธิผลของสถานีตำรวจภูธร อยู่ในระดับปานกลางไม่แตกต่างกัน และความผูกพันต่อองค์การของข้าราชการมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานีตำรวจ ไม่แตกต่างกัน

ปิยะชาติ เสวตร์ (2540) ได้ศึกษาพฤติกรรมผู้นำของหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอและขนาดของสำนักงานที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ เขตการศึกษา 11 ซึ่งผลการวิจัยพบว่าหัวหน้า การประถมศึกษาอำเภอ มีพฤติกรรมแบบมุ่งคนมากที่สุด ในสำนักงานขนาดใหญ่ ส่วนสำนักงานขนาดเล็กผู้บริหาร มีพฤติกรรมมุ่งงาน ประสิทธิผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ เขตการศึกษา 11 อยู่ในระดับดี การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่มีหัวหน้า การประถมศึกษา มีพฤติกรรมต่างกัน การปฏิบัติงานก็ต่างกัน

ศิลปชัย ศรีเกียรติ (2541) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมโรงเรียนกับ ประสิทธิผลของโรงเรียนขยาย โอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติในเขตการศึกษา 6 ซึ่งผลการวิจัยพบว่าวัฒนธรรมและประสิทธิผลของโรงเรียน ขยายโอกาส สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัย สำคัญทางสถิติ วัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กันทางบวกกับประสิทธิผลของโรงเรียนในแต่ละด้าน โดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$)

กฤษณา อังจิตรไพศาล (2542) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจ ปัจจัย ลักษณะงานกับความตั้งใจที่จะเปลี่ยนงานของข้าราชการครู โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญ ศึกษาเขตการศึกษา 12 ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจและปัจจัยลักษณะงานของข้าราชการครู โรงเรียนมัธยมศึกษา อยู่ในระดับมากและความพึงพอใจปัจจัยลักษณะงานแตกต่างกันเกือบทุกด้าน เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ ในการทำงาน แต่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ เมื่อจำแนกตาม ขนาดโรงเรียน ความตั้งใจที่จะเปลี่ยนงานอยู่ในระดับปานกลางเมื่อจำแนกตามประสบการณ์ใน การทำงานและขนาดของโรงเรียนและความพึงพอใจด้านการมีข้อมูลย้อนกลับสามารถใช้เป็น ตัวพยากรณ์ความตั้งใจที่จะเปลี่ยนงานได้

สุนิสา วิทยานุกรณ์ (2545) ได้ศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางพัฒนาการจัดการศึกษา ตามแนวการปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา จังหวัดระยอง ซึ่งผลการวิจัย พบว่าสภาพการดำเนินงานการจัดการศึกษาคตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญศึกษาจังหวัดระยองส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบปัญหาการ

ดำเนินการจัดการศึกษาแล้วพบว่าโรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหามากกว่าโรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดใหญ่

สุรกิจ กรณียกิจ (2544) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองศรีราชาเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษา ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอน ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารและครูผู้สอนมีความเห็นด้วยในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ด้าน คือด้านการปฏิรูปหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การปฏิรูประบบการบริหารการศึกษา ด้านบุคลากรและด้านความพอใจในความสำเร็จของการปฏิรูปการศึกษา

สุทธิพงษ์ ทรงศิลป์ (2542) ได้ศึกษาการดำเนินการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนแบบยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านหนองดินสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระแก้ว ปริญญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา

ณรงค์ สุทธิภักดี (2531) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียนและครูพบว่าผู้บริหารโรงเรียนบริหารงานด้านบุคลากรในระดับสูงกว่าทุกด้าน รองลงมาคือธุรการ การเงิน ด้านวิชาการ อาคารสถานที่ อยู่ในระดับปานกลาง งานสัมพันธ์กับชุมชนอยู่ในระดับต่ำกว่าทุกด้าน

ประจวบ บาลทิพย์ (2541) ได้วิจัยเรื่อง ศึกษาการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาตามแนวบัญญัติ 10 ประการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผลการวิจัยพบว่าการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางและจำแนกเป็นระบบองค์ประกอบพบว่า การพัฒนาสิ่งแวดล้อมดำเนินงานในระดับมากที่สุด การจัดทรัพยากรสิ้นหรืองบประมาณอยู่ในระดับน้อยและผลการเปรียบเทียบการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาตามแนวบัญญัติ 10 ประการของผู้บริหารโรงเรียนที่เข้าโครงการปฏิรูปการศึกษา และผู้บริหารโรงเรียนที่ไม่เข้าโครงการปฏิรูปการศึกษาโดยภาพรวมมีการดำเนินการศึกษาและผู้บริหารโรงเรียนที่ไม่เข้าโครงการปฏิรูปการศึกษาโดยภาพรวมมีการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษาตามแนวบัญญัติ 10 ประการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารโรงเรียนที่เข้าโครงการปฏิรูปการศึกษาสูงกว่าผู้บริหารโรงเรียนที่ไม่เข้าโครงการปฏิรูปการศึกษา

วรารณ จันทรภัทร (2538) ได้ทำการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความแปลกแยกในการทำงานของครูกับประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนในเขตการศึกษา 12 ผลการวิจัยพบว่าประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนเมื่อแยกตามขนาดโรงเรียนจะมีความแตกต่างกันแต่เมื่อแยกตาม

วุฒิทางการศึกษาของครู และประสบการณ์ทางการสอนจะไม่แตกต่างกัน และความแปลกแยกในการทำงานของครูมีความสัมพันธ์ทางลบกับประสิทธิผลของโรงเรียน

ศุณีกรณ ศิวรานนท์ (2542) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนามาตรฐานวิชาชีพครูกับประสิทธิผลโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาพบว่าประสิทธิผลของโรงเรียนโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากและเมื่อจำแนกระหว่างครูที่มีประสบการณ์ในการสอนมากกับครูที่มีประสบการณ์ในการสอนน้อยแตกต่างกัน

ภัทราวดี สุทธิธนกฤต (2535) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยอิทธิพลที่มีผลต่อประสิทธิผลขององค์การ:ศึกษาเฉพาะกรณีข้าราชการที่ทำหน้าที่ให้บริการในจังหวัดอุทัยธานี โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างข้าราชการส่วนต่าง ๆ 8 ส่วนราชการอำเภอละ 60 คน โดยได้นำเกณฑ์การประเมินประสิทธิผลกลุ่มของมอท (Mott) มาใช้ ผลการศึกษาพบว่า

1. ข้าราชการส่วนใหญ่ประเมินว่าประสิทธิผลองค์การอยู่ในระดับปานกลาง
2. ความเหมาะสมของกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ไม่ทำให้เกิดประสิทธิผลขององค์การ
3. การประสานงานที่ดีจะทำให้การทำงานขององค์การมีประสิทธิผล
4. การให้บริการโดยการยึดตัวบุคคล ไม่ส่งผลต่อประสิทธิผลขององค์การ
5. วิธีการบังคับบัญชาของผู้บังคับบัญชา ไม่ทำให้เกิดประสิทธิผลในองค์การ
6. ค่าตอบแทนต่อการทำงาน จะทำให้เกิดประสิทธิผลขององค์การ

กมลวรรณ ชัยวานิชศิริ (2536, หน้า 283) ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน โดยได้ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 230 โรงเรียน เป็นผู้บริหาร 230 คน และครูผู้สอน 981 คน จากการศึกษาพบว่า โรงเรียนที่มีผู้บริหารดำรงตำแหน่งทางการบริหารแตกต่างกันมีประสิทธิผลไม่แตกต่างกัน แต่ประสิทธิผลของโรงเรียนจะแปรปรวนไปตามวุฒิทางการศึกษาของครูใหญ่ และประสิทธิผลจะแตกต่างกัน ตามขนาดประเภท และที่ตั้งนอกจากนี้พบอีกว่า ตัวพยากรณ์ที่จะทำให้โรงเรียนมีประสิทธิผลมี 6 ประการเรียงตามลำดับ 1) พฤติกรรมผู้นำทางวิชาการ 2) ขนาดของโรงเรียน 3) ความสามัคคีของครู 4) ภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพ 5) การได้รับการอบรมทางการบริหาร และ 6) อัตราส่วนระหว่างครูที่มีวุฒิปริญญาต่อครูที่มีวุฒิต่ำกว่า

เปรมสุริย์ เชื้อมทอง (2536) ได้ศึกษาเรื่อง จิตลักษณะของผู้บริหารและสถานการณ์ของกลุ่มที่เกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียนได้ใช้กลุ่มตัวอย่างผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษา 2 ขนาด คือ ขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ในเขตการศึกษา 1, 5, 6 และ 12 ซึ่งได้รับรางวัลและไม่ได้รับรางวัลกลุ่มละ 30 คน รวมทั้งหมด 240 คน ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิผลของกลุ่มขึ้นอยู่กับปัจจัย 3 ประการ คือ 1) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับสมาชิก 2) โครงสร้างของงาน และ

3) อำนาจในตำแหน่งผู้นำ

ถวิล พลสาร (2541) การดำเนินการปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดกาฬสินธุ์ ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการ บริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ตำรา ออมทรัพย์ (2542) ได้วิจัยเรื่องการติดตามผลการดำเนินงานการปฏิรูปการศึกษา ของสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดปราจีนบุรี ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานปฏิรูป การศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาและบัญญัติ 10 ประการ ตามทัศนะของผู้บริหาร โรงเรียน โดยส่วนรวมมีกิจกรรมการปฏิรูปการศึกษาในระดับมาก คือด้านปฏิรูปโรงเรียนและสถานศึกษา ส่วนทัศนะของครูวิชาการของโรงเรียน กิจกรรมที่มีการปฏิรูปการศึกษาในระดับมากคือด้านปฏิรูป โรงเรียนและสถานศึกษา ด้านปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษาและด้านบัญญัติ 10 ประการ

ธนรัชต์ บุรีสูงเนิน (2544) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนกับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตภาคตะวันออกเฉียง พบว่า การบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมากและการบริหารงานวิชาการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อจำแนกตามวุฒิทางการศึกษาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ ทางสถิติเมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในการบริหาร ส่วนประสิทธิผลของโรงเรียนโดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก

บัญญัติ แสงวดี (2543) ได้ทำการศึกษาแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการพลเรือน กับประสิทธิผลของสำนักงานศึกษาธิการสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เขตการศึกษา 12 พบว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการพลเรือนที่ปฏิบัติงานในสำนักงานศึกษาธิการ สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เขตการศึกษา 12 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ส่วนประสิทธิผลของสำนักงานศึกษาธิการสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ เขตการศึกษา 12 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ส่วนความสัมพันธ์ของแรงจูงใจของข้าราชการพลเรือน กับประสิทธิผลของสำนักงานศึกษาธิการ โดยรวมและรายด้าน มีความสัมพันธ์ในทางบวกอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องด้านประสิทธิผลขององค์กรหรือโรงเรียนนั้น สามารถ สรุปปัจจัยที่เกี่ยวข้องและส่งผลกระทบต่อประสิทธิผล ประกอบด้วย จิตลักษณะ พฤติกรรมและอำนาจ ในตำแหน่งผู้บริหาร สภาพการณ์ของกลุ่ม ความเชื่ออำนาจในตน ทัศนคติต่อสภาพการทำงาน พฤติกรรมความร่วมมือ ความขัดแย้ง และยังมีปัจจัยอื่น ๆ ปัจจัยด้านครู โครงสร้างของงานนักเรียน ตัวแปรย่อยที่มีผลต่อประสิทธิผล ได้แก่ แนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

ทั้ง 4 ด้าน ดังนั้นประสิทธิผลจึงสามารถวัดจากผลสัมฤทธิ์และความสามารถขององค์การหรือโรงเรียนได้

งานวิจัยต่างประเทศ

ลี (Lee, 1979) ได้ศึกษาความคิดเห็นของนักการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และบทบาทของนักการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับโครงการด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาได้แก่ กรรมการบริหารโรงเรียน ครูใหญ่ และครู ผลการศึกษาสรุปได้ว่าโรงเรียนในท้องถิ่นได้กำหนดนโยบาย และกระบวนการบริหารงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนควรจะทำให้จริงจัง โดยการตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ โดยเฉพาะ ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวประกอบด้วยคณะครูรวมอยู่ด้วย เพื่อทำหน้าที่ประเมินโครงการและโดยการช่วยเหลือจากสำนักงานกลาง เพื่อช่วยเหลือครูใหญ่ในการดำเนินการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ฮาร์ตเนท (Hartnett, 1995) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องประสิทธิภาพของผู้บริหารโรงเรียนของครูผู้สอนในรัฐมิสซูรี ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพของผู้บริหารโรงเรียนและของครูผู้สอนและศึกษาความแตกต่างระหว่างประสิทธิภาพของผู้บริหารและครูผู้สอน จากตัวแปรต่าง ๆ ได้แก่ ที่ตั้งของโรงเรียน ขนาดของโรงเรียน โครงสร้าง การบริหาร อายุ ประสบการณ์ในการสอน และเพศ สำหรับผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนที่อยู่ในโรงเรียนเดียวกัน โดยมีประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหารและเป็นผู้สอนมาอย่างน้อย 2 ปี ผลการศึกษา พบว่าประสิทธิภาพของผู้บริหารและของครูผู้สอนมีความสัมพันธ์กัน ตัวแปรด้านขนาดและโครงสร้างการบริหารของโรงเรียน ไม่ทำให้ประสิทธิภาพของผู้บริหารและครูผู้สอนแตกต่างกัน ส่วนตัวแปรที่ทำให้ประสิทธิภาพของผู้บริหารและของครูผู้สอนแตกต่างกัน ได้แก่ ที่ตั้ง อายุ เพศ และประสบการณ์

เอ็ดเวิร์ด (Edward, 1984, p. 3031 – A) ได้ศึกษาความสอดคล้องระหว่างประสิทธิผลของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา กับสถานการณ์ตามทฤษฎีประสิทธิผลของผู้นำตามสถานการณ์ของฟิลเดอร์ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของผู้นำสถานการณ์หรือความยากง่ายในการบริหารกลุ่มตัวอย่างที่เอ็ดเวิร์ดใช้ในการวิจัยได้แก่ อาจารย์ใหญ่โรงเรียนมัธยมศึกษาเมืองฮิลบอโร (Hillborough) โดยใช้แบบวัด LPC เป็นเครื่องมือในการวัดลักษณะของผู้นำ และใช้แบบวัดที่สร้างขึ้นเอง วัดประสิทธิผลในการทำงานของผู้บริหาร ผลการศึกษา พบว่าลักษณะของผู้บริหารซึ่งวัด โดยใช้แบบวัด LPC มีความสัมพันธ์ทางลบกับประสิทธิผลและมีความสัมพันธ์ทางบวก เมื่อผู้บริหารอยู่ในสถานการณ์ที่ควบคุมกลุ่มได้ไม่ยากและไม่ยาก ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับประสิทธิผลของผู้นำตามสถานการณ์ของฟิลเดอร์ (Fiedler)

เพอร์สัน (Person, 1993, p. 3071-A) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การสำรวจหาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผล ที่ได้รับการจัดการของวิทยาลัยในรัฐคาโรไลนาเหนือ โดยกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา คือผู้บริหาร คณะครูในวิทยาลัยและเจ้าหน้าที่ระดับต่าง ๆ ในวิทยาลัย โดยผู้ที่ตอบกลับมาจะถือว่าเป็นตัวแทนของกลุ่มประชากรที่ทำการศึกษ พบว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญกับประสิทธิผลที่ได้รับการจัดการและจากแบบสอบถามความคิดเห็นในด้านต่าง ๆ พบว่า แบบสอบถามเกี่ยวกับความพอใจที่ได้รับการจัดการซึ่งมี 27 ปัจจัย มีความพึงพอใจ 17 ปัจจัย และแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม จำนวน 10 ปัจจัย เป็นปัจจัยที่ถูกจ้างต้องการให้เกิดขึ้นในผลของการจัดการและถึงแม้การบริหารในวิทยาลัยไม่สามารถที่จะให้ถูกจ้างในวิทยาลัยดำเนินการได้ทั้งหมด ผู้บริหารก็ควรให้การสนับสนุนให้มีการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อเป็นการสร้างประสบการณ์ในการดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าหมายควรมีการนำความรู้และความชำนาญของคณะครูและบุคลากรในวิทยาลัยแล้วนำมาผสมผสานให้ควบคู่ไปกับการจัดการอย่างชาญฉลาดของผู้บริหาร ซึ่งจะทำให้เกิดแนวทางในการดำเนินให้ถูกต้องและเหมาะสมในวิทยาลัย

เอฟเวอร์ส (Evers, 1987, p. 4249 – A) ได้วิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลผู้บริหารโรงเรียนในรัฐวิสคอนซิน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ ผู้บริหารโรงเรียนในรัฐวิสคอนซิน จำนวน 76 คน ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับผู้ร่วมงาน และอำนาจประจำตำแหน่งของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของงาน โดยที่ผู้บริหารที่ปฏิบัติงานได้ดีที่สุดในสถานที่ควบคุมกลุ่มได้ไม่ง่าย ไม่ยาก ได้แก่ ผู้บริหารที่มุ่งงาน ส่วนผู้บริหารที่ปฏิบัติงานได้ดีที่สุดในสถานการณ์กลุ่มที่ควบคุมได้ยากหรือง่าย ได้แก่ ผู้บริหารที่มุ่งงานต่ำและพบว่าแบบพฤติกรรม ของผู้บริหารหรือลักษณะของผู้บริหาร มีความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับผู้ร่วมงาน และอำนาจประจำตำแหน่งของผู้บริหารสามารถร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิผลของงาน โดยความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับผู้ร่วมงานเป็นตัวพยากรณ์ได้สูงสุด

ลิปแฮม (Lipham, 1981, p. 13 อ้างถึงใน กฤษณา อังจิตรไพศาล, 2542) สรุปให้เห็นว่าครูใหญ่ในโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพมีลักษณะดังนี้

1. มีความผูกพันกับการพัฒนาการเรียนการสอน
2. มีความรู้ดีและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน
3. กำกับดูแลการใช้เวลาในชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ
4. สนใจ มีส่วนร่วมและส่งเสริมกระบวนการพัฒนาการเรียนการสอน
5. มีทัศนคติที่ดีต่อคณะครูและนักเรียน

สมิท (Smith, 1961, p. 716) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนกับระบบการจัดองค์การของโรงเรียน โดยใช้แบบสอบถามการเป็นผู้บริหารทางวิชาการของแพตเตอร์สัน (Patterson's instructional leadership survey) และใช้แบบวัดการจัดองค์การโรงเรียนของลิเคิร์ต (Likert's profile of school) ผลการวิจัยพบว่า ระดับของความเป็นผู้บริหารทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมีส่วนสัมพันธ์กับผลสำเร็จของการจัดระบบองค์การโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของแมคอินเวน (Macmillan, 1986, p. 1959-A อ้างถึงใน กฤษณา อังจิตรไพศาล, 2542) ซึ่งได้วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนา ความเป็นผู้บริหารทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาภายใต้การฝึกอบรมประจำการ เพื่อการเป็นโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จ โดยใช้เครื่องมือของฮอลลิงเกอร์ (Hallinger, 1983) ที่เรียกว่า the instructional management rating scale survey วัดความเป็นผู้บริหารทางวิชาการของผู้บริหารผลการวิจัยพบว่า การเป็นผู้บริหารทางวิชาการของผู้บริหารสามารถนิเทศงานวิชาการได้และทำให้เป็นผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นไปในทางที่ดีขึ้น

การ์โร (Garro, 1986, p. 1546) พบว่าพฤติกรรมผู้บริหารทางวิชาการของครูใหญ่มีความสัมพันธ์สูงกับประสิทธิผลของโรงเรียน

เอสคาบิ (Escabi, 1988, p. 1986) ได้วิจัยพบว่า ครูใหญ่ที่มีพฤติกรรมผู้บริหารทางวิชาการมากจะบริหารโรงเรียนได้มีประสิทธิภาพสูง

บุซซี (Buzzi, 1998, p. 3967) ได้ศึกษาพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิผลของระดับพฤติกรรมผู้บริหารทางวิชาการของครูใหญ่ในรัฐคอนเนตทิคัต และพบว่า พฤติกรรมผู้บริหารทางวิชาการมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน

มาตินเนซ (Martinez, 1985, p. 3212 - A อ้างถึงใน กฤษณา อังจิตรไพศาล, 2542) ศึกษาพฤติกรรมผู้บริหารทางวิชาการของครูใหญ่โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาที่มีประสิทธิผลและไม่มีความสัมพันธ์ผลการวิจัยพบว่า ไม่พบความแตกต่างระหว่างการบริหารทางวิชาการในโรงเรียนทั้ง 2 ประเภท

คอลลินส์ (Collins, 1987, p. 2796 - A cited in Dessler, 1986) ได้ศึกษาพฤติกรรมการบริหารทางวิชาการของครูใหญ่ในโรงเรียนประถมศึกษาในรัฐเวอร์จิเนีย 7 ด้าน มีผลสัมฤทธิ์ทางบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

อีเกอร์ (Eager, 1987, p. 1974-A cited in Dessler, 1986) ศึกษาถึงกลยุทธ์ในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนระดับมัธยมศึกษาที่มีประสิทธิผล โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารและคณะครู ผลการวิจัยพบว่ากลยุทธ์ที่สำคัญได้แก่ 1) การแสดงให้เห็นว่ามีความสนใจต่อนักเรียน 2) การภูมิใจในโรงเรียนและความสำเร็จของนักเรียน 3) การให้โปรแกรมการเรียนที่มีคุณภาพแก่

นักเรียน 4) มีความเชื่อว่าเราเป็นโรงเรียนที่มีประสิทธิผล 5) ความสนใจในนักเรียนแต่ละคน 6) พึง
 ความคิดเห็นของนักเรียน 7) จัดหลักสูตรที่สนองต่อวัตถุประสงค์ของโรงเรียน 8) มีการเอาใจใส่
 ดูแลนักเรียน 9) พัฒนาโปรแกรมการเรียนที่นักเรียนพอใจ 10) เป็นแบบอย่างที่ดีต่อนักเรียน
 11) มีการติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครองถึงความก้าวหน้าของนักเรียน 12) แจ้งให้นักเรียนทราบอย่าง
 ชัดเจนถึงพฤติกรรมที่เขาควรประพฤติ

สตีเยิร์ส (Steers, 1977, pp. 46-56) ได้ศึกษาถึงปัจจัยเบื้องต้นที่มีอิทธิพลต่อความ
 ผูกพันขององค์การประกอบด้วยคุณลักษณะส่วนตัวคุณลักษณะของงานและประสบการณ์ในการ
 ทำงาน พบว่าปัจจัยทั้ง 3 มีอิทธิพลต่อความผูกพันต่อองค์การ และได้ศึกษาถึงผลที่ตามมาของ
 ความผูกพันต่อองค์การพบว่าการคงอยู่ในองค์การมีความสัมพันธ์กับความผูกพันต่อองค์การ
 ส่วนการทำงานมีความสัมพันธ์อย่างไม่มีนัยสำคัญกับความผูกพันต่อองค์การ

เอ็งเกิล และเพอรี (Angle & Perry, 1981, pp. 1-14) ศึกษาความผูกพันต่อองค์การกับ
 ประสิทธิภาพขององค์การพบว่า คุณลักษณะส่วนตัวด้านระดับการศึกษาที่มีความสัมพันธ์ในทางลบ
 กับความผูกพันต่อองค์การ ผู้หญิงมีความผูกพันกับองค์การสูงกว่าชาย แต่ไม่พบความสัมพันธ์
 อย่างมีนัยสำคัญระหว่างความผูกพันต่อองค์การกับประสิทธิภาพขององค์การโดยรวม
 ความผูกพันต่อองค์การมีความสัมพันธ์ในทางลบกับการเปลี่ยนงาน

จากเอกสารและรายงานการวิจัยสรุปได้ว่า การประเมินประสิทธิภาพของโรงเรียนทำให้
 เห็นว่าการประเมินผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนจะเป็นแบบการประเมินผลโดยใช้เกณฑ์หลาย
 เกณฑ์ เช่น ฮอยและมิสเกล (Hoy & Miskel, 1991, pp. 382-383) ได้ขยายความคิดของพาร์สัน
 ออกไปโดยเสนอแนะตัวบ่งชี้ในการวัดหน้า ที่หลัก 4 ประการ และอาศัยความคิดของแคมเบลล์
 และคณะ (Campbell et al., 1974, pp. 36-39) คือ 1) การปรับตัว (adaptation) 2) การบรรลุเป้าหมาย
 (goal achievement) 3) การบูรณาการ (integration) และ 4) การคงสภาพสมบูรณ์ของระบบ ค่านิยม
 (latency) แต่สำหรับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิรูปการศึกษาับประสิทธิภาพการทำงาน
 ของครู โรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน เขตการศึกษา 12 นี้ ได้ใช้เกณฑ์การวัดประสิทธิผลตามแนว
 ความคิดของเบนนิส (Bennis, 1971, pp. 116-143 cited in Dessler, 1986, pp. 68-69) ซึ่งมีแนววิจัยว่า
 ประสิทธิภาพขององค์การจะวัดได้ด้วยตัวบ่งชี้ 2 ประการ คือ 1) ความสามารถในการปรับปรุง
 องค์การ ได้แก่ การปรับตัว นวัตกรรม ความเจริญเติบโตและการพัฒนา 2) ความสามารถในการ
 บูรณาการ ได้แก่ ความพอใจ บรรยากาศ การสื่อความหมาย และความขัดแย้ง ซึ่งตัวแบบของ
 เบนนิสนี้ สอดคล้องกับตัวแบบของ ฮอย และมิสเกล โดยผู้วิจัยได้นำแนวความคิดดังกล่าวมาใช้
 เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือเพื่อใช้ในการวัดประสิทธิผลของโรงเรียนในการศึกษาค้นคว้า
 ต่อไป